

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU9

Övergripande miljöfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om tillståndprocesser och miljöprövning, vindkraftsetablering, äganderätsfrågor, offentlig upphandling, miljöbrott och ansvarsfrågor vid miljöföreningar.

I betänkandet finns 37 reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 130 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

- Utskottets förslag till riksdagsbeslut4
- Redogörelse för ärendet10
 - Ärendet och dess beredning.....10
- Utskottets överväganden.....11
 - Miljömålssystemet och miljöbalken11
 - Tillståndprocesser och miljöprövning.....18
 - Vindkraft35
 - Torvfrågor45
 - Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens51
 - Talerätsfrågor55
 - Äganderätt och brukande.....60
 - Regler och riktvärden för buller67
 - Offentlig upphandling69
 - Miljöbrott77
 - Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar82
 - Övriga frågor86
- Reservationer93
 - 1. Miljömålssystemet, punkt 1 (MP)93
 - 2. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (C).....93
 - 3. Vissa andra förändringar i miljöbalken, punkt 3 (SD)94
 - 4. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 4 (S).....95
 - 5. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 4 (C).....96
 - 6. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 4 (MP)98
 - 7. Resursfrågor, punkt 5 (MP)100
 - 8. Klimat och miljöprövning, punkt 6 (V)101
 - 9. Vissa övriga frågor om miljöprövning, punkt 7 (SD).....102
 - 10. Vissa övriga frågor om miljöprövning, punkt 7 (C)103
 - 11. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 8 (S)104
 - 12. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 8 (V)104
 - 13. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 8 (MP)105
 - 14. Havsbaserad vindkraft, punkt 9 (S)106
 - 15. Återställande av natur vid avveckling av vindkraft, punkt 10 (SD)....107
 - 16. Tillståndprocesser i övrigt, punkt 11 (SD).....107
 - 17. Tillståndprocesser i övrigt, punkt 11 (MP)108
 - 18. Torvfrågor, punkt 12 (SD).....108
 - 19. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 13 (SD)111
 - 20. Talerätsfrågor, punkt 14 (SD).....112
 - 21. Talerätsfrågor, punkt 14 (C)113
 - 22. Stärkt äganderätt och ersättning för rådighetsinskränkningar, punkt 15 (SD).....114
 - 23. Äganderätt och grön infrastruktur, punkt 16 (SD).....116
 - 24. Regler och riktvärden för buller, punkt 17 (SD).....117
 - 25. Krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling, punkt 18 (SD)117

26. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 19 (S)	118
27. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 19 (V)	119
28. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 19 (C)	120
29. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 19 (MP)	120
30. Vissa övriga krav vid offentlig upphandling, punkt 20 (SD)	122
31. Miljöbrott, punkt 21 (S)	123
32. Miljöbrott, punkt 21 (SD)	123
33. Miljöbrott, punkt 21 (C)	124
34. Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar, punkt 22 (MP)	125
35. Lokaliserings- och organisationsfrågor, punkt 24 (MP)	126
36. Tillsynsavgifter, punkt 25 (SD)	126
37. Miljöskadliga subventioner, punkt 26 (MP)	127
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	129
Motioner från allmänna motionstiden 2024/25	129

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Miljömålssystemet och miljöbalken

1. Miljömålssystemet

Riksdagen avslår motion

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 124.

Reservation 1 (MP)

2. Översyn av miljöbalken

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:683 av Eric Palmqvist (SD),

2024/25:2740 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 15.

Reservation 2 (C)

3. Vissa andra förändringar i miljöbalken

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1457 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 15 och

2024/25:1464 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 10.

Reservation 3 (SD)

Tillståndprocesser och miljöprövning

4. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1559 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkandena 1 och 2,

2024/25:1743 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 1–3,

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 18 och 20,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 72 och 75,

2024/25:2919 av Sten Bergheden (M),

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 14,

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 19 och 20,

2024/25:3134 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 10,

2024/25:3136 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 15 och 16,

2024/25:3145 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M) och

2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 46.

Reservation 4 (S)

Reservation 5 (C)

Reservation 6 (MP)

5. Resursfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1559 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C)
yrkande 3 och

2024/25:1743 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 7 (MP)

6. Klimat och miljöprövning

Riksdagen avslår motion

2024/25:554 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 25.

Reservation 8 (V)

7. Vissa övriga frågor om miljöprövning

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:7 av Cecilia Engström (KD),

2024/25:1383 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 16,

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10,

2024/25:2467 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 30,

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 19 och

2024/25:2946 av Sten Bergheden (M).

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (C)

Vindkraft

8. Kommunal tillstyrkan av vindkraft

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:54 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 8,

2024/25:2527 av Alexandra Anstrell (M),

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38,

2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 11 och

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 21.

Reservation 11 (S)

Reservation 12 (V)

Reservation 13 (MP)

9. Havsbaserad vindkraft

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:910 av Magnus Manhammar (S) yrkandena 1 och 2,

2024/25:3031 av Aron Emilsson (SD) yrkande 2 och

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 53.

Reservation 14 (S)

10. Återställande av natur vid avveckling av vindkraft

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:969 av Cecilia Rönn (L) och

2024/25:1465 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9.

Reservation 15 (SD)

11. Tillståndprocesser i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1465 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 8,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 39,

2024/25:2876 av Sten Bergheden (M),

2024/25:3031 av Aron Emilsson (SD) yrkande 3 och

2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 12.

Reservation 16 (SD)

Reservation 17 (MP)

Torvfrågor

12. Torvfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1307 av Rebecka Le Moine och Märta Stenevi (båda MP)
yrkandena 1 och 2,

2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21 och

2024/25:1399 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1–3, 5, 7 och
9–13.

Reservation 18 (SD)

Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens

13. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 47,

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 19,

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12 och

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 57 och 58.

Reservation 19 (SD)

Talerätsfrågor

14. Talerätsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 29,

2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkandena 20–23,

2024/25:2658 av Sten Bergheden (M),

2024/25:2660 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 6.

Reservation 20 (SD)

Reservation 21 (C)

*Äganderätt och brukande***15. Stärkt äganderätt och ersättning för rådhetsinskränkningar**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 14 och 15,
2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1, 8, 9, 20 och 36,
2024/25:1613 av Ulrika Heie (C) yrkandena 1 och 2,
2024/25:2025 av Mats Green (M),
2024/25:2028 av Mats Green och Adam Reuterskiöld (båda M),
2024/25:2029 av Mats Green (M),
2024/25:2030 av Mats Green (M),
2024/25:2656 av Sten Bergheden (M) och
2024/25:2933 av Sten Bergheden (M).

Reservation 22 (SD)

16. Äganderätt och grön infrastruktur

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 41 och
2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 22 och 23.

Reservation 23 (SD)

*Regler och riktvärden för buller***17. Regler och riktvärden för buller**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:162 av Ingemar Kihlström (KD) och
2024/25:1340 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkande 17.

Reservation 24 (SD)

*Offentlig upphandling***18. Krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:907 av Magnus Manhammar (S),
2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6 och
2024/25:2133 av Sanna Backeskog m.fl. (S).

Reservation 25 (SD)

19. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 4.2,
2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2,
2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 184 och 185,
2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 82 och
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46.

Reservation 26 (S)
Reservation 27 (V)
Reservation 28 (C)
Reservation 29 (MP)

20. Vissa övriga krav vid offentlig upphandling

Riksdagen avslår motionerna
2024/25:997 av Rickard Nordin (C),
2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 16,
2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkande 28 och
2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 6.

Reservation 30 (SD)

Miljöbrott

21. Miljöbrott

Riksdagen avslår motionerna
2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11,
2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 13 och
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 53.

Reservation 31 (S)
Reservation 32 (SD)
Reservation 33 (C)

Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar

22. Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar

Riksdagen avslår motionerna
2024/25:1312 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 6 samt
2024/25:1313 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 9, 18 och 19.

Reservation 34 (MP)

Övriga frågor

23. Standardiserade riktvärden för luftföroreningar

Riksdagen avslår motion
2024/25:735 av Magnus Manhammar (S).

24. Lokaliserings- och organisationsfrågor

Riksdagen avslår motionerna
2024/25:1194 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 2 och
2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 108.

Reservation 35 (MP)

25. Tillsynsavgifter

Riksdagen avslår motionerna
2024/25:697 av Daniel Persson (SD) och

2024/25:1457 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 14.

Reservation 36 (SD)

26. Miljöskadliga subventioner

Riksdagen avslår motion

2024/25:798 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP).

Reservation 37 (MP)

Stockholm den 20 februari 2025

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Marlène Lund Kopparklint (M), Kajsa Fredholm (V), Victoria Tiblom (SD), Elin Nilsson (L), Johan Löfstrand (S), Oskar Svärd (M) och Helena Lindahl (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 130 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25. Motionsyrkandena handlar bl.a. om tillståndprocesser och miljöprövning, vindkraftsetablering, äganderätsfrågor, offentlig upphandling, miljöbrott och ansvarsfrågor vid miljöföroreningar.

Förslagen i motionerna finns redovisade i bilagan.

Utskottets överväganden

Miljömålssystemet och miljöbalken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om etappmål i miljömålssystemet, översyn av miljöbalken och vissa förändringar av miljöbalken.

Jämför reservation 1 (MP), 2 (C) och 3 (SD).

Motionerna

Miljömålssystemet

I partimotion 2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 124 anføres att det bör beslutas om nya etappmål om farliga ämnen i miljömålssystemet och att det bör utredas om fler etappmål med fokus på farliga ämnen i havsmiljön behövs. Motionärerna anser att etappmål inom ramen för miljömålssystemet är ett konkret sätt att möjliggöra ett mer målinriktat och effektivt arbete.

Översyn av miljöbalken

I partimotion 2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 15 anføres att det bör tillsättas en utredning i syfte att ta fram förslag på en reformerad miljöbalk som bättre balanserar hänsyn till såväl miljö som klimat. Enligt motionärerna värderas inte klimat som nytta i miljöbalken som den ser ut i dag.

Eric Palmqvist (SD) anför i motion 2024/25:683 att miljöbalken bör ses över i sin helhet. Motionären anser att regeringen behöver tillsätta en utredning med uppdrag att skapa en bättre balans mellan olika samhällsintressen än vad som är fallet i dag och en större miljönytta ur ett helhetsperspektiv.

Enligt motion 2024/25:2740 av Sten Bergheden (M) bör det göras en grundlig översyn av miljöbalken i syfte att förenkla och minska byråkrati och regelkrångel.

Vissa andra förändringar i miljöbalken

Enligt kommittémotion 2024/25:1457 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 15 bör regeringen utreda och förtydliga regelverket när det gäller ansvarsfördelningen mellan stat och verksamhetsutövare vid nyetablering av verksamhet på gammal industrimark. Det är angeläget att företag som gör nyetableringar på gammal industrimark inte ärver tidigare verksamheters försyndelser, eftersom det skulle kunna ha en hämmande inverkan på

investeringsviljan. En liknande begäran finns i kommittémotion 2024/25:1464 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 10.

Kompletterande uppgifter

Miljömålssystemet

Våren 2010 antog riksdagen en ny målstruktur för det svenska miljöarbetet (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10: MJU25, rskr. 2009/10:377). Systemet består av ett generationsmål och 16 miljökvalitetsmål med preciseringar. Generationsmålet visar riktningen för vad som måste göras inom en generation för att miljökvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Miljökvalitetsmålen, i sin tur, beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringarna ska förtydliga vad miljökvalitetsmålen innebär och används även som kriterier vid uppföljningen av målen. Därtill finns ett antal etappmål. Etappmålen är steg på vägen för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

I juli 2010 inrättades Miljömålsberedningen av regeringen för att nå bred politisk samsyn i ett antal miljöfrågor (M 2010:04). Beredningens uppgift är att föreslå hur miljökvalitetsmålen ska nås genom politiskt förankrade förslag till strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Beredningen ska fokusera på frågor som kräver övergripande och långsiktiga politiska prioriteringar, dels där det finns behov av strukturella förändringar, dels när det gäller frågor av särskild betydelse som inte kan lösas på myndighetsnivå (dir. 2010:74). I december 2020 förlängde regeringen Miljömålsberedningens uppdrag att bidra med underlag till regeringens strategiska och långsiktiga utveckling av arbetet för att nå de nationella miljömålen (dir. 2020:141). Uppdraget gäller tills vidare, men ska utvärderas 2025.

I augusti 2022 fick Miljömålsberedningen i uppdrag (dir. 2022:126) att bl.a. föreslå en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder som bidrar till Sveriges åtaganden inom EU och internationellt för naturvård och biologisk mångfald samt upptag och utsläpp av växthusgaser inom markanvändningssektorn (LULUCF). Den 14 februari 2025 redovisade Miljömålsberedningen sitt förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (SOU 2025:21). Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Den 23 januari 2025 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen om utformningen av svenska etappmål till 2030 (dir. 2025:3). Miljömålsberedningen ska bl.a. lämna förslag på hur svenska etappmål till 2030 kan utformas så att de bättre överensstämmer med Sveriges åtaganden inom EU och styr effektivt mot det långsiktiga målet om nettonollutsläpp senast 2045 och negativa utsläpp därefter. Tilläggsuppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2025.

Regeringen inrättade 2014 det nuvarande Miljömålsrådet. Rådet syftar till att utgöra en plattform för ett intensifierat arbete på alla nivåer i samhället för

att nå Sveriges miljömål. Miljömålsrådet presenterar den 1 mars varje år åtgärder som myndigheterna åtar sig att vidta för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Miljömålsrådets uppdrag pågår fram till maj 2026.

Naturvårdsverket ska enligt förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket inom miljömålssystemet bl.a. vägleda berörda myndigheter i deras arbete med genomförande och uppföljning, löpande genomföra utvärderingar, samhällsekonomiska analyser och effektberäkningar av styrmedel och åtgärder, minst en gång var fjärde år redovisa en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljömålen och årligen samlat analysera, bedöma och redovisa satsningar och deras bidrag till måluppfyllelsen, förutsättningarna att nå etappmålen och utvecklingstrenden för miljökvalitetsmålen och generationsmålet. I resultatredovisningen i budgetpropositionen redovisar regeringen varje år vilka insatser som har gjorts för att nå miljömålen och resultaten för de olika miljökvalitetsmålen.

Regeringen har beslutat om ett antal etappmål inom miljömålssystemet. Etappmålen ska vägleda det konkreta arbetet för att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet. Riksdagen har beslutat om etappmål som ska öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17: MJU24, rskr. 2016/17:320). Etappmålen är målövergripande och kan därför bidra till att nå fler än ett mål. Sammantaget finns ca 20 etappmål. I juni 2024 beslutade regeringen om ett etappmål för minskad övergödning genom en resurseffektiv användning av stallgödsel samt uppföljning per sektor av tillförsel av kväve och fosfor till miljön.

När det gäller farliga ämnen i havsmiljön kan nämnas att Miljömålsberedningen i december 2020 lämnade delbetänkandet Havet och människan (SOU 2020:83) till regeringen. Miljömålsberedningen bedömde i betänkandet att det finns behov av etappmål om farliga ämnen med fokus på havsmiljön, som kan bidra till att nå miljökvalitetsmålen Giftfri miljö och Hav i balans samt levande kust och skärgård. Regeringen behandlade den frågan i proposition 2023/24:156 Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske. Regeringen anförde bl.a. att Sverige ska fortsätta att arbeta internationellt för ambitiösa regleringar och kontroll av farliga ämnen så att tillförseln av farliga ämnen till havsmiljön minskar. Riksdagen biföll propositionen (bet. 2024/25: MJU5, rskr. 2024/25:32).

Översyn av miljöbalken

Miljöbalken syftar enligt 1 kap. 1 § till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Enligt förarbetena till miljöbalken ger de miljömålen som riksdagen fastställt ledning i fråga om vad en hållbar utveckling innebär (prop. 1997/98:45 del 2). I paragrafens andra stycke anges vad som ska gälla för att miljöbalkens mål ska uppnås. Enligt detta stycke ska miljöbalken tillämpas så att

1. människors hälsa och miljöns skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan

2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas
3. den biologiska mångfalden bevaras
4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas
5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

De uppräknade punkterna är enligt förarbetena till miljöbalken inte en uttömmande beskrivning av hur målet uppfylls utan exempel på sådant som är av särskild betydelse för balkens mål (prop. 1997/98:45 del 2).

I 2 kap. finns ett antal hänsynsregler som gäller bl.a. vid bedrivande av verksamhet. I 2 kap. 7 § anges att hänsynsreglerna som huvudregel gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Flera utredningar har under de senaste åren berört miljöbalken. Exempelvis har en särskild utredare sett över all relevant svensk lagstiftning, bl.a. miljöbalken, så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag (Klimaträttsutredningen, dir. 2019:101). Utredningen överlämnade i mars 2021 delbetänkandet En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21) till regeringen. I delbetänkandet redovisas hur miljöbalken kan anpassas så att den blir ett effektivt verktyg för att bidra till att nå Sveriges klimatmål. I maj 2022 överlämnade utredningen slutbetänkandet Rätt för klimatet (SOU 2022:21) till regeringen. Utredningen har bl.a. tittat på möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön genom en särskild avvägningsregel i miljöbalken eller på något annat sätt och föreslår bl.a. förändringar i platsvalsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken. Betänkandena har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Vidare överlämnade Miljöprövningsutredningen i juni 2022 betänkandet Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33) till regeringen. Utredningen har haft i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna de förslag på åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning till gagn för en grön omställning. Det övergripande syftet med utredningen har varit dels att underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar genom horisontella förändringar i miljöprövningen, dels att åstadkomma snabbare och enklare prövningsprocesser, samtidigt som ett bibehållt miljöskydd säkerställs. I betänkandet föreslås ett antal ändringar i miljöbalken för att nå detta syfte.

Den 23 maj 2024 överlämnade regeringen propositionen Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning (prop. 2023/24:152) till riksdagen. I propositionen lämnades förslag som syftar till en modernare och mer effektiv miljöprövning. Förslagen innebär bl.a. att ändringstillstånd ska kunna

användas i större utsträckning än i dag. Riksdagen biföll regeringens proposition (bet. 2024/25:MJU4, rskr. 2024/25:21). De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2025.

Den 12 juni 2023 tillsatte regeringen utredningen Förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken (dir. 2023:78). Enligt direktivet ska utredningen se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra provningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Den 21 januari 2025 redovisades betänkandet En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98). Utredningen föreslår bl.a. en ny provningsorganisation, en ny samlad reglering om miljöprovning för att underlätta tillämpningen av regelverket och att en ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess införs. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Den 16 januari 2025 fick Miljötillståndsutredningen ett tilläggsdirektiv om att bl.a. analysera om den totala handläggningstiden för tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förkortas och analysera möjligheterna att samla bestämmelser om hushållning i en särskild lag (dir. 2025:2). Det nya uppdraget ska delredovisas senast den 1 juli 2025 i den del som gäller bestämmelserna om hushållning med mark och vatten och senast den 31 december 2025 i den del som gäller att korta tidsåtgången för provning. Övriga delar ska redovisas senast den 31 mars 2026.

Vissa andra förändringar i miljöbalken

Den s.k. avhjälpanderegeln i 2 kap. 8 § miljöbalken är den mest centrala bestämmelsen om ansvaret för utredning och efterbehandling av förorenade områden. Enligt denna bestämmelse ska alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvara för att denna avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt. Avhjälpandet kan antingen göras genom att förorenaren vidtar faktiska åtgärder för att komma till rätta med föroreningen eller genom att denne bekostar sådana åtgärder. Ansvaret kvarstår till dess att skadan eller olägenheten har avhjälpats. Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är det den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) som är ansvarig för avhjälpande enligt miljöbalken.

Enligt 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken ska bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § miljöbalken tillämpas i fråga om miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande och det finns behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten.

Om det inte finns någon verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta ett avhjälpande av en föroreningsskada kan i stället fastighetsägaren vara ansvarig. Detta regleras i 10 kap. 3 § miljöbalken. Av bestämmelsen följer att

var och en som har förvärvat den förorenade fastigheten är ansvarig, om förvärvaren vid förvärvet kände till föroreningen eller borde ha upptäckt den. I fråga om en förorenad byggnad eller anläggning gäller detsamma den som har förvärvat den fastighet där byggnaden eller anläggningen är belägen.

Anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden inom utgiftsområde 20 i statens budget syftar till att åstadkomma insatser där det inte finns någon ansvarig som kan betala, eller där någon bara till en begränsad del kan hållas ansvarig för att betala. Naturvårdsverket ansvarar för nationell samordning och prioritering av avhjälpande av föroreningsskador. Naturvårdsverket administrerar det statliga anslaget och fattar beslut om bidrag till utredningar och åtgärder med stöd av förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande. Vid behandlingen av statens budget för 2025 anslog riksdagen ca 1 miljard kronor för detta ändamål (prop. 2024/25:1 utg.omr. 20, bet. 2024/25: MJU1, rskr. 2024/25:119).

Naturvårdsverket genomförde i samverkan med andra myndigheter en rad insatser under 2022 som bidrar till att finna nya sätt att åtgärda förorenade sediment, bl.a. en vägledning till berörda om ansvarsutredningar för förorenade sediment. Naturvårdsverket har sedan tidigare även tagit fram en vägledning till tillsynsmyndigheterna om miljöbalkens regler och rättslig praxis om efterbehandlingsansvar (rapport 6501). Målet med vägledningen är att fler utredningar och efterbehandlingar ska bekostas av de ansvariga. Då kan statens kostnader för att ta hand om föroreningar där ansvar saknas minska.

Utskottets ställningstagande

Miljömålssystemet

Utskottet vill inledningsvis påminna om att dagens miljömålssystem är resultatet av en grundlig prövning i riksdagen våren 2010. Miljömålssystemet ger nödvändig struktur åt den svenska miljöpolitiken och förutsätter att Sverige driver en ambitiös klimat- och miljöpolitik, såväl nationellt som i internationella sammanhang. Utskottet konstaterar att Miljömålsberedningens uppdrag att föreslå strategier och nya etappmål som ska bidra till att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet är en viktig del av arbetet med att utveckla miljömålssystemet. Utskottet noterar vidare att Miljömålsberedningen den 14 februari 2025 redovisade ett förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn. Miljömålsberedningen föreslår bl.a. vissa nya etappmål. Utredningsbetänkandet bereds inom Regeringskansliet. Som framgår ovan har regeringen nyligen beslutat om tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen om utformningen av svenska etappmål till 2030.

När det gäller etappmål med fokus på farliga ämnen i havsmiljön konstaterar utskottet att Miljömålsberedningen i delbetänkandet Havet och människan bedömde att det finns behov av etappmål om farliga ämnen med

fokus på havsmiljön. Regeringen anför i havsmiljöpropositionen bl.a. att Sverige ska fortsätta att arbeta internationellt för ambitiösa regleringar och kontroll av farliga ämnen så att tillförseln av farliga ämnen till havsmiljön minskar. Riksdagen godkände regeringens förslag till inriktning för havsmiljöpolitiken och biföll propositionen.

Med hänvisning till det som anförts avstyrker utskottet motion 2024/25:3037 (MP) yrkande 124.

Översyn av miljöbalken

Utskottet konstaterar att miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling utifrån de miljömål som riksdagen fastställt och att den är ett viktigt verktyg för genomförandet av miljöpolitiken. Vidare konstaterar utskottet att det framgår av miljöbalken att det vid tillståndsprövning ska göras en rimlighetsavvägning av kostnader och den totala miljöpåverkan av verksamheter och åtgärder. Utskottet noterar att Klimaträttsutredningen, Miljöprövningsutredningen och Miljötillståndsutredningen nyligen har sett över miljöbalken, bl.a. i syfte att föreslå ändringar för att modernisera och effektivisera miljöprövningen och främja miljö- och klimatförbättrande investeringar. Utredningarnas förslag är delvis under beredning inom Regeringskansliet, medan vissa frågor har behandlats i propositionen Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning som riksdagen har bifallit. Vidare har regeringen nyligen beslutat att ge ett tilläggsdirektiv till Miljötillståndsutredningen. Utskottet välkomnar att utredningen ska fortsätta att arbeta med vissa frågor i syfte att förenkla och förkorta miljötillståndprocesserna genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Mot bakgrund av det som anförts och i avvaktan på resultatet av det arbete som pågår avstyrker utskottet motionerna 2024/25:683 (SD), 2024/25:2740 (M) och 2024/25:2954 (C) yrkande 15.

Vissa andra förändringar i miljöbalken

Utvecklingen av Sverige som industriland har efterlämnat ett stort antal områden som innehåller föroreningar. Sanering av sådana områden är en central del i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö såväl som flera av de vattenrelaterade målen. Principen om att förorenaren ska betala är grundläggande för miljöbalkens regler om efterbehandlingsansvar. När det gäller frågan om att avgöra vem som är ansvarig för en förorening, och som därmed ska stå för kostnaden för utredning och sanering, ser utskottet positivt på att Naturvårdsverket tagit fram en vägledning om miljöbalkens bestämmelser om förorenade områden som även redogör för den praxis som har utvecklats på området. Målet är att fler utredningar och efterbehandlingar ska bekostas av de ansvariga. Den statliga finansieringen för att åtgärda förorenade områden där ingen kan hållas ansvarig för efterbehandling är enligt utskottets mening betydande. För 2025 har riksdagen anvisat ca 1 miljard kronor till sanering av förorenade områden. Mot denna bakgrund ser utskottet inget behov av att ta

något initiativ med anledning av motionerna 2024/25:1457 (SD) yrkande 15 och 2024/25:1464 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 10. Motionsyrkandena avstyrks.

Tillståndprocesser och miljöprövning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om effektivare och snabbare tillståndprocesser, omprövning av tillstånd och ändringstillstånd.

Jämför reservation 4 (S), 5 (C), 6 (MP), 7 (MP), 8 (V), 9 (SD) och 10 (C).

Motionerna

Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider

Martin Kinnunen m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2024/25:1371 yrkande 7 att tillståndprocesser för en lång rad verksamheter behöver utredas när det gäller tiden för tillståndshanteringen, hur ofta följdfrågor ställs av myndigheter, hur ofta tillstånd ges respektive avslås och geografiska skillnader i dessa frågor.

Enligt kommittémotion 2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 18 bör regeringen fortsätta att verka för en förenklad och effektiviserad miljöprövning och tillståndprocess med bibehållen omsorg om miljö och klimat. Målet bör vara att tiden för tillståndprocesser ska halveras. Enligt yrkande 20 i motionen finns det behov av fler förslag för att ytterligare kapa ledtiderna i tillståndprocesserna. Tillståndprocesserna för industri och infrastruktur ska vara effektiva, förutsägbara, konsekventa, rättssäkra och leva upp till ambitiösa skydd för miljö och klimat.

Enligt kommittémotion 2024/25:1743 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 1 bör regeringen skyndsamt återkomma med förslag på att en obligatorisk omprövning av tillstånd för miljöfarlig verksamhet ska göras maximalt 20 år efter att dom eller beslut meddelats, för att möjliggöra ett samtidigt genomförande med regeringens förslag om ändringstillstånd som huvudregel. En sådan omprövning behövs bl.a. för att uppfylla målet om bästa möjliga teknik enligt miljöbalken och för att bättre tillvarata kunskapsutveckling när det gäller miljöskydd, klimataspekter och människors hälsa. I yrkande 2 i motionen anföras att ett krav på miljökonsekvensbeskrivning bör införas för giltighetsförlängning av tillstånd för en miljöfarlig verksamhet. Motionärerna anser vidare enligt yrkande 3 att Kammarkollegiet åter ska vara partsmyndighet, enligt vad som gällde före lagändringen enligt proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning. Motionärerna menar att Kammarkollegiet har mycket omfattande erfarenhet av

omprövningar och att ta bort Kammarkollegiet som partsmyndighet framstår därför varken som ändamålsenligt eller effektivt.

I kommittémotion 2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 72 anføres att förslagen från Miljöprövningsutredningen (SOU 2022:33) om att effektivisera tillämpningen av regelverket för tillstånd och omprövning bör genomföras. Det är enligt motionärerna angeläget att tillståndprocesserna blir snabba och samplanerade med bibehållen miljöprestanda. Ändringstillstånd bör göras till regel. Det bör bli enklare att ändra villkor i stället för tillstånd, använda obligatorisk omprövning av miljöfarlig verksamhet vars tillstånd är mer än 40 år kompletterat med fler generella föreskrifter och öka klimathandledningen från centrala myndigheter i prövningsprocessen. Enligt yrkande 75 i motionen bör regeringen genomföra Klimaträtsutredningens förslag (SOU 2021:21 och SOU 2022:21) om ändringar i miljöbalken för att genomdriva det klimatpolitiska ramverket.

I kommittémotion 2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 19 anføres att det krävs snabbare, effektivare och enklare tillståndprocesser med höga miljökrav. Det är enligt motionärerna viktigt att Sverige får bättre fungerande tillståndprocesser och att nyindustrialiseringen och förverkligandet av klimatomställningen därmed underlättas. Enligt yrkande 20 i motionen bör ändringstillstånd göras till huvudregel i miljöstillståndprocesser. Motionärerna menar att annars kommer samma restriktiva tolkning som görs i dag att fortsätta att tillämpas. Eftersom miljöprövningsutredningen har berett frågan om ändringstillstånd finns det tillräckligt underlag för ett regeringsförslag i enlighet med utredningens förslag.

Enligt kommittémotion 2024/25:3134 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 10 bör ändringstillstånd vara regeln vid ändringsprövningar för miljöstillstånd. I kommittémotion 2024/25:3136 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) finns ett likalydande yrkande (yrkande 15). Motionärerna menar att det med den nyligen antagna lagtexten finns en uppenbar risk att nuvarande förhållanden i stort sett vidmakthålls, dvs. att myndigheternas bedömningar blir fortsatt styrande för när det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändring av verksamheten. I förlängningen torde detta innebära att de önskade effektiviseringarna av tillståndprocesserna uteblir. I yrkande 16 anføres att en s.k. lex Cementa bör införas med en permanent möjlighet för regeringen att tillståndspröva samhällsviktig verksamhet.

I partimotion 2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 14 anføres att regeringen bör överväga att tillsätta en kriskommission för ny kraft med uppdrag att se över lagstiftning och tillståndprocesser och korta handläggningen till maximalt två år. Enligt motionärerna bör all relevant lagstiftning och regelgivning samt genomförandet av berörda EU-regelverk ses över för att möjliggöra kraftigt förkortade och förenklade tillståndprocesser. Det bör också omfatta tillståndprocesser för industriella verksamheter som är avgörande för klimatomställningen.

Enligt kommittémotion 2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 46 bör regeringen skyndsamt tillsätta en tillståndsberedning som har ett

liknande syfte som Försvarsberedningen och som ska arbeta nära statsråd och expertmyndigheter för att under maximalt ett år lösa ut de största problem som kvarstår med långdragna och ineffektiva tillståndprocesser. Tillståndprocesserna måste påskyndas, så att den gröna tekniken inte blir en pappersprodukt utan kan göra faktisk nytta i verksamheterna.

Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) anför i motion 2024/25:1559 att regeringen, för att bl.a. bryta den negativa trenden med ineffektiva tillståndprocesser och brist på helhetssyn, bör genomföra en översyn av regleringsbrev för de myndigheter som hanterar tillståndsärenden med större krav på helhetssyn och hållbarhetsbegreppets samtliga tre pelare (yrkande 1). Vidare anser motionärerna att förslagen i Miljömyndighetsutredningens betänkande Väger till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) bör aktualiseras (yrkande 2).

Enligt motion 2024/25:3145 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M) bör regeringen överväga att effektivisera handläggningsprocesserna vid miljöutredningar. Det är enligt motionärerna viktigt för jobben och tillväxten i hela landet.

I motion 2024/25:2919 av Sten Bergheden (M) föreslås att handläggning och tillståndsprövning för nya djurstall ska prioriteras och handläggnings- och tillståndsprövningstid för nya djurstall ska förkortas.

Resursfrågor

Enligt kommittémotion 2024/25:1743 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 4 bör en klimatstyrka inrättas med huvudsyftet att ge stöd till länsstyrelser runt om i landet vid handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen. Motionärerna anför att myndigheternas resurser för att hantera miljöprövningar inte är jämnt fördelade över landet. Samtidigt sker en klimatdriven industriomställning i olika delar av landet, där resurserna inte bedöms vara tillräckliga för att möta behovet.

I motion 2024/25:1559 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkande 3 framförs att möjligheten att skjuta till extra resurser till de myndigheter som hanterar tillståndsärenden bör ses över i syfte att korta ned handläggningstiderna.

Klimat och miljöprövning

Enligt kommittémotion 2024/25:554 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 25 bör myndigheter och institutioner se över hur klimatet kan prioriteras i tillståndprocesserna. Motionärerna anser att klimatarbetet måste vara långsiktigt och innehålla tydliga målsättningar så att industrin klarar en omställning även i tider av lågkonjunktur eller ökad global konkurrens.

Vissa övriga frågor om miljöprövning

Enligt kommittémotion 2024/25:1383 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 16 bör hänsyn tas till ett samhällsekonomiskt perspektiv sett till

bostadsbyggande vid miljöprövningar. Vid beslut om markanvändning, exempelvis upprättande av detaljplaner, görs prövning enligt både plan- och bygglagen och miljöbalken. Miljöbalken ger små eller inga möjligheter att göra en avvägning mellan skyddsintresset och värdet av bostadsbyggandet. Motionärerna menar att ur ett samhällsekonomiskt perspektiv fungerar miljöbalkens prövningar bristfälligt och i många fall hindras byggande.

I kommittémotion 2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10 anfördes att regeringen bör arbeta för att öka användandet av slaggrus i Sverige. Motionärerna framhåller att processerna för tillstånd i dag ofta är långa och oförutsägbara, vilket skadar svenska företags möjligheter att göra nya cirkulära affärer.

I kommittémotion 2024/25:2467 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 30 föreslås att regeringen ska utreda och införa en proportionalitetsprincip för avslag i miljötillståndprocesser. Motionärerna menar att en petitess inte bör fälla en hel tillståndsansökan. Om en felaktighet är av liten eller ringa betydelse bör tillstånd ändå kunna ges. Samma förslag framförs även i kommittémotion 2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 19.

I motion 2024/25:7 av Cecilia Engström (KD) anfördes att gränsvärden för tillstånd när det gäller biogasanläggningar bör utredas. Biogasanläggningar som producerar mer än 3 gigawattimmar per år måste genomgå en omfattande tillståndsprövning, vilket enligt motionären ofta är både dyrt och tidskrävande. Att höja gränsen för när tillstånd krävs skulle inte bara underlätta för fler att satsa på biogasproduktion utan också påskynda utvecklingen mot en mer hållbar inhemsk energiförsörjning.

Enligt motion 2024/25:2946 Sten Bergheden (M) bör regeringen överväga att ge Jordbruksverket i uppdrag att om möjligt genomföra det som Konkurrenskraftsutredningen (SOU 2015:15) beskrev om ny vägledning, tillståndsprövning, färre miljöprövningsdelegationer och inget samråd för anmälningspliktig verksamhet.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Den som bedriver miljöfarlig verksamhet kan ha tillstånds- eller anmälningsplikt för sin verksamhet (9 kap. 6 § miljöbalken). Av miljöprövningsförordningen (2013:251) framgår vilka verksamheter som kräver tillstånd och vilka verksamheter som kräver anmälan. I förordningen är tillståndspliktiga verksamheter markerade med A eller B och anmälningspliktiga med C. A-verksamheter ska söka tillstånd hos en mark- och miljödomstol. För B-verksamheter ska tillstånd sökas hos länsstyrelsens miljöprövningsdelegation. C-verksamheter ska anmälas till kommunen.

Av 22 kap. 1 § miljöbalken följer att en ansökan om tillstånd för miljöfarlig verksamhet ska vara skriftlig och bl.a. innehålla ritningar och tekniska beskrivningar med visst innehåll. Ansökan ska också innehålla uppgifter om utsläppskällor, samt om arten och mängden av alla förutsebara utsläpp. Den ska vidare innehålla förslag till de åtgärder som kan behövas dels för att

förebygga uppkomsten av avfall, dels för att förbereda för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av det avfall som anläggningen ger upphov till. Ansökan ska även, när det krävs enligt 6 kap. miljöbalken, innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. I förarbetena framhålls att det är sökanden som har det fulla ansvaret för vad miljökonsekvensbeskrivningen innehåller (prop. 1997/98:45 del 2). Vidare ska ansökan bl.a. innehålla förslag till skyddsåtgärder och försiktighetsmått samt förslag till övervakning och kontroll av verksamheten.

I 6 kap. 35 § miljöbalken anges vad en miljökonsekvensbeskrivning för en specifik miljöbedömning vid tillståndsprövning ska innehålla. Ytterligare detaljer om vad som ska anges i en sådan miljökonsekvensbeskrivning finns i 15–19 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966). Om mark- och miljödomstolen bedömer att en ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet är ofullständig ska domstolen enligt 22 kap. 2 § miljöbalken förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom en viss tid. Om sökanden inte följer föreläggandet får domstolen besluta att bristen ska avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, avvisa ansökan.

En miljöprövningsdelegation är ett särskilt organ för länsstyrelsens prövning av vissa ärenden om miljöfarlig verksamhet. Miljöprövningsdelegationen ansvarar för att de ärenden som den prövar blir tillräckligt beredda. Vid handläggningen av ärenden ska myndigheten bl.a. tillämpa bestämmelserna i 22 kap. om vad en ansökan ska innehålla och följderna av att en ansökan är ofullständig (3, 21 och 29 §§ förordningen [2011:1237] om miljöprövningsdelegationer och 19 kap. 5 § miljöbalken). Vid miljöprövningsdelegationernas handläggning av ansökningar om tillstånd för att bedriva miljöfarlig verksamhet (B-verksamheter) gäller även bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900). Om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader får parten enligt 12 § förvaltningslagen skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Myndighetens prövning får begäras vid ett tillfälle under ärendets handläggning. Bestämmelsen är enbart tillämplig vid handläggning hos en förvaltningsmyndighet som första instans.

Miljömyndighetsutredningen

Miljömyndighetsutredningen överlämnade i mars 2015 sitt slutbetänkande Vågar till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) till regeringen. Utredningen hade haft i uppdrag att pröva förutsättningarna för en tydligare, effektivare och mer ändamålsenlig myndighetsstruktur och ett bättre resursutnyttjande för myndigheterna. I utredningen presenterades ett antal förslag, varav regeringen gick vidare med några men valde att inte gå vidare med andra. Förslaget om att inrätta en ny miljötillsynsmyndighet avslutades

t.ex. genom regeringens beslut att tillsätta Miljötillsynsutredningen, vars övergripande slutsats var att organisationen för miljötillsynen inte bör ändras (SOU 2017:63).

Miljöprövningsutredningen

I augusti 2020 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning (dir. 2020:86). Genom tilläggsdirektiv (dir. 2021:57) förlängdes och utvidgades uppdraget, bl.a. skulle utredaren se över hur tidsbegränsning av tillstånd och omprövning av tillstånd och villkor skulle kunna bli effektiva och verkningsfulla medel för att säkerställa att verksamheter och åtgärder bedrivs med moderna miljövillkor, i syfte att nå miljö- och klimatmålen.

Miljöprövningsutredningen överlämnade i juni 2022 betänkandet Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33) till regeringen. I betänkandet lämnas en rad förslag som syftar till att tillsammans göra prövningsprocesserna snabbare och enklare utan ett försämrat miljöskydd. Utredningen föreslog bl.a. att

- ändringsprövning ska vara huvudregel när någon ansöker om att ändra en miljöfarlig verksamhet
- det ska bli tydligare var gränsen går mellan tillstånds- och anmälningsplikt för ändring av en tillståndspliktig verksamhet
- det ska införas en obligatorisk omprövning av befintliga domar och beslut för att förse miljöfarliga verksamheter med moderna miljövillkor
- länsstyrelsens roll som nav och aktiv samrådspart i samrådsprocessen ska stärkas så att det blir tydligare för verksamhetsutövaren vad ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen förväntas innehålla
- länsstyrelsen ska redovisa sin bedömning av vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla
- länsstyrelsen ska identifiera de väsentliga miljöeffekterna och redogöra för olika uppfattningar i fråga om de väsentliga miljöeffekterna och hur de har beaktats
- regeringen ska ge i uppdrag till berörda riksintressemyndigheter att ta fram strategier och planeringsdokument med syftet att hantera målkonflikter och därigenom möjliggöra en snabbare grön omställning
- partsrollen ska göras mer ändamålsenlig, färre myndigheter ska ha denna roll och samordningen ska öka
- muntlig förberedelse ska användas i fler mål för att reda ut avgränsningsfrågor och tidigt inventera kompletteringsbehov
- tidsplaner ska användas oftare för att öka förutsägbarheten i handläggningen och minska antalet anstånd
- en särskild bestämmelse om tidsplaner införs som är anpassad för miljömål och som ska gälla även för miljöprövningsdelegationerna
- utrymmet för digital hantering i ansökningsmål utökas.

Utredningen ansåg inte att det bör införas ett särskilt spår för anmälan av B-verksamheter. Däremot föreslog utredningen att utrymmet för en s.k. liten miljökonsekvensbeskrivning förtydligas genom att begreppet förenklat underlag används i stället. Begreppen bör renodlas, och begreppet miljökonsekvensbeskrivning ska förbehållas verksamheter med betydande miljöpåverkan. Vidare bör Naturvårdsverket ta fram en vägledning om vad kravet på förenklat underlag närmare innebär.

Utredningen ansåg inte att tillstånd som huvudregel ska tidsbegränsas. Enligt utredningen bör det inte heller införas lagstadgade tidsfrister för handläggningen. Regeringen bör dock överväga att införa handläggningsmål i regleringsbrevet för Sveriges Domstolar och länsstyrelserna.

Utredningen föreslog vidare att det ska inrättas en särskild klimatstyrka vid någon av landets länsstyrelser för att stödja länsstyrelserna i arbetet med nya eller ändrade miljötillstånd för verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att uppnå klimatmålen. Energimyndigheten föreslås vidare få i uppgift att, i samverkan med Naturvårdsverket, bli ett kunskapscentrum för industrins klimatomställning. Centrumet ska bistå länsstyrelserna och klimatstyrkan dels i deras arbete med ansökningar om nya eller ändrade miljötillstånd, dels med tekniskt kunnande om industrins klimatomställning. Syftet med klimatstyrkan och kunskapscentrumet är att ge processmässigt och kunskapsmässigt stöd för att på så sätt öka effektiviteten vid handläggningen av tillståndsärenden som rör verksamheter som på ett väsentligt sätt bidrar till att nå klimatmålen. Utredningen ansåg dock inte att det bör införas något förtursförfarande för verksamheter som på ett väsentligt sätt bidrar till att nå klimatmålen.

I utredningen föreslogs vidare att regeringens tillståndsprövning ska göras tidigt i processen och att det ska utredas hur en ökad användning av generella föreskrifter kan effektivisera tillståndsprövningen.

Propositionen Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning

Den 23 maj 2024 överlämnade regeringen propositionen Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning (prop. 2023/24:152) till riksdagen. I propositionen lämnades förslag som syftar till en modernare och mer effektiv miljöprövning. Förslagen innebär bl.a. att ändringstillstånd ska kunna användas i större utsträckning än i dag. Giltighetstiden för tillstånd ska kunna förlängas med tre år, vilket kan ge tillståndshavaren mer tid att avsluta den tillståndspliktiga verksamheten eller få ett nytt tillstånd. Vidare föreslås att länsstyrelsens uppgifter under avgränsningssamrådet utvecklas för att öka möjligheterna att få fram ett bra underlag och för att förtydliga utfallet av samrådet. För att effektivisera prövningen föreslås att antalet partsmyndigheter minskas genom att Kammarkollegiet inte längre ska vara en sådan myndighet. I propositionen anförts att det finns tydliga överlappningar mellan framför allt Kammarkollegiets och Havs- och vattenmyndighetens ansvarsområden, och mellan Kammarkollegiets och Naturvårdsverkets ansvarsområden. Propositionen

innehåller också bestämmelser för att effektivisera prövningsmyndigheternas handläggning av ansökan om tillstånd. Det föreslås bl.a. ändringar för att fler muntliga förberedelser ska hållas och användningen av tidsplaner ska öka. Vidare ska fler mål få avgöras utan huvudförhandling och utrymmet för digital handläggning ska öka. Det underlag som ska lämnas in i de fall länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas ska benämnas förenklat underlag i stället för liten miljökonsekvensbeskrivning. Riksdagen biföll regeringens proposition (bet. 2024/25:MJU4, rskr. 2024/25:21). De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2025.

Klimaträttsutredningen

Den 31 mars 2021 redovisade Klimaträttsutredningen (dir. 2019:101) delbetänkandet En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21). I delbetänkandet lämnas förslag som innebär att alla som tillämpar miljöbalken ska arbeta för att minimera klimatförändringarna och få möjlighet att föregripa lagstiftningens obligatoriska krav. Genom att verksamhetsutövare och de som vidtar åtgärder själva ska föreslå och genomföra de åtgärder som behövs verkar miljöbalken även förebyggande.

Klimaträttsutredningen slutredovisade sitt uppdrag den 18 maj 2022 i betänkandet Rätt för klimatet (SOU 2022:21). Utredningen anför bl.a. att det finns ett visst rättsligt utrymme för att ge klimatet större tyngd i förhållande till andra skyddsintressen enligt miljöbalken, men att utrymmet är mycket begränsat. Enligt utredningen medför miljöbalkens systematik att en ny bestämmelse i 2 kap. inte möjliggör avvägningar mot intressen som regleras i andra delar av balken. Det är oftast sådana intressen som utgör hinder i prövningarna. I utredningen redovisas vidare att det på EU-nivå finns ett visst rättsligt utrymme för att ge klimat större tyngd i tillståndsprövningar, men att det är relativt litet. Utredningen föreslog att platsvalsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken klimatanpassas så att det även ska beaktas att ändamålet med verksamheten eller åtgärden ska kunna uppnås med minsta klimatpåverkan eller största bidrag till att minimera klimatförändringar när en plats ska väljas. Enligt utredningen kommer detta, tillsammans med förslagen från delbetänkandet, att leda till att klimatperspektivet införs på ett genomgripande sätt i 2 kap. miljöbalken. Utredningen förordar dock inte en avvägningsregel i 2 kap. miljöbalken eftersom en sådan bedöms få mycket begränsad effekt på möjligheterna både att få tillstånd och att förkorta tidsåtgången för prövningen. Tvärtom skulle en sådan regel enligt utredningen sannolikt förlänga tidsåtgången i många fall. Klimaträttsutredningens betänkanden har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap

I februari 2023 lämnade Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap delbetänkandet Tillfälligt miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2023:11) till regeringen. Utredningens

uppdrag var att utreda hur regeringen kan ges möjlighet att besluta om tillfälligt tillstånd enligt miljöbalken och om undantag från MKB-direktivet¹ för samhällsviktig verksamhet när sådan verksamhet är tidskritisk för att tillgodose väsentliga allmänna intressen, när behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt annat tillfredsställande sätt. Utredningen har bl.a. föreslagit att regeringen ska få möjlighet att pröva miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet i undantagsfall och besluta om sådana dispenser som krävs. Tillstånden ska tidsbegränsas till maximalt fem år, men regeringen ska kunna förlänga giltighetstiden av ett meddelat tillstånd. Utredningen har vidare föreslagit att det ska införas en möjlighet för regeringen att i enskilda fall fatta ett särskilt beslut som innebär att en verksamhet får undantas från miljöbalkens krav på en specifik miljöbedömning eller liten miljökonsekvensbeskrivning (numera förenklat underlag). Betänkandet bereds nu inom Regeringskansliet.

Regeringsprövningsutredningen

Den 7 april 2022 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att utreda regeringens roll som överinstans på vissa delar av miljöområdet (dir. 2022:26). Syftet var att åstadkomma en prövningsordning som innebär att regeringen endast är överinstans om frågan som ska prövas rymmer tydliga politiska avvägningar. Den särskilda utredaren skulle även, till viss del, se över processen för ärenden som får tillåtighetsprövas av regeringen enligt 17 kap. miljöbalken i syfte att åstadkomma snabba prövningsprocesser. Uppdraget skulle ha redovisats senast den 30 juni 2023. Regeringen beslutade den 25 maj 2023 att utvidga uppdraget. I tilläggsdirektivet gavs ett uppdrag att bl.a. analysera, överväga och om lämpligt föreslå under vilka ytterligare omständigheter regeringen bör ha möjlighet att pröva frågor om tillstånd enligt miljöbalken. Utredningen skulle vidare analysera och föreslå ett genomförande som möjliggör införande av undantagen i artikel 1.3 och 2.4 i MKB-direktivet. Utredningen fick även i uppdrag att föreslå ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om avgifter för prövning och tillsyn enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon, och utreda om regeringen bör pröva ärenden om Natura 2000-tillstånd för vissa verksamheter i Sveriges ekonomiska zon.

Den 8 februari 2024 presenterades betänkandet Rätt frågor på regeringens bord – En ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet (SOU 2024:11). Utredningen har övervägt om regeringens roll ska minska i vissa miljöprövningsärenden, samtidigt som den ska öka i andra avseenden. Enligt utredningen är det i vissa fall angeläget för regeringen att hantera frågor som innefattar politiska avvägningar mellan olika samhällsintressen, i andra fall är

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (kodifiering), ändrat genom direktiv 2014/52/EU Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU av den 16 april 2014 om ändring av direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (MKB-direktivet).

det mer ändamålsenligt att en förvaltningsmyndighet eller domstol fattar dessa beslut. Erfarenheter visar också att det finns ett samhälleligt behov av att hantera vissa miljöprövningar brådskande. Vidare har utredningen övervägt möjligheterna för regeringen att bevilja undantag från vissa EU-rättsliga krav för bl.a. projekt som avser försvaret liksom beredskapen vid civila olyckor och kriser. Utredningen har även sett över vilken instans som ska överpröva vissa beslut om områdesskydd. Beredning av betänkandet pågår inom Regeringskansliet.

Klimathandlingsplanen

Den 21 december 2023 presenterade regeringen skrivelsen Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59). I handlingsplanen anförde regeringen att tillståndprocesserna enligt miljöbalken bör utformas så att Sverige kan möta klimatomställningens utmaningar på ett effektivt sätt. Förändringar bör genomföras i systemet för miljöprövning för att möjliggöra kortare, mer förutsebara och effektivare tillståndprocesser. Regeringen hänvisade till att det under de senaste åren har tagits flera initiativ för att utveckla miljöprövningen som ett verktyg i den gröna omställningen, bl.a. har Miljöprövningsutredningen sett över den svenska miljöprövningen och redovisat sitt uppdrag i betänkandet Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33). Regeringen anförde att delar av Miljöprövningsutredningens förslag bör genomföras i syfte att underlätta miljö- och klimatförbättrande investeringar genom olika förändringar i miljöprövningen. Regeringen framhöll dock att det kommer att krävas ytterligare förändringar i systemet för miljöprövning för att möjliggöra kortare, mer förutsebara och effektivare tillståndprocesser och att regeringen därför tillsatt en utredning, Miljö- och klimatutredningen, om förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken (se nästa avsnitt). Enligt regeringen ska utredningen ta ett större grepp om frågan om miljöprövning än vad som hittills har gjorts och överväga olika åtgärder i syfte att effektivisera prövningen så att Sverige kan möta klimatomställningens utmaningar och säkra näringslivets konkurrenskraft. Vidare anförde regeringen i klimathandlingsplanen att EU-regelverk, såsom industriutsläppsdirektivet (2010/75), förnybartdirektivet (2018/2001) och REPowerEU, rättsakten om nettonoll-industri (COM(2023) 161) samt akten om kritiska råmaterial kan få stor påverkan på de svenska tillståndprocesserna. Sverige bör driva på i förhandlingarna inom EU för att säkra det svenska näringslivets konkurrenskraft, främja en effektiv industriell klimatomställning och säkerställa att regelverken fungerar i Sverige.

Riksdagen behandlade regeringens skrivelse i maj 2024 och lade planen till handlingarna (bet. 2023/24: MJU15, rskr. 2023/24:191).

Miljötillståndsutredningen

Den 12 juni 2023 tillsatte regeringen utredningen Förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken (dir. 2023:78). Enligt direktivet ska utredningen se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar.

Den 21 januari 2025 redovisades betänkandet En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98). Miljötillståndsutredningen föreslår bl.a. en ny prövningsmyndighet för hela miljöprövningsprocessen. Den nya myndigheten ska ansvara för hela miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen. Länsstyrelsens och miljöprövningsdelegationernas ansvar för dagens samrådsprocess flyttas till den nya myndigheten och företag och andra verksamhetsutövare kommer därmed att ha kontakt med en och samma myndighet genom hela processen. Regleringen av både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet samlas enligt förslaget i ett nytt kapitel i miljöbalken. Vilka verksamheter och åtgärder som är tillstånds- respektive granskningspliktiga regleras i en förordning. Utredningen föreslår även att processen förändras så att den motsvarar EU-rättens krav. Det innebär att två prövningsspår införs, ett enkelt och snabbt spår för granskningspliktiga verksamheter och ett tillståndsspår för sådana verksamheter och åtgärder som alltid ska miljöbedömas. Generella tidsfrister för olika moment införs. Endast ett samråd är obligatoriskt i miljöbedömningsprocessen. Vad ett tillstånd ska innehålla förtydligas och processen för ändring och omprövning av ett tillstånd förenklas och förtydligas. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Den 16 januari 2025 fick Miljötillståndsutredningen ett tilläggsdirektiv (dir. 2025:2) om att bl.a.

- analysera möjligheterna att samla bestämmelser om hushållning i en särskild lag och ta ställning till hur ett besked om det allmännas grundläggande syn på lämpligheten av en viss verksamhet på en viss plats kan lämnas i ett tidigt skede
- analysera om den totala handläggningstiden för tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förkortas genom t.ex. ökade krav på prövningstillstånd eller ändrad instansordning
- föreslå hur industriutsläppsdirektivet bör genomföras i det nya systemet för miljöprövning
- analysera hur regelverket kan förändras i syfte att inte ställa högre krav än ramdirektivet för vatten kräver, särskilt i fråga om processuella krav och i fråga om möjligheterna att nyttja befintlig flexibilitet i EU-regelverken för att öka förutsebarheten och minska tidsåtgången i miljötillståndsprövningsprocessen.

Det nya uppdraget ska delredovisas senast den 1 juli 2025 i den del som gäller bestämmelserna om hushållning med mark och vatten och senast den 31 december 2025 i den del som gäller att korta tidsåtgången för prövning i plan-

och byggprocessen och i samband med överklagande enligt miljöbalken. Övriga delar ska redovisas senast den 31 mars 2026.

Övrigt arbete

I regleringsbrevet för 2023 fick Naturvårdsverket i uppdrag att utveckla den vägledning om miljötillståndsprövning och anmälan som finns på myndighetens webbplats. Den 28 februari 2024 presenterade Naturvårdsverket en ny vägledning för företag som behöver söka tillstånd för miljöfarlig verksamhet vid en miljöprövningsdelegation hos länsstyrelsen. Syftet med vägledningen är att sprida kunskap om tillståndprocessen för att därmed göra det enklare för företag att göra rätt och förstå vilka underlag som behöver finnas på plats vid en viss tidpunkt. Dessutom tydliggör den vilka aktörer som är aktiva när under en tillståndsprövning. Vidare har Naturvårdsverket i uppdrag att tillsammans med Tillväxtverket utveckla en vägledning på Verksamt.se om reglerna för tillstånd och anmälan enligt miljöbalken och författningar som har meddelats med stöd av miljöbalken.

Som ett led i arbetet med att effektivisera miljötillståndprocesserna har Länsstyrelsen i Västerbottens län redovisat länsstyrelsernas uppdrag att utveckla metoder och samverkansformer för samråd om projekt som syftar till minskad miljö och klimatpåverkan (N2021/02286).

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1, rskr. 2024/25:49) ökas anslagen för Sveriges Domstolar, Naturvårdsverket och länsstyrelserna för att ge bättre förutsättningar att arbeta effektivt med miljötillståndsprövningar och miljötillsyn.

När det gäller förprovningen av djurstallar lämnas ett antal förslag om förenklingar av provningen och provningens omfattning i Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56). Förslagen går i huvudsak ut på att behålla förprovningen av djurstallar men förenkla och förbättra förprovningen och koncentrera den till sex länsstyrelser. Utredningsbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen gav i december 2024 länsstyrelserna i Västerbottens, Dalarna, Stockholm, Örebro, Västra Götaland och Skåne län i uppdrag att vara kontaktpunkter enligt EU-förordningen om kritiska råmaterial och EU-förordningen om nettonollindustrin. Dessa sex länsstyrelser ska vara kontaktpunkter även för projekt som är belägna i andra län. I uppdraget ingår att, i enlighet med de två förordningarna, ge information till företag om tillståndsprövningar och att upprätta en tidsplan för dessa. Kontaktpunkterna ska bidra till en ökad förutsebarhet och underlätta företagens tillståndsprövningar.

Riksdagens tillkännagivanden om tillståndsprövningar och miljöprövning

I oktober 2017 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, två tillkännagivanden till regeringen i samband med behandlingen av en proposition om miljöbedömningar (prop. 2016/17:200, bet. 2017/18: MJU5, rskr.

2017/18:20). Enligt det ena tillkännagivandet ska det svenska regelverket för vilka verksamheter och åtgärder som kan eller inte kan antas ha betydande miljöpåverkan anpassas till MKB-direktivets bestämmelser i direktivets lydelse enligt ändringsdirektivet. Utskottet framhöll bl.a. att MKB-direktivet innehåller konkreta anvisningar om vilka verksamheter och åtgärder som alltid ska antas ha en betydande miljöpåverkan. Regeringen bör därför säkerställa att svenska bestämmelser om kategorisering av verksamheter och åtgärder stämmer överens med direktivet i detta avseende, men att omfattningen inte utökas. Det bör finnas möjlighet till en inledande fall-till-fall-bedömning för den grupp av verksamheter och åtgärder som enligt direktivet inte ska genomgå en obligatorisk miljöbedömning. Enligt skrivelse 2023/24:75 är tillkännagivandet inte slutbehandlat. Regeringen redovisar att Naturvårdsverkets redovisning av ett regeringsuppdrag om att se över förteckningen över verksamheter och åtgärder som ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (M2017/03195) har remitterats och remissvaren har sammanställts. Frågan hanteras inom ramen för ett arbete med en formell underrättelse som EU-kommissionen lämnade hösten 2019 till Sverige om det svenska genomförandet av direktivet där kritiken bl.a. tangerade kategoriseringen av verksamheter och åtgärder. Sverige besvarade den formella underrättelsen i februari 2020. I mars 2021 remitterades departementspromemorian Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet. Promemorian innehåller författningsförslag som syftar till ett förbättrat genomförande av direktivet till följd av överträdelseärendet. Remissen besvarades av ett stort antal remissinstanser och arbetet med att omhänderta remissvaren pågår. Under 2023 bereddes ytterligare en departementspromemoria med förslag som syftar till att ytterligare förbättra genomförandet av direktivet inom Regeringskansliet. Promemorian har remitterats. De förordningsändringar som Naturvårdsverket föreslog i sin redovisning från 2017 kommer att hanteras samlat med arbetet med överträdelseärendet. Arbetet är omfattande och komplicerat och tar därför tid att genomföra. Punkten är inte slutbehandlad.

Det andra tillkännagivandet rörde frågan om att utvärdera den nya lagstiftningen och dess tillämpning (prop. 2016/17:200, bet. 2017/18:MJU5, rskr. 2017/18:20). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande att det var angeläget att planera för att utvärdera den nya lagstiftningen. I skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021 anförde regeringen att punkten var slutbehandlad med hänvisning bl.a. till att Naturvårdsverket i juni 2021 redovisade ett uppdrag om att utvärdera ändringarna i miljöbalken när det gällde miljöbedömningar och att Naturvårdsverket och länsstyrelserna mot bakgrund av denna redovisning fått i uppdrag att se över förutsättningarna för att utveckla en myndighetsgemensam vägledning för miljötillståndsprövningen och miljöbedömningsprocessen. Miljö- och jordbruksutskottet yttrade sig till konstitutionsutskottet över skrivelsen men framförde inte några invändningar mot regeringens bedömning (yttr. 2021/22:MJU5y).

I maj 2017 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om förenklade och förkortade tillståndprocesser (bet. 2016/17: MJU22, rskr. 2016/17:289). Utskottet framhöll bl.a. att tillståndprocesserna måste utformas på ett sådant sätt att de inte i onödan hindrar, försenar eller fördyrar investeringar som i slutändan ofta minskar den samlade miljöpåverkan. Utskottet framhöll vidare att myndigheternas prövningar och krav på underlag ska vara enkla, förutsägbara och effektiva. Utskottet anförde även att det t.ex. kan övervägas om företag som vill vidta miljöförbättrande åtgärder bör premieras genom att ges en ”grön gräddfil” – dvs. en skyndsammare handläggning – i tillståndshanteringen och att det bör ställas upp tydliga mål för hur lång tid som handläggningen bör få ta i normalfallet i olika slags tillståndsärenden. Enligt skrivelse 2023/24:75 är tillkännagivandet inte slutbehandlat.

I april 2018 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om att ytterligare reformera tillståndprocesserna för miljöpåverkande verksamheter (bet. 2017/18: MJU19, rskr. 2017/18:217). Utskottet framhöll att det såg positivt på de arbeten som pågår med anledning av det senaste årets tillkännagivanden om tillståndprocesser och handläggningstider. Utskottet anförde att det dock finns starka skäl för att ytterligare fortsätta arbetet med att förbättra tillståndprocesserna. Utskottet hänvisade vidare till vikten av att omsätta de förslag som lämnats av Tillväxtverket och Naturvårdsverket i konkreta åtgärder. Enligt skrivelse 2022/23:75 är tillkännagivandet slutbehandlat.

I juni 2019 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om behovet av ett s.k. grönt spår för att ta ytterligare steg för att förbättra tillståndprocesserna, bl.a. genom skyndsammare handläggning och proaktivt arbete (bet. 2018/19: MJU18, rskr. 2018/19:275). I sitt ställningstagande anförde utskottet bl.a. att möjligheten och ändamålet med att införa ett s.k. grönt spår, dvs. en skyndsammare handläggning av mål och ärenden som gäller miljöförbättrande åtgärder eller verksamheter, noga bör övervägas och att det behövs ett mer proaktivt arbete där företag och andra sökande i större utsträckning än i dag kan få stöd och råd om hur tillståndprocesserna fungerar. Av skrivelse 2023/24:75 framgår att beredningen av tillkännagivandet fortsätter. Regeringen redovisar i skrivelsen att ett stort antal åtgärder har vidtagits, däribland att de aktuella frågorna har utretts och att uppdraget redovisats i promemorian Anpassad miljöprövning för en grön omställning (Ds 2018:38). Regeringen har även gett uppdrag till Naturvårdsverket, länsstyrelserna och Domstolsverket om redovisning av statistik. Miljöprövningsutredningens betänkande har remitterats och remissvaren analyseras inom Regeringskansliet. Regeringen kommer vidare under året att tillsätta ytterligare en utredning för att förenkla och förkorta miljötillståndsprövningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar. Genom budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 20) tillfördes medel till ett antal myndigheter för att möta de ökande kraven med anledning av den gröna omställningen. Regeringen har

även gett länsstyrelserna och Domstolsverket uppdrag om främjande av en effektiv samrådsprocess och om digitala tjänster för tillståndsansökningar. Myndigheterna har redovisat sina uppdrag och redovisningarna analyseras nu inom Regeringskansliet.

I juni 2022 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om att införa en tidsfrist vid miljöprövning (bet. 2021/22: MJU29, rskr. 2021/22:388–389). Utskottet anförde att den tid om sex månader som anges i 12 § förvaltningslagen bör ses som en utgångspunkt för den tid det bör ta för myndigheten att slutligt avgöra ärendet. Detta skulle enligt utskottet vara ett positivt bidrag i det viktiga arbetet med att förkorta tillståndprocesserna för jordbruket. Av skrivelse 2022/23:75 framgår att tillkännagivandet bereds vidare. Regeringen redovisar bl.a. att Miljöprövningsutredningen i sitt betänkande som redovisades den 30 mars 2023 berör frågan om tidsfrister för miljöprövningsmyndigheterna och att betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Länsstyrelserna har vidare fått i uppdrag att redovisa förslag till målsättningar för handläggningstider inom miljöprövningsprocessen.

Utskottets behandling av proposition 2023/24:152

I oktober 2024 behandlade utskottet proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning (bet. 2024/25: MJU4, rskr. 2024/25:21). I samband med detta anförde utskottet följande om ändringstillstånd:

Som redovisas i propositionen infördes möjligheten till ändringstillstånd för att förenkla tillståndsprövningen så att angelägna och brådskande ändringar av miljöfarliga verksamheter inte skulle försvåras. I likhet med regeringen anser utskottet att det finns behov av att förändra reglerna om ändringstillstånd för att förenkla processen så att investeringsviljan inte hämmas och infasningen av ny teknik och utfasningen av gammal teknik inte fördröjs. Miljöprövningsutredningen har föreslagit att ett ändringstillstånd alltid ska begränsas till att enbart avse ändringen om inte ansökan avser tillstånd för hela verksamheten. Enligt utredningens förslag ska prövningsmyndigheten alltså inte ta ställning till vare sig om det är lämpligt eller olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten. Utredningens förslag i detta hänseende hänger dock samman med ett annat förslag, nämligen det om att införa ett system med obligatorisk omprövning av miljövillkor senast en viss tid efter det att tillståndet för den miljöfarliga verksamheten meddelades. Det sistnämnda förslaget omfattas inte av detta lagstiftningsärende, och i likhet med regeringen anser utskottet att det därför finns hinder mot att i nuläget genomföra Miljöprövningsutredningens förslag om ändringstillstånd fullt ut. Utskottet ställer sig dock bakom regeringens förslag om att ändra 16 kap. 2 a § miljöbalken så att prövningsmyndigheten som huvudregel ska besluta om ändringstillstånd, om inte någon av de undantagssituationer som anges i regeringens lagförslag föreligger. I likhet med regeringen ser utskottet också behov av en följdändring i 22 kap. 1 d § miljöbalken som reglerar vad en ansökan om ändringstillstånd ska innehålla. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att de ändringar som beskrivs i många fall torde medföra effektivitetsvinster i prövningsprocessen, och detta kommer enligt utskottet att bidra till att främja den gröna omställningen.

När det gäller giltighetsförlängning av tidsbegränsade tillstånd anförde utskottet följande:

Som beskrivits i propositionen följer det av praxis att tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet inte kan förlängas genom ändringstillstånd. Det är enligt praxis inte heller möjligt att pröva frågan om förlängning av ett tidsbegränsat tillstånd inom ramen för en ansökan om ändring av tillståndsvillkoren. I likhet med regeringen vill utskottet framhålla vikten av att ett tidsbegränsat tillstånd redan från början anpassas för den aktuella verksamheten på ett sådant sätt att det inte ens behöver uppstå behov av en giltighetsförlängning. Utskottet delar emellertid regeringens uppfattning att det kan uppstå situationer där det är rimligt med en förlängning och att lagstiftningen i dessa enskilda fall behöver ge utrymme för en sådan flexibilitet. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag om att införa en lagreglerad möjlighet att kunna förlänga tidsbegränsade tillstånd. Utskottet anser att utformningen av den föreslagna nya bestämmelsen i 24 kap. 14 a § miljöbalken är väl avvägd och ger uttryck för att en giltighetsförlängning inte kan komma i fråga annat än under vissa begränsade förutsättningar och under en kortare tid. Utskottet noterar i detta sammanhang att regeringen under utformningen av förslaget till den nya bestämmelsen har beaktat Lagrådets synpunkter för att säkerställa att en giltighetsförlängning av ett tillstånd endast kan medges om förlängningen är förenlig med EU-rätten.

Utskottet behandlade även frågan om Kammarkollegiets roll som partsmyndighet och hänvisade till de skäl som framgick av propositionen. Därutöver anförde utskottet följande:

Utskottet anser att det finns anledning att undvika att olika myndigheters ansvarsområden överlappar varandra, framför allt av effektivitetsskäl men också med hänsyn till värdet av en tydlig rollfördelning. Utskottet instämmer därför i regeringens bedömning att Kammarkollegiet inte längre ska vara partsmyndighet.

När det gäller obligatorisk omprövning av villkor anförde utskottet följande:

Utskottet delar regeringens bedömning att de föreslagna lagändringarna i den behandlade propositionen kommer att skapa en modernare och mer effektiv miljöprövning och förenkla regelverket för miljöprövning. Utskottet konstaterar samtidigt att det pågår ett antal arbeten i syfte att ytterligare förbättra miljöprövningen. Miljötillståndsutredningen har t.ex. i uppdrag att lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Utskottet ser positivt på dessa pågående insatser och delar således näringsutskottets bedömning att det i dagsläget saknas skäl för riksdagen att på nytt rikta tillkännagivanden till regeringen om att återkomma med fler förslag som syftar till att ytterligare förkorta ledtiderna i tillståndprocesserna.

Utskottets ställningstagande

Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider

Inledningsvis kan utskottet konstatera att det råder bred enighet om behovet av att förenkla och effektivisera tillståndprocesserna för miljöprövning. För att Sverige ska kunna möta klimatomställningens utmaningar och säkra

näringslivets konkurrenskraft krävs att tillståndprocesserna är snabba och förutsebara samtidigt som negativ påverkan på hälsa och miljö begränsas. Riksdagen har de senaste åren riktat flera tillkännagivanden till regeringen om att effektivisera tillståndprocesserna och förkorta handläggningstiderna. Utskottet konstaterar att det har initierats och genomförts en rad utredningar, vilka lämnat förslag på ett stort antal åtgärder.

Utskottet ser positivt på att Miljötillståndsutredningen som tillsattes under 2023 har haft i uppdrag att ta ett större grepp om miljöprövning än vad som hittills gjorts. Utredningen har nyligen lämnat en omfattande redovisning och har även fått ett tilläggsuppdrag att utreda ytterligare frågor för att göra miljöprövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar.

Utskottet välkomnar regeringens arbete för att möjliggöra för enklare, mer förutsägbara och effektivare tillståndprocesser och ser inget skäl att nu ta initiativ till att inrätta någon särskild kommission eller tillståndsberedning i enlighet med vissa motionsförslag.

Regeringen har i proposition 2023/24:152 föreslagit att delar av Miljöprövningsutredningens förslag ska genomföras i syfte att underlätta miljö- och klimatförbättrande investeringar. Enligt propositionen ska bl.a. ändringstillstånd kunna användas i större utsträckning än tidigare och tillstånd ska kunna förlängas med tre år. Vidare minskas antalet partsmyndigheter genom att Kammarkollegiet inte längre ska vara en sådan myndighet. Riksdagen biföll propositionen och lagändringarna började gälla den 1 januari 2025. Utskottets ställningstagande till dessa förslag i propositionen framgår av redovisningen ovan. Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning.

Utskottet vill även lyfta fram att Naturvårdsverket fått i uppdrag att fortsätta arbetet med att främja effektivare miljöprocesser och en likvärdig handläggning i hela landet samt att myndigheten har utvecklat vägledningarna för företag som söker tillstånd för miljöfarlig verksamhet i syfte att underlätta och förenkla tillståndprocessen.

Med hänvisning till vad som anförts och i avvaktan på det arbete som pågår avstyrker utskottet motionerna 2024/25:1371 (SD) yrkande 7, 2024/25:1559 (C) yrkandena 1 och 2, 2024/25:1743 (MP) yrkandena 1–3, 2024/25:2519 (C) yrkandena 18 och 20, 2024/25:2613 (MP) yrkandena 72 och 75, 2024/25:2919 (M), 2024/25:2954 (C) yrkande 14, 2024/25:3109 (S) yrkandena 19 och 20, 2024/25:3134 (S) yrkande 10, 2024/25:3136 (S) yrkandena 15 och 16, 2024/25:3145 (M) och 2024/25:3169 (C) yrkande 46.

Resursfrågor

En grundläggande förutsättning för att prövningsmyndigheterna ska ha möjligheter att genomföra tillståndprocesser på ett effektivt sätt är att myndigheterna har tillräckliga och adekvata resurser. Utskottet ser därför positivt på att de myndigheter som arbetar med tillståndsprövning enligt miljöbalken har tillförts medel i syfte att säkerställa en effektiv tillståndsprövning och förkorta handläggningstiderna. I budgetpropositionen för 2025

ökades anslagen för Sveriges Domstolar, Naturvårdsverket och länsstyrelserna för att ge bättre förutsättningar att arbeta effektivt med miljötillståndprocesser och miljötillsyn. Mot denna bakgrund avstyrks motionerna 2024/25:1559 (C) yrkande 3 och 2024/25:1743 (MP) yrkande 4.

Klimat och miljöprövning

Utskottet delar den uppfattning som regeringen framför i Klimathandlingsplanen att tillståndprocesserna enligt miljöbalken bör utformas så att Sverige kan möta klimatomställningens utmaningar på ett effektivt sätt. Det är därför positivt att ett arbete pågår med att möjliggöra kortare, mer förutsebara och effektivare tillståndprocesser. Klimaträttsutredningen har i sitt betänkande utrett möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön genom en särskild avvägningsregel i miljöbalken eller på annat sätt och bl.a. föreslagit en klimatanpassad platsvalsregel. Betänkandet har remitterats och bereds nu vidare inom Regeringskansliet. I avvaktan på utfallet av det pågående arbetet avstyrker utskottet motion 2024/25:554 (V) yrkande 25.

Vissa övriga frågor om miljöprövning

Som utskottet har konstaterat ovan pågår för närvarande ett omfattande arbete när det gäller regelverket för miljöprövning. Mot bakgrund av detta anser utskottet att motionerna 2024/25:7 (KD), 2024/25:1383 (SD) yrkande 16, 2024/25:1398 (SD) yrkande 10, 2024/25:2467 (C) yrkande 30, 2024/25:2519 (C) yrkande 19 och 2024/25:2946 (M) bör avslås.

Vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kommunal tillstyrkan av vindkraft, havsbaserad vindkraft och återställande av natur vid avveckling av vindkraft.

Jämför reservation 11 (S), 12 (V), 13 (MP), 14 (S), 15 (SD), 16 (SD) och 17 (MP).

Motionerna

Kommunal tillstyrkan av vindkraft

I kommittémotion 2024/25:54 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 8 anför motionärerna att möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft bör avskaffas. Motionärerna framhåller att kommunerna bör involveras tidigt i processen och att deras åsikt ska väga tungt, men att ett kommunalt veto är orimligt i ett läge där Sverige ska gå från fossil energi och kärnkraft till förnybar energi.

I kommittémotion 2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38 anförs att det kommunala vetot bör reformeras för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar. Motionärerna framhåller att det är en åtgärd som behövs för att den positiva utvecklingen när det gäller förnybar energi ska hålla i sig. I kommittémotion 2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 11 framförs en liknande begäran.

I kommittémotion 2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 21 tar motionärerna upp frågan om att ett tidigare kommunalt ställningstagande för vindkraft skulle innebära en tydlig effektivisering och skapa förutsebarhet i tillståndsprövningen för vindkraft, utan att tumma på kommunens rätt till inflytande. Regeringen bör därför enligt motionärerna snarast genomföra det förslag om reformering av det kommunala vetot som framfördes i proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft.

Enligt motion 2024/25:2527 av Alexandra Anstrell (M) bör det kommunala vetot finnas kvar när det gäller vindkraftsetableringar.

Havsbaserad vindkraft

I kommittémotion 2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 53 anförs att hänsyn ska tas till yrkesfisket vid vindkraftsetableringar till havs. Motionärerna anför att fler havsvindparker är viktiga för elproduktionen men att många av dessa parker föreslås placeras i fiskenäringens viktigaste vatten. Genom samverkan kan dock en utbyggd havsbaserad vindkraft och en välmående svensk fiskenäring gå hand i hand enligt motionärerna.

Magnus Manhammar (S) anför i motion 2024/25:910 yrkande 1 att en utredning bör övervägas om var och hur havsbaserad vindkraft bäst bör byggas för minimerad negativ miljöpåverkan och maximerad miljönytta. Vidare bör det enligt yrkande 2 i samma motion även övervägas om det ska göras en översyn av de utsedda områdena för vindkraft i havsplanerna utifrån de nya möjligheter som har öppnats i och med teknikutvecklingen.

Enligt motion 2024/25:3031 av Aron Emilsson (SD) yrkande 2 bör etablering av vindkraft i skärgårdar och känsliga marina miljöer undvikas. Motionären anför att försiktighetsprincipen bör tillämpas och att förvaltar-skapstanken och lyhördheten för djur, natur och människa bör vara vägledande i tillståndprocesserna.

Återställande av natur vid avveckling av vindkraft

Enligt kommittémotion 2024/25:1465 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9 bör vindkraftsexploaterer fondera medel för framtida rivning av vindkraftverken. Motionärerna anför att kostnaderna för att montera ned vindkraftverk är höga.

Cecilia Rönn (L) föreslår i motion 2024/25:969 att det utreds hur lagstiftningen kan utformas så att vindkraftsbolagen ska avsätta pengar för att återställa naturen när vindkraftverken har nått sin livslängd.

Tillståndprocesser i övrigt

I kommittémotion 2024/25:1465 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 8 anfördes att kartering och inventering av det djurliv som kan drabbas av effekterna av vindkraftverk ska vara på plats redan vid den initiala ansökan om uppförande av vindkraftverk. Enligt motionärerna uppger ornitologer att de vid ansökningsförfarandet för nya vindkraftverk får för lite tid på sig för den kartering som ska göras, vilket leder till ett undermåligt underlag.

Enligt kommittémotion 2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 39 bör tillståndprocesserna för vindkraft effektiviseras genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet. Motionärerna anser att det är angeläget att åtgärder vidtas för att den positiva utvecklingen när det gäller förnybar energi håller i sig och betonar att vindkraften i dag är den billigaste energikällan. I kommittémotion 2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) framförs ett likalydande yrkande (yrkande 12).

Enligt motion 2024/25:2876 av Sten Bergheden (M) bör man se över möjligheten att ta mer hänsyn till de svenska fåglarna vid planering och utplacering av vindkraftverk. Att stora områden inte kan användas för födo-intag för fåglarna utan risk för omedelbar fågeldöd gör enligt motionären att den biologiska mångfalden begränsas i dessa områden.

I motion 2024/25:3031 av Aron Emilsson (SD) yrkande 3 anser motionären att möjliga åtgärder för ökad restriktivitet i fråga om utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer bör ses över. Motionären pekar bl.a. på riskerna för att samernas renbetesmarker störs, turismen minskar, den regionala utvecklingen stannar av och det enorma värdet av natur- och kulturarvet förstörs.

Kompletterande uppgifter

Kommunal tillstyrkan av vindkraft

För att få tillstånd att uppföra vindkraftverk krävs enligt 16 kap. 4 § miljöbalken att den kommun som kraftverken ska uppföras i tillstyrker etableringen. Bestämmelsen tillkom i samband med att den s.k. dubbel-prövningen av vindkraftsanläggningar avskaffades den 1 augusti 2009. En tillståndspliktig vindkraftsanläggning prövades tidigare enligt både plan- och bygglagen (2010:900) och miljöbalken. Ändringen i regelverket gjordes i syfte att effektivisera handläggningen och förkorta handläggningstiderna för att främja vindkraftsutbyggnaden i Sverige, samtidigt som prövningen skulle förbli omsorgsfull och rättssäker. Syftet med bestämmelsen om kommunal tillstyrkan var att kommunens inflytande över vilka ändamål som kommunens mark- och vattenområden är mest lämpade för inte skulle minska.

I juni 2022 avlog riksdagen proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft (bet. 2021/22: MJU28, rskr. 2021/22:421). Enligt förslaget i propositionen skulle kommunen på begäran ta ställning till om en viss plats kan tas i anspråk för vindkraft eller inte. Kommunens ställningstagande skulle motiveras, lämnas inom nio månader från det att en

begäran kommit in och utgöra en processförutsättning. Utskottet bedömde att lagförslaget inte skulle bidra till att säkra Sveriges växande elbehov och göra tillståndprocesserna för vindkraftsetableringar effektivare och mer förutsägbara eftersom kommunerna enligt förslaget skulle ta ställning till etablering av vindkraft utifrån ett alltför begränsat underlag, och därför sannolikt i hög utsträckning skulle komma att neka vindkraftsetableringar för att inte riskera att projekt godkänns som i ett senare skede visar sig ha omfattande negativ inverkan på kommuninvånarnas närmiljö. Utskottet hänvisade vidare till att det pågick en utredning om kompensation och incitament och att villkoren för lokal kompensation måste klargöras först om acceptansen för vindkraft ska öka, samt anförde att regeringen skulle återkomma till riksdagen i frågan när villkoren är klargjorda.

Regeringen gav den 7 april 2022 en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som stärker kommunernas incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft, i syfte att klara klimatomställningen och den ökade elektrifieringen av samhället (dir. 2022:27). Utredaren skulle även bl.a. lämna förslag till system för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad och redovisa möjliga insatser, utöver stärkta incitament, som stärker kommunernas förmåga att stödja utbyggnad av vindkraften.

Den 24 november 2022 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv som innebar att det tidigare uppdraget att bedöma om förslagen ska finansieras genom statens budget eller av verksamhetsutövarna togs bort. Utredaren skulle därför bedöma hur verksamhetsutövarna ska finansiera de förslag som lämnas i syfte att stärka kommunernas incitament att bygga ut vindkraften (dir. 2022:135). Betänkandet Värdet av vinden (SOU 2023:18) presenterades den 27 april 2023. Utredningen föreslår bl.a. att

- närboende kompenseras genom ett årligt belopp som har att göra med avståndet till vindkraftsparken
- ägare som bor i intilliggande fastigheter ska ha rätt till inlösen som baseras på det marknadsvärde som finns innan vindkraftsparken byggs
- en kommun bör få rätt att förena ett ja till en vindkraftspark med kravet att få finansiering för det lokala samhällets utveckling.

Utredningen pekar också på följande två förslag som ska stärka kommunernas förmåga att medverka till utbyggd vindkraft:

- Energimyndigheten ges i uppdrag att upprätta en vägledning till lagen om kommunala energiplaner (kraftslagsneutralt).
- Ett tillfälligt stöd delas ut till kommuner för planering av utbyggd fossilfri elproduktion (120 miljoner kronor 2024–2027).

Betänkandet har remitterats och beredning av förslagen pågår inom Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 20, bet. 2024/25: MJU1, rskr. 2024/25:119) anför regeringen att vindkraften på kort sikt kan stå för majoriteten av tillkommande elproduktion. Den spelar därmed en viktig

roll för att elektrifieringen inte ska tappa tempo, för att möjliggöra klimatomställningen och för att uppnå målet om nettonollutsläpp senast 2045. I och med vindkraftens väderberoende och höga andel av elproduktionen behöver den i ökad utsträckning bidra med förmågor för ett leveranssäkert elsystem. Regeringen anför att fler åtgärder behöver vidtas för att förbättra förutsättningarna för en effektiv utbyggnad av vindkraften. Inom utgiftsområde 21 Energi föreslår regeringen ett särskilt ekonomiskt stöd till kommuner, i syfte att stärka deras incitament att tillstyrka ny vindkraft. Därutöver behöver även verksamhetsutövarna i ökad utsträckning bidra till att stärka den lokala nyttan för närboende. Regeringen anför i budgetpropositionen att den avser att införa tre kompensationsförslag som presenterades i utredningen Värde av vinden (SOU 2023:18). Genom förslagen ska lokalsamhället kunna få del av intäkterna från vindkraftparker, närboende få rätt till andel av intäkter och ägare av intilliggande fastigheter få rätt till inlösen av fastigheter till ett pris som motsvarar vad fastigheten hade varit värd om parken inte hade uppförts. Regeringen anför även att den avser att föreslå att fastighetsskatten för vindkraftverk höjs 2026. Av regeringens propositionsförteckning för riksmötet 2024/25 framgår att regeringen planerar att lämna en proposition med namnet Vindkraft i kommuner till riksdagen i september 2025.

Havsbaserad vindkraft

Den 15 februari 2022 presenterade regeringen Sveriges första havsplaner för Bottniska viken, Östersjön respektive Västerhavet som tagits fram utifrån Havs- och vattenmyndighetens underlag. Havsplanerna pekar ut områden för elöverföring, energiutvinning, försvar, kultur, natur, rekreation, sandutvinning, sjöfart, yrkesfiske samt generell användning. Havsplanerna ger vägledning om vad som är den bästa användningen av havet och hur olika intressen kan samexistera, och bidrar därmed till en långsiktigt hållbar utveckling.

I februari 2022 gav regeringen Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten m.fl. i uppdrag att med utgångspunkt i havsplanerna peka ut nya områden som är lämpliga för energiutvinning eller identifiera behov av ändringar i redan utsedda områden så att energiutvinning med ytterligare 90 terawattimmar årlig elproduktion ska kunna möjliggöras till havs. Uppdraget redovisades den 31 mars 2023. Havs- och vattenmyndigheten skulle vidare vidta de åtgärder enligt havsplaneringsförordningen (2015:400) som behövs för att föreslå förändringar i havsplanerna som denna redovisning ger anledning till. Havs- och vattenmyndigheten lämnade förslag till regeringen om ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet den 20 januari 2025 (dnr 00764–2022). I förslaget anfördes att målsättningen om att möjliggöra havsbaserad vindkraft har varit en viktig utgångspunkt för de ändrade havsplanerna, men planeringen omfattar många olika värden och intressen med det övergripande syftet att bidra till en långsiktigt hållbar

utveckling. Havsplanerna ska bidra till att god miljöstatus i havsmiljön uppnås och upprätthålls samtidigt som havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas. Miljömässiga, ekonomiska och sociala konsekvenser sammanfattas övergripande i planförslaget och i en konsekvensbeskrivning. Regeringen ska bereda ärendet och fatta beslut om havsplanerna.

Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten redovisade i februari 2023 ett regeringsuppdrag om att göra en kunskapssammanställning av förutsättningar och möjliga åtgärder för framtida samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård i områden med vindkraftsetablering (Samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård – En kunskapssammanställning om förutsättningar och åtgärder, rapport 2023:2). I redovisningen pekar myndigheterna på behovet av att utbyggnad och drift av havsbaserad vindkraft sker väl planerat, med hänsyn till ekologiska, ekonomiska och sociala behov och att processerna präglas av samarbete, anpassningsförmåga och lyhördhet. Myndigheterna pekar även på att det finns synergieffekter mellan havsbaserad vindkraft och andra intressen om man samplanerar.

Forskningsprogrammet Vindval är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket med uppgiften att ta fram och förmedla vetenskapligt baserade fakta om vindkraftens effekter på människa, natur och miljö. I maj 2022 publicerades rapporten Effekter av havsbaserad vindkraft på marint liv – En syntesrapport om kunskapsläget 2021 (rapport 7049). Enligt rapporten tyder aktuella studier sammanfattningsvis på att havsbaserad vindkraft under driftsfasen inte är ett hot mot fiskar, sälar eller tumlare. Särskild hänsyn när det gäller lokalisering kan dock behövas för skyddsvärda bottenmiljöer samt sjöfåglar. Vissa sjöfågelarter kommer sannolikt att undvika området där vindparken etableras. Även åtgärder för att minska dödlighet kopplad till att fåglar kolliderar med kraftverken kan vara viktiga i vissa områden. Under driftsfasen bildar vindkraftverkens fundament och erosionskydd fasta strukturer, som skapar plats för fastsittande arter. På det sättet uppstår en reveffekt. Med tiden kan fiskar och marina däggdjur lockas till platsen. Under vissa förutsättningar kan införandet av havsbaserad vindkraft därför gynna arter, biologisk mångfald eller ekosystemtjänster. Eftersom slutsatserna baseras på studier i andra miljöer än de som kan bli aktuella i Sverige framöver är dock en uppföljning av miljöeffekter viktig i de parker som etableras, för att ha möjlighet att säkerställa eller vid behov revidera kunskapsläget. Kunskap om hur vindparker till havs kan påverka samspelet mellan arter i havet är ett viktigt fortsatt forskningsområde. Det behövs även bättre metoder för att skatta kumulativa effekter. Kumulativ påverkan är svårbedömd och det vore mycket viktigt att följa utvecklingen över tid i anläggningar som etableras. På det här sättet kan kunskapen öka och det skapas möjlighet att vid behov införa åtgärder för att minska risker för specifika arter.

Regeringen beslutade den 4 maj 2023 om kommittédirektiv för utredningen En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft (dir. 2023:61). Enligt direktiven

ska en särskild utredare analysera hur regelverket för användning av havsområden vid etablering av vindkraft kan förbättras och hur tillståndsprövningen av vindkraft i Sveriges ekonomiska zon kan bli mer effektiv och tydlig. Syftet var att åstadkomma en prövningsordning som ger förutsättningar för en ökad utbyggnad av havsbaserad vindkraft, samtidigt som andra samhällsintressen beaktas. I ett tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2024:33) fick den särskilda utredaren även i uppdrag att bedöma och ta ställning till om Sverige på sikt bör övergå till att tillståndsgivning till havsbaserad vindkraft enbart sker genom ett anvisningssystem.

I december 2024 lämnade Utredningen om havsbaserad vindkraft betänkandet Vindkraft i havet – En övergång till ett auktionssystem (SOU 2024:89). Utredningen föreslår att Sverige ska övergå till ett auktionssystem för vindkraft till havs, likt de flesta av Sveriges grannländer i norra Europa. Med ett auktionssystem kan staten i ett tidigt skede peka ut områden där det är lämpligt och önskvärt att bygga ut vindkraften utifrån de samlade intressena i havet. Enligt förslaget ska också den projektör som vinner en auktion kunna ges ensamrätt till etablering av vindkraft i ett område. Den projektering som genomförs kan då ske under väsentligt lägre tillståndsrisker, men under åtagande att faktiskt förverkliga projektet. En sådan ordning kan enligt utredningen både förbättra förutsättningarna för energi- och elnätsplanering och för miljöhänsyn vid exploatering av havet för vindkraft. Utredningen har också lämnat förslag på regelförenklingar som ska gälla redan för befintliga projekt, men som även är av relevans i auktionssystemet. Utredningsbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Återställande av natur vid avveckling av vindkraftverk

Grundläggande är att den som driver en verksamhet som omfattas av miljöbalkens tillämpningsområde alltid är skyldig att efterbehandla platsen när verksamheten lagts ned. Allmänt gäller således enligt miljöbalken att den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iakta de begränsningar och vidta de övriga försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka skada eller olägenhet för miljön eller människors hälsa (2 kap. 3 § miljöbalken). Miljökonsekvensbeskrivningen bör innehålla förslag på lämpliga efterbehandlingsåtgärder för den avsedda verksamheten.

Enligt 16 kap. 3 § miljöbalken kan tillstånd förenas med krav på att ekonomisk säkerhet ställs. Syftet med bestämmelsen är att skydda samhället från att behöva stå för kostnaden för efterbehandling i de fall då den ansvariga verksamhetsutövaren har gått i konkurs eller av någon annan anledning inte kan fullfölja sina skyldigheter. I de fallen kan en ställd säkerhet tas i anspråk.² Det är sökanden som ska visa att säkerheten är tillräcklig och i övrigt godtagbar.

En verksamhetsutövare som bedrivit vindkraftsverksamhet är därmed ansvarig för nedmontering och efterbehandling. Det saknar betydelse om

² Prop. 2006/07:95 s. 104.

verksamheten har övertagits av en ny verksamhetsutövare eller om ekonomisk säkerhet har avsatts enligt 16 kap. 3 § miljöbalken³ eller inte.

Kvarlämnade vindkraftverk, inklusive fundament, kablar, markarbeten och dylikt, kan komma att räknas som en sådan verksamhet. Tillsynsmyndigheten har också möjlighet att förelägga verksamhetsutövaren eller en annan part om efterbehandling enligt 26 kap. 9 § miljöbalken alternativt 8 a § lagen om Sveriges ekonomiska zon eller 5 a § lagen om kontinentalsockel. Förelägganden kan också riktas mot en verksamhetsutövare som inte längre driver verksamheten.

Tillståndprocesser i övrigt

Enligt miljöbalkens mål ska balken bl.a. tillämpas så att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas (1 kap. 1 §). Vidare följer av 3 kap. 6 § att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt till följd av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön.

Enligt den s.k. lokaliseringsprincipen i 2 kap. 6 § miljöbalken ska det för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Detta krav gäller under förutsättning att det inte kan anses orimligt att uppfylla det enligt 2 kap. 7 § första stycket samma balk. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

För att få uppföra vindkraftverk krävs, beroende på verksamhetens omfattning och storlek och var det ska uppföras, tillstånd eller en anmälan som antingen provas av kommunen, miljöprövningsdelegationen, mark- och miljööverdomstolen eller regeringen. Vindkraftverk som kräver tillstånd ska undergå en miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken. Om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska en miljökonsekvensbeskrivning bifogas tillståndsansökan. Miljökonsekvensbeskrivningen ska enligt 6 kap. 35 § miljöbalken bl.a. innehålla uppgifter om rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas och hur de förhållandena förväntas utveckla sig om verksamheten eller åtgärden inte påbörjas eller vidtas samt en identifiering, beskrivning och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser. Om verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska ett förenklat underlag med visst innehåll tas fram (6 kap. 47 § miljöbalken).

Av 25 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd framgår att en anmälan bl.a. ska innehålla de uppgifter som behövs för

³ Alternativt 5 b § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon och 4 c § lagen (1966:314) om kontinentalsockel.

att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter. Av bestämmelsen framgår också att en anmälan som avser en verksamhet med vindkraft bl.a. ska innehålla uppgifter om en beskrivning av hur verksamheten påverkar natur- och kulturmiljöer.

Havsbaserad vindkraft hanteras enligt delvis andra regler än vindkraft på land. För vindkraftsparker till havs, på svenskt territorialvatten och i sjöar krävs tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Ansökan görs då vid mark- och miljödomstolen. Kommunal tillstyrkan krävs också, dock inte för en verksamhet till havs utanför det svenska territoriet.

Energimyndigheten och Naturvårdsverket har tillsammans tagit fram en nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad (ER 2021:02). Syftet med strategin är att bidra till energiomställningen genom att skapa förutsättningar för att den framtida utbyggnaden av vindkraft genomförs på ett hållbart sätt. Strategin, som bara omfattar landbaserad vindkraft, innehåller en regional fördelning av ett nationellt utbyggnadsbehov och ett nationellt planeringsunderlag. I strategin föreslås att länsstyrelserna får i uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag för vindkraft, baserat på det nationella underlaget, som sedan i sin tur ska ge stöd för kommunernas översiktsplanering. Strategin beaktar den landbaserade vindkraften, medan havsbaserad vindkraft hanteras inom havsplanerna.

Som nämnts tidigare i detta betänkande har utredningen Förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken (dir. 2023:78) haft i uppdrag att se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Den 21 januari 2025 redovisades betänkandet En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98). Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Den 16 januari 2025 fick Miljö- tillståndsutredningen ett tilläggsdirektiv om att bl.a. analysera om den totala handläggningstiden för tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förkortas (dir. 2025:2).

Klimaträttsutredningen har, som framgått tidigare i detta betänkande, lämnat förslag som berör tillståndsprövningarna enligt miljöbalken (SOU 2021:21 och SOU 2022:21). Utredningens betänkanden bereds nu inom Regeringskansliet.

Den tidigare nämnda utredningen om regeringens roll som överinstans på vissa delar av miljöområdet (dir. 2022:26) har bl.a. utrett om det är lämpligt att ändra nuvarande beslutsordning för vissa ärenden på miljöområdet så att en förvaltningsmyndighet eller domstol prövar ärendena i stället för regeringen. Utredningens betänkande bereds nu inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Kommunal tillstyrkan av vindkraft

Utskottet konstaterar att riksdagen i juni 2022 avslag ett lagförslag om att förändra kommunernas medverkan i vindkraftsprocesser med hänvisning bl.a. till att villkoren för lokal kompensation först måste klargöras. Utskottet noterar att den tillsatta utredningen om att stärka kommunernas incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft i sitt slutbetänkande därefter har lämnat flera förslag om hur kommuners förmåga att medverka till utbyggd vindkraft kan stärkas och hur de som påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad kan kompenseras, och att dessa förslag nu är under beredning inom Regeringskansliet. Regeringen har i budgetpropositionen aviserat att den avser att införa regler för lokal kompensation. I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår avstyrker utskottet motionerna 2024/25:54 (V) yrkande 8, 2024/25:2527 (M), 2024/25:2613 (MP) yrkande 38, 2024/25:3047 (MP) yrkande 11 och 2024/25:3109 (S) yrkande 21.

Havsbaserad vindkraft

Utskottet noterar det ökande intresset i Sverige för utbyggnad av havsbaserad vindkraft, och vill framhålla att det är viktigt att den sker på ett hållbart sätt som säkerställer olika samhällsintressen. I det sammanhanget har havsplanerna stor betydelse som vägledning för en hållbar användning av havet. Havs- och vattenmyndigheten har nyligen lämnat förslag om ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet, som regeringen ska ta ställning till. Förslaget omfattar frågan om att möjliggöra havsbaserad vindkraft, men omfattar även många andra värden och intressen med det övergripande syftet att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

Vidare noterar utskottet att Utredningen om havsbaserad vindkraft har redovisat sitt regeringsuppdrag. Syftet med utredningen har varit att ge förutsättningar för en ökad utbyggnad av havsbaserad vindkraft, samtidigt som andra samhällsintressen beaktas. Utredningen föreslår i sitt betänkande bl.a. att Sverige ska övergå till ett auktionssystem för vindkraft till havs och menar att detta både kan förbättra förutsättningarna för energi- och elnätsplanering och för miljöhänsyn vid exploatering av havet för vindkraft. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Med hänvisning till det arbete som pågår anser utskottet att motionerna 2024/25:910 (S) yrkandena 1 och 2, 2024/25:3031 (SD) yrkande 2 och 2024/25:3108 (S) yrkande 53 kan lämnas utan ytterligare åtgärd.

Återställande av natur vid avveckling av vindkraft

Av nu gällande regelverk framgår att den som driver en verksamhet som omfattas av miljöbalkens tillämpningsområde är skyldig att efterbehandla platsen när verksamheten lagts ned. Vidare kan tillstånd enligt miljöbalken förenas med krav på ekonomisk säkerhet för efterbehandling. Utskottet anser

därmed att det som efterfrågas i motion 2024/25:969 (L) och 2024/25:1465 (SD) yrkande 9 får anses i huvudsak uppfyllt och avstyrker motionerna.

Tillståndprocesser i övrigt

Utskottet konstaterar att det har genomförts och pågår flera utredningar och regeringsuppdrag av intresse för frågan om vindkraftsprocesser, främst Miljöprövningsutredningen, Klimaträttsutredningen och Miljötillståndsutredningen. Utskottet har ovan redogjort för arbetet med effektivare tillståndprocesser. Med anledning av motionsyrkandet om att samla alla prövningar hos en och samma myndighet kan noteras att Miljötillståndsutredningen har föreslagit att en ny myndighet inrättas för hela miljöprövningsprocessen och att verksamhetsutövare därmed skulle ha kontakt med en och samma myndighet genom hela processen. Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet konstaterar vidare att den nationella strategin för en hållbar vindkraftsutbyggnad, havsplanerna och forskningsprogrammet Vindval förbättrar förutsättningarna vid planering och tillståndprocesser när det gäller vindkraftverk. Därutöver noterar utskottet att Havs- och vattenmyndigheten nyligen redovisade ett uppdrag om en kunskapssammanställning när det gäller frågan om samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård.

Utskottet anser mot denna bakgrund att motionerna 2024/25:1465 (SD) yrkande 8, 2024/25:2613 (MP) yrkande 39, 2024/25:2876 (M), 2024/25:3031 (SD) yrkande 3 och 2024/25:3047 (MP) yrkande 12 inte motiverar någon åtgärd. Utskottet föreslår därför att yrkandena avslås.

Torvfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om återvätning av torvmark och torvbrytning.

Jämför reservation 18 (SD).

Motionerna

Kommittémotion 2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21 tar upp frågan om återvätning av torvmark bevuxen med skog. Motionärerna anför att det är viktigt att inte genomföra återvätning utan ett starkt vetenskapligt stöd för att det ger klara miljöfördelar utan att kompromissa med skogsproduktionen. Forskning bör prioriteras för att förstå effekterna av återvätning på både kolbindning och skogsproduktion. Motionärerna föreslår att varje beslut om återvätning ska föregås av noggranna studier av kolbalansen på berörd mark.

I kommittémotion 2024/25:1399 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) anför motionärerna att det efter en lagändring 2017 har blivit svårare att få tillstånd till torvproduktion och att denna utveckling behöver vändas. Motionärerna föreslår därför en utredning om hur man på bästa sätt kan öka Sveriges tillvaratagande av torv som växttorv i form av odlingssubstrat och strömaterial inom djurhållningen och som energitorv i kombination med trädbränsle (yrkande 1). Motionärerna föreslår även att tillståndsverksamheten för torvbruk ska utredas i syfte att göra det lättare och enklare att få tillstånd på lämpliga marker över hela landet (yrkande 2). Vidare bör förutsättningarna för ett ökat skördande av torv på påverkad torvmark utredas (yrkande 9). Terminologin som används av myndigheterna vid tillståndsprövning behöver bli enhetligt och anpassas efter den nomenklatur som anges i propositionen En samlad torvprövning (prop. 2015/16:178) och miljöbalken med tillhörande förordningar, så att man talar om torvbruk och skörd och utvinning av torv (yrkande 3).

Motionärerna föreslår även att det ska vara möjligt att söka tillstånd till torvbruk utan att dessförinnan ha fått dispens från miljöbalkens bestämmelser om markavvattnings. Det skulle säkerställa att en ordentlig utredning av för- och nackdelarna med det aktuella projektet genomförs (yrkande 10).

I motionen anförts vidare att en tillståndsansvarig myndighet som har avslagit en ansökan om torvbruk på en viss mark bör anvisa förslag på alternativa lämpliga marker (yrkande 12). Markägare, producenter och myndigheter tillsammans bör även i varje enskilt fall utreda vilken metod som är lämpligast för efterbehandling efter avslutad torvskörd (yrkande 13). Motionärerna anför därutöver att konsekvenserna av Ukrainakrisen för svensk livsmedelssäkerhet bör utredas skyndsamt i förhållande till möjligheten att säkerställa och öka nyttjandet av torv som odlingssubstrat (yrkande 5).

Motionärerna framhåller vidare att torv enbart skördas på marker som redan är dikade, oftast med anledning av jord- eller skogsbruk. Redan dikade torvmarker, där markanvändningen överförs till skogs- eller jordbruk, bör därför definieras som just mark för skogs- eller jordbruk och inte som naturtypen våtmark. Detta skulle enligt motionärerna göra det lättare att få tillstånd för torvbruk (yrkande 7). Enligt motionärerna bör marker som tidigare avvattats för skogs- eller jordbruk inte definieras som ”kvarvarande våtmarker”, utan som marker med den pågående markanvändning de faktiskt har, exempelvis skogsbruk (yrkande 11).

Enligt motion 2024/25:1307 av Rebecka Le Moine och Märta Stenevi (båda MP) yrkande 1 bör öppnandet av nya torvtäkter förbjudas. Motionärerna anför att torv ger upphov till högre utsläpp av koldioxid än både kol och olja. Torv är dessutom lika klimatfarligt om det används för odling. Motionärerna menar att våtmarker är en viktig livsmiljö för många olika arter, och genom att förvandla våtmarker till torvtäkter förstörs dessa livsmiljöer. I yrkande 2 i motionen anförts att den pågående torvbrytningen bör fasas ut och torvtäakterna återställas. Det är dock viktigt att utfasningen görs på ett sätt som minimerar

den skadliga påverkan på den lokala ekonomin och i stället kan leda till nya arbetsmöjligheter.

Kompletterande uppgifter

I Sverige finns stora områden med torvmark; ca 15 procent av landets yta är täckt av torv. Torv används t.ex. som planteringsjord, jordförbättringsmedel eller, i minskande utsträckning, som energitorv för el- och fjärrvärme-produktion.

Naturvårdsverket publicerar statistik om nettoutsläpp och nettoupptag av växthusgaser från markanvändning på sin webbplats. Av denna statistik framgår att nettoutsläppen från torvproduktion 2022 i Sverige var drygt 0,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket inkluderar markutsläpp och utsläpp från användning av odlingstorv.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 20, bet. 2024/25: MJU1, rskr. 2024/25:119) redovisas att brytningen av energitorv under senare år har minskat och att den under 2020-talet sjunkit kraftigt. Sedan 2015 bryts mer odlingstorv än energitorv. Under 2023 bröts totalt ca 2 000 000 kubikmeter torv, varav 194 000 kubikmeter energitorv och 1 807 000 kubikmeter odlingstorv, vilket är en kraftig minskning jämfört med 2022.

Prövning av torvtäkter gjordes tidigare huvudsakligen enligt lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter. Lagen upphävdes den 1 januari 2017, och prövningen av torvtäkter görs nu endast enligt miljöbalken. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för mål och ärenden som har inletts före den 1 januari 2017. Som framgår tidigare i detta betänkande har den som bedriver miljöfarlig verksamhet tillstånds- eller anmälningsplikt för sin verksamhet (9 kap. 6 § miljöbalken). Av miljöprövningsförordningen (2013:251) framgår att torvtäkt, med vissa undantag, kräver tillstånd som ska sökas vid en miljöprövningsdelegation.

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska enligt försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken utföra de skyddsåtgärder, iakttä de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska det för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Dessa krav gäller under förutsättning att det inte kan anses orimligt att uppfylla dem enligt 2 kap. 7 § första stycket samma balk. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Det är den som vill bedriva en tillståndspliktig verksamhet som ska visa att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken iakttas och som ska beskriva var och hur

verksamheten är tänkt att bedrivas samt komma med en utredning om huruvida den kan tillåtas.

Enligt den s.k. stoppregeln i 9 kap. 6 g § miljöbalken får täkt av torv inte komma till stånd i en våtmark som utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö. Enligt Naturvårdsverket kan våtmarker som omfattas av myrskyddsplanen, våtmarker med naturvärdesklass 1 och 2 i våtmarksinventeringen, våtmarker som är Natura 2000-områden eller av riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, regelmässigt antas ha höga naturvärden och bör generellt undantas från exploatering.

Enligt 11 kap. 13 § miljöbalken får markavvattning inte utföras utan tillstånd. Vidare krävs tillstånd, i den utsträckning regeringen föreskriver det, för andra åtgärder som utförs för att avvattna mark i de fall åtgärden kan förväntas få en bestående negativ effekt på växt- och djurlivet. Särskilt tillstånd till markavvattning krävdes inte för torvtäktsverksamhet som har omfattats av koncession enligt den numera upphävda lagen om torvfyndigheter. Detta undantag gäller även i fortsättningen för koncessioner som redan har meddelats. Undantaget i tillståndsplikten i 11 kap. miljöbalken upphör dock att gälla om koncessionen löper ut, och nytt tillstånd enligt miljöbalken söks för fortsatt verksamhet på samma plats. Särskilt tillstånd för markavvattning måste då sökas i samband med en ny prövning. Markavvattningen kan också kräva dispens enligt 11 kap. 14 § miljöbalken. Ett sådant tillstånd och en sådan dispens kan sökas hos miljöprövningsdelegationen tillsammans med tillståndet till miljöfarlig verksamhet.

Som framgått tidigare i detta betänkande överlämnade regeringen den 23 maj 2024 propositionen Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning (prop. 2023/24:152) till riksdagen. I propositionen lämnades förslag som syftar till en modernare och mer effektiv miljöprövning. Den 12 juni 2023 tillsatte regeringen utredningen Förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken (dir. 2023:78). Enligt direktivet skulle utredningen se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Den 21 januari 2025 redovisades betänkandet En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98). Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Den 16 januari 2025 fick Miljöutredningen ett tilläggsdirektiv om att bl.a. analysera om den totala handläggningstiden för tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förkortas genom t.ex. ökade krav på prövningstillstånd eller ändrad instansordning (dir. 2025:2).

Av Energimyndighetens förslag till fjärrvärme- och kraftvärmestrategi som presenterades i december 2023 framgår det att det 2002 fanns 35 anläggningar som helt eller delvis var konstruerade och typgodkända för torvförbränning. Numera är endast 12 av dessa kvar och i samtliga dessa bränns torven tillsammans med andra biobränslen. Torven anses ha vissa egenskaper som gynnar förbränningsprocessen och som till viss del förklarar att den alltjämt används i kraft- och värmeproduktionen. I Energimyndighetens förslag till

fjärrvärme- och kraftvärmestrategi berörs frågor om torvens roll som beredskapsbränsle. Myndigheten konstaterar att bränsleberedskapen bör bestå av en kombination av ökad produktionsförmåga av inhemska bränslen och av beredskapslager av inhemska bränslen som är tillgängliga med mycket kort varsel. Energimyndigheten bedömer primärt att rundved och torv är de två bränslen som i första hand är lämpliga för beredskapslagring. Energi-myndigheten har därefter fått i uppdrag av regeringen att analysera förutsättningarna för att stärka energiberedskapen i samhället och ge förslag på hur sådana åtgärder kan utformas och genomföras. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2025.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 20, bet. 2024/25: MJU1, rskr. 2024/25:119) anför regeringen att den har förstärkt den långsiktiga satsningen på arbetet med att anlägga och restaurera våtmarker. Regeringen tillförde 2023 anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur 200 miljoner kronor i en permanent satsning för att finansiera återvätning av dikade våtmarker. I budgetpropositionen för 2024 tillfördes ytterligare 155 miljoner kronor för 2024, 235 miljoner kronor för 2025 och 375 miljoner kronor per år 2026–2030. Regeringen anför att de vanligaste hydrologiska åtgärderna är dämning och pluggning av diken, vilket leder till återvätning, men skötsel i form av borttagning av vegetation och hävd ingår också i satsningen. Regeringen har vidare under 2024 tillfört 500 miljoner kronor till anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur, vilket bidrar till skydd av bl.a. värdefulla våtmarker.

Regeringen anför i budgetpropositionen att förslaget till stärkt regional åtgärdssamordning i havsmiljöpropositionen Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske (prop. 2023/24:156) och den treåriga budgetsatsningen i budgetpropositionen för 2023 på vattenmiljön inklusive övergödning där minst 30 miljoner kronor får användas under 2024 för åtgärdsarbetet mot bl.a. övergödning, vilket kan omfatta bidrag till länsstyrelser för åtgärdsarbete och att underlätta och stödja arbetet med åtgärdssamordning mot övergödning, sannolikt kommer att innebära att fler våtmarker anläggs i landskapet. Regeringen har under 2023 gett Naturvårdsverket i uppdrag att tillsammans med Statens jordbruksverk och Havs- och vattenmyndigheten se över regelverket för vattenverksamhet och markavvattning. Syftet är att underlätta för återvätning där det inte finns andra motstående intressen såsom jordbruk eller skogsbruk. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 28 februari 2025.

Skogsstyrelsen redovisade i april 2021 ett uppdrag om att genomföra en kunskapssammanställning och analys av klimatpåverkan från dikad torvtäkt, skogsmark samt effekter av dikesunderhåll och återvätning (rapport 2021/7). Av redovisningen framgår bl.a. följande. När det gäller magrare torvmark i norra Sverige gör osäkerheter i skattningarna att det inte säkert kan bedömas om dikningen har haft en negativ eller positiv inverkan på avgången av växthusgaser från marken. Återvätning av näringsrik, väl-dränerad, dikad torvmark i södra Sverige bedöms dock i genomsnitt leda till en tydligt minskad

klimatpåverkan i ett 100-årsperspektiv. För denna grupp indikerar resultaten att återvätning ger en minskad klimatpåverkan även i ett 20-årsperspektiv. I 20-årsperspektivet får metanavgången en större vikt.

Som tidigare nämnts redovisade Miljömålsberedningen den 14 februari 2025 sitt förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (SOU 2025:21). I utredningsbetänkandet lämnar Miljömålsberedningen bl.a. ett antal förslag som berör våtmark, torvmark och tillstånd till torvtäkt. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Miljöprövningsutredningen och Miljötillståndsutredningen har haft i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning. Betänkandena bereds nu inom Regeringskansliet. Utskottet kan vidare konstatera att vissa förändringar när det gäller effektivisering av miljöprocessen beslutades av riksdagen under 2024 och dessa lagändringar började gälla den 1 januari 2025. Utskottet vill också framhålla att miljötillståndsutredningen fått ett tilläggsuppdrag om att bl.a. analysera om den totala handläggningstiden för tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förkortas.

Vidare ser utskottet positivt på att Energimyndigheten har i uppdrag att analysera förutsättningarna för att stärka energiberedskapen i samhället och ge förslag på hur sådana åtgärder kan utformas och genomföras.

När det gäller återvätning konstaterar utskottet att Naturvårdsverket har fått i uppdrag att ta fram ett underlag för att underlätta återvätning och att Skogsstyrelsen har genomfört en kunskapssammanställning och analys av klimatpåverkan från dikad torvtäckt skogsmark samt effekter av dikesunderhåll och återvätning.

Utskottet noterar att Miljömålsberedningen nyligen har lämnat ett antal förslag som berör våtmark, torvmark och tillstånd till torvtäkt. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det arbete som pågår och med hänsyn till det som anförts i övrigt anser utskottet att motionerna 2024/25:1307 (MP) yrkandena 1 och 2, 2024/25:1370 (SD) yrkande 21 och 2024/25:1399 (SD) yrkandena 1–3, 5, 7 och 9–13 kan lämnas utan åtgärd. Motionsyrkanden avstyrks.

Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om myndigheters organisation, verksamhet och kompetens.

Jämför reservation 19 (SD).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 47 bör specialister inom myndigheter som arbetar med areella näringar ha adekvat utbildning i dessa näringar. Motionärerna menar att detta är en förutsättning för att föra en konstruktiv och stöttande dialog med näringsidkarna. I kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) framförs ett liknande yrkande (yrkande 19).

Enligt kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12 bör det införas ett lagkrav om att kontrollanter ska ha förståelse för näringsverksamheten. Motionärerna framhåller att tillsyn som bedrivs med förståelse för verksamhetens villkor blir rättvisande och effektiv och leder till ändamålsenliga beslut som är lättare att följa. Kravet skulle t.ex. kunna uppfyllas genom tidigare arbetslivserfarenhet eller genom skraddarsydd utbildning eller vidareutbildning.

Enligt kommittémotion 2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 57 bör formella kompetenskrav införas så att personal som kontrollerar djurskydd och miljökrav ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar. Motionärerna anför att de som arbetar med djurskyddstillsyn i animalieproduktionen minst ska ha haft praktik inom djurhållning och i möjligaste mån egen yrkeserfarenhet av djurhållning. På så vis ser tillsynspersonen vid tillsynen både de hinder och möjligheter som finns vid regelefterlevnad i verksamheten. I yrkande 58 i samma motion framför motionärerna att det bör inrättas en miljöprövningsdelegation med särskild kompetens inom jordbruk. Motionärerna framhåller att god sakkompetens innebär att hänsyn kan tas till verksamhetens förutsättningar och att besluten anpassas till verksamheten.

Kompletterande uppgifter

EU:s kontrollförordning⁴ innehåller bestämmelser om hur den offentliga kontrollen i medlemsstaterna och annan offentlig verksamhet som utförs av

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels och foderlagsstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr

medlemsstaternas behöriga myndigheter ska organiseras och genomföras. Förordningen ska tillämpas för att kontrollera att bestämmelser inom en rad olika sakområden följs. De berörda sakområdena utgörs bl.a. av livsmedel och livsmedelssäkerhet, foder och fodersäkerhet, djurhälsa, animaliska biprodukter och därav framställda produkter, djurskydd, ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter samt användning och märkning av skyddade ursprungsbeteckningar, skyddade geografiska beteckningar och garanterade traditionella specialiteter.

Enligt artikel 5.4 i kontrollförordningen ska personal som utför offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet bl.a. få ändamålsenlig utbildning för sitt kompetensområde så att den på ett kompetent sätt kan utföra sina uppgifter och utföra offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet på ett enhetligt sätt och hålla sig uppdaterad på respektive kompetensområde och vid behov få regelbunden vidareutbildning. I bilaga II till förordningen anges några specifika områden som personalen ska få utbildning i. Myndigheterna ska vidare utarbeta och genomföra utbildningsprogram för att säkerställa att personal som utför offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet får den utbildning som avses i artikeln.

Tillsyn enligt miljöbalken utförs av ett stort antal myndigheter. I miljötillsynsförordningen (2011:13) regleras vilken myndighet som har ansvar för tillsynen. Huvuddelen av miljöbalkstillsynen utförs av kommunerna och länsstyrelserna.

Genom propositionen Förbättrad tillsyn på miljöområdet (prop. 2019/20:137, bet. 2019/20:MJU19, rskr. 2019/20:337) infördes nya och ändrade bestämmelser i miljöbalken för att anpassa balken till kontrollförordningen. Vidare infördes ett antal nya bestämmelser i syfte att effektivisera och förtydliga tillsynen enligt miljöbalken. Bland annat gavs länsstyrelserna rätt att förelägga kommuner som inte fullgör sitt tillsynsuppdrag att åtgärda brister i sitt uppdrag.

I 1 kap. 9 § miljötillsynsförordningen finns sedan 2020 en hänvisning till att det av 3 och 8 §§ myndighetsförordningen (2007:515) följer att en tillsynsmyndighet ska bedriva tillsynsarbetet effektivt och att myndigheten ska utveckla personalens kompetens i tillsynsfrågor.

Den nationella strategin för miljöbalkstillsynen 2022–2025 är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Strategin har tagits fram i samverkan mellan Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten, Socialstyrelsen och Svenska kraftnät. Strategin syftar till att främja tillsyn inom områden som ur ett nationellt perspektiv är extra angelägna under strategins period. En ökad

999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll).

tydlighet gör att myndigheternas samlade resurser och kompetens används effektivare, bidrar till en ökad likvärdighet i tillsynen och underlättar planering av tillsyn. Arbetet med strategiperioden för 2026–2029 har startat.

Miljösamverkan Sverige är ett samverkansorgan för tillsynsvägledning, tillsyn och viss prövning inom miljöbalksområdet och närliggande lagstiftning. Deltagare är Sveriges länsstyrelser, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten. Organisationens arbete syftar till att leda till en ökad samsyn hos länsstyrelserna, ge en mer enhetlig myndighetsutövning och stödja länsstyrelserna i rollen som tillsynsvägledare och som tillsyns- och prövningsmyndigheter. Miljösamverkans uppdrag är att samordna och effektivisera miljöbalkstillsynen och skapa gemensamma bedömningsgrunder för kommunernas och länsstyrelsernas tillsyn. Utbildning och fortbildning är också en viktig del av arbetet.

Utöver Miljösamverkan Sverige finns det flera regionala samverkansorgan runt om i landet som alla strävar efter att effektivisera och stödja myndigheternas miljötillsyn. Den regionala samverkan består av kommunernas miljöförvaltningar tillsammans med andra i länet, vanligen länsstyrelse, regionförbund, kommunförbund och region.

Livsmedelskontrollen i Sverige utförs av kommunerna, länsstyrelserna och Livsmedelsverket. Kommunerna ansvarar för offentlig kontroll i t.ex. butiker, restauranger och skolkök. Länsstyrelserna ansvarar för kontrollen av livsmedelsföretagens anläggningar i primärproduktionen. Livsmedelsverket kontrollerar livsmedelsföretagare som omfattas av vissa särskilda hygienregler, exempelvis slakterier och vilthanteringsanläggningar. Livsmedelsverket ansvarar även för att samordna övriga livsmedelskontrollmyndigheter och ge råd, stöd och vägledning till dem.

Livsmedelsverket har fått ett antal uppdrag av regeringen om att likrikta och utveckla livsmedelskontrollen. I regleringsbrevet för 2017 fick myndigheten t.ex. i uppdrag att under 2017–2019 utveckla stödet till den offentliga livsmedelskontrollen genom kompetenshöjande åtgärder. Livsmedelsverket har även fått i uppdrag att vidta ett antal åtgärder under 2020–2025 för att uppnå livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. En av åtgärderna i uppdraget handlar om att vidareutveckla det arbete som pågår inom livsmedelskontrollen för att öka likvärdigheten, utveckla bemötandefrågor och på andra sätt underlätta för företagen. I arbetet ska ingå bl.a. kompetenshöjande insatser, arbete för att etablera en god kontrollsed, målgruppsanpassning av information till företag och, där det bedöms möjligt, nationella anpassningar av livsmedelslagstiftningen med fokus på små företag.

Enligt 8 kap. 1 § djurskyddslagen utövar länsstyrelserna och de andra statliga myndigheter som regeringen bestämmer (kontrollmyndigheterna) offentlig kontroll. När det gäller djurskyddskontrollen är Jordbruksverket central förvaltningsmyndighet på djurskyddsområdet. Jordbruksverket ansvarar bl.a. för att samordna övriga kontrollmyndigheter och ge stöd, råd och vägledning till dem. Jordbruksverket har fått ett antal uppdrag av regeringen

om att likrikta och utveckla djurskyddskontrollen. Jordbruksverket har t.ex. inom ramen för livsmedelsstrategin haft i uppdrag att öka kvaliteten, likvärdigheten och effektiviteten i djurskyddskontrollen. Uppdraget pågick under 2017–2019. Myndigheten arbetade bl.a. med mobil djurskyddskontroll där digitala verktyg utvecklades för att registrera kontrollresultat i fält. Myndigheten har även tagit fram en kontrollutbildning för djurskydd och samsyn som är en webbaserad utbildning i att utföra djurskyddskontroll.

I förarbetena till den nya djurskyddslagen (prop. 2017/18:147 s. 195) anförde regeringen att det inte är lämpligt att i föreskrifter ställa upp tvingande krav på vissa kvalifikationer för djurskyddskontrollanter. Regeringen framhöll att den typen av reglering inte finns för myndighetsanställda som utför tillsyn eller kontroll på andra områden. Vidare anfördes att det i Sverige tvärtom är relativt ovanligt med sådan behörighetsreglering, och regleringen förbehålls sektorer där särskilt höga kompetenskrav behöver ställas, t.ex. för yrken inom hälso- och sjukvården. Regeringen anförde vidare att det hos Jordbruksverket och övriga kontrollmyndigheter bedrivs ett kontinuerligt arbete för att på andra sätt säkerställa att kontrollpersonalen har lämplig kompetens. Regeringen bedömde därför att det inte borde införas något bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om kontrollpersonalens kompetens.

Det finns i dag tolv miljöprövningsdelegationer placerade inom länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Skåne, Hallands, Västra Götalands, Örebro, Dalarnas, Västernorrlands, Västerbottens respektive Norrbottens län (2 § förordningen [2011:1237] om miljöprövningsdelegationer). I förordningen om miljöprövningsdelegationer regleras bl.a. delegationernas sammansättning och prövningsområde. Tidigare gjordes prövning av ansökan om tillstånd till B-verksamhet vid landets samtliga 21 länsstyrelser. Det övergripande syftet med att koncentrera prövningen till ett antal länsstyrelser var att åstadkomma en mer effektiv prövning och kortare handläggningstider (prop. 2009/10:215).

Den 21 januari 2025 redovisades som tidigare nämnts betänkandet En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98). Miljötillståndsutredningen föreslår bl.a. en ny prövningsmyndighet för hela miljöprövningsprocessen. Den nya myndigheten ska ansvara för hela miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen. Länsstyrelsens och miljöprövningsdelegationernas ansvar för dagens samrådsprocess flyttas till den nya myndigheten och företag och andra verksamhetsutövare kommer därmed att ha kontakt med en och samma myndighet genom hela processen. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Att myndighetsutövningen är förutsägbar och likvärdig över hela landet och att de som arbetar på myndigheter med bl.a. tillsynsfrågor har lämplig kompetens och utbildning är av grundläggande betydelse för upprätthållandet

av en rättssäker och korrekt myndighetsutövning. Utskottet konstaterar att det i EU:s kontrollförordning ställs krav på att personal som utför offentlig kontroll och annan verksamhet bl.a. ska få ändamålsenlig utbildning och vid behov regelbunden vidareutbildning. Utskottet konstaterar vidare att det, med anledning av kontrollförordningen, har genomförts förändringar när det gäller miljötillsynen i syfte att effektivisera och förtydliga tillsynen. Av miljö-tillsynsförordningen framgår att tillsynsarbetet ska genomföras effektivt och att personalens kompetens ska utvecklas.

Utskottet vill framhålla att den nationella strategin för miljöbalkstillsynen liksom det arbete som utförs inom Miljösamverkan Sverige är viktiga verktyg i arbetet med en effektiv och likvärdig tillsyn och i arbetet med utbildning och fortbildning. Utskottet konstaterar vidare att både Livsmedelsverket och Jordbruksverket har genomfört uppdrag om att likrikta kontrollen.

När det gäller frågan om en miljöprövningsdelegation med särskild kompetens när det gäller jordbruksfrågor kan nämnas att Miljötillstånds-utredningen bl.a. föreslår att en ny prövningsmyndighet inrättas som ska ansvara för hela miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen, vilket skulle innebära att dagens tillståndsprövning vid miljöprövningsdelegationerna flyttas till den nya förvaltningsmyndigheten. Miljötillståndsutredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Med hänvisning till vad som nu anförts och i avvaktan på resultatet av det arbete som pågår föreslår utskottet att motionerna 2024/25:1370 (SD) yrkande 47, 2024/25:1371 (SD) yrkande 19, 2024/25:1373 (SD) yrkande 12 och 2024/25:1395 (SD) yrkandena 57 och 58 avslås.

Talerätsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om talerätsfrågor.
Jämför reservation 20 (SD) och 21 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 29 anför att Sveriges tillämpning av Århuskonventionen inte ska ge miljöorganisationer möjlighet att ifrågasätta enskilda markägares vardagliga skogsbruksåtgärder inom pågående markanvändning. Motionärerna menar att tillämpningen av Århuskonventionen i Sverige har lett till en praxis som hotar att skapa stora problem för skogsbrukare. Sveriges tillämpning av Århuskonventionen behöver ses över med speciell hänsyn till markägarnas behov att kunna sköta sin egendom inom lagens ramar och utan störningar.

Enligt kommittémotion 2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkande 20 bör bidrag till miljöorganisationer som motarbetar myndighetsbeslut upphöra. I yrkande 21 anför motionärerna att regeringen bör se över

miljöorganisationers talerätt i viltfrågor. Motionärerna anser att det är problematiskt att organisationer som har sitt säte i någon storstad har rätt att överklaga beslut som bara berör lokalbefolkningen. Enligt yrkande 22 bör endast den organisation som är direkt berörd kunna överklaga beslut om skydds- och licensjakt. Miljöorganisationernas talerätt när det gäller konsekvenserna av den nuvarande lagstiftningen bör utredas och regeringen bör återkomma med förslag på hur lagstiftningen och tillämpningen kan förbättras (yrkande 23).

Enligt kommittémotion 2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 6 bör regeringen överväga om den svenska tolkningen av vad som anses vara berörd allmänhet, och som enligt Århuskonventionen har rätt att överklaga miljöbeslut, är rimligt avvägd. Motionärerna anför att enligt nuvarande regler kan organisationer utan lokal koppling och med obefintlig relation till markerna driva juridiska processer mot enskilda människor som har begränsat med resurser, tid och juridiskt kunnande.

Enligt motion 2024/25:2658 av Sten Bergheden (M) bör möjligheten att ta bort eller starkt begränsa rätten att överklaga ett beslut om skyddsjakt på varg ses över.

I motion 2024/25:2660 av Sten Bergheden (M) anføres att regeringen bör överväga att se över talerätten för små organisationer eller andra tillfälliga sammanslutningar när det gäller frågor om skydds- och licensjakt.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Århuskonventionen och EU-rätten

Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen) trädde i kraft i oktober 2001. Sverige är part till konventionen sedan 2005. Konventionen vilar på princip 10 i Riodeklarationen om miljö och utveckling, som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Denna princip anger att miljöfrågor hanteras bäst när alla berörda medborgare deltar på lämplig nivå. På det nationella planet ska, enligt principen, varje individ ha skälig tillgång till den miljöinformation som finns hos offentliga organ, inklusive information om farliga material och verksamheter i samhället, och det ska ges möjlighet att delta i beslutsprocessen. Stater ska underlätta och uppmuntra folkligt medvetande och deltagande genom att se till att information finns lätt åtkomlig. Tillgång till effektiva juridiska och administrativa procedurer inklusive rättsmedel för upprättelse och gottgörelse ska erbjudas. I konventionen förklaras att ett tillfredsställande miljöskydd är väsentligt för människors välbefinnande och för deras åtnjutande av grundläggande mänskliga rättigheter. Varje människa har rätt att leva i en miljö som är förenlig med hälsa och välbefinnande men också en skyldighet att, både ensam och tillsammans med andra, skydda och förbättra miljön för nuvarande och kommande generationer. För att kunna hävda denna rättighet och fullgöra denna skyldighet anger konventionen att medborgarna måste ha

tillgång till miljöinformation, rätt att delta i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Konventionens bestämmelser utgör en minimistandard. Enligt konventionen har icke-statliga organisationer som främjar miljöskydd och som uppfyller de krav som uppställs i nationell rätt en särskilt viktig roll, och de tillerkänns därför samma rättigheter som den berörda allmänheten i övrigt. Konventionen bygger på följande tre grundprinciper som brukar kallas konventionens tre pelare:

- allmänhetens rätt att ta del av miljöinformation som finns hos myndigheter
- allmänhetens rätt att delta i beslutsprocesser som har inverkan på miljön
- allmänhetens tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Även EU är part till Århuskonventionen, och konventionen är införlivad i EU-lagstiftningen genom förordning (EG) nr 1367/2006⁵. Enligt förordningen får icke-statliga organisationer väcka talan vid EU:s domstolar mot de beslut som EU:s institutioner och organ har fattat. Konventionen är också genomförd i EU-rätten genom bestämmelser i bl.a. direktivet om allmänhetens deltagande⁶. Även andra EU-direktiv ställer upp vissa krav på allmänhetens tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

I artikel 4.3 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) föreskrivs att medlemsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av fördragen eller unionens institutioners akter. Enligt artikel 19.1 andra stycket i EU-fördraget ska medlemsstaterna fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionsrätten. Artikel 47 första stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna anger att var och en vars unionsrättsliga rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol.

I artikel 9.3 i Århuskonventionen anges att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ska ha möjlighet att få handlingar och underlåtenheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning.

EU-domstolen har tolkat denna artikel i ett förhandsavgörande som gällde frågan om att bevilja undantag från brunbjörnens strikta skydd enligt art- och habitatdirektivet genom ett administrativt förfarande (mål C-240/09). EU-domstolen uttalade att artikel 9.3 inte har direkt effekt men att det ankommer på den nationella domstolen att i den utsträckning det är möjligt tolka den nationella rätten i enlighet med de mål som ställs upp i artikel 9.3 för att

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1367/2006 av den 6 september 2006 om tillämpning av bestämmelserna i Århuskonventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor på gemenskapens institutioner och organ.

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 25 juni 2003 om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program avseende miljön och om ändring, med avseende på allmänhetens deltagande och till rättslig prövning, av direktiv 85/337/EG och direktiv 96/61/EG.

säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionens miljölagstiftning. En miljöorganisation ska därför enligt EU-domstolen ges möjlighet att väcka talan vid domstol mot ett beslut fattat efter ett administrativt förfarande som kan strida mot unionens miljölagstiftning.

Nationell rätt

I Sverige har Århuskonventionens krav på tillgång till rättslig prövning huvudsakligen genomförts genom bestämmelser i miljöbalken. Miljöorganisationers rätt att överklaga domar och beslut enligt miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken regleras i 16 kap. 13 § miljöbalken. Enligt bestämmelsen får överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken överklagas av en ideell förening eller annan juridisk person som

1. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen
2. inte är vinstdrivande
3. har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år
4. har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd.

För att få överklaga räcker det inte att organisationen har klagorätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken, utan den måste även vara parts- och processbehörig enligt 11 kap. 2 § rättegångsbalken. Organisationen måste också ha rättskapacitet, vilket när det gäller en ideell förening innebär att den ska ha stadgar och styrelse. För processbehörighet förutsätts att det finns en behörig ställföreträdare som kan föra organisationens talan (prop. 1997/98:45 del 2).

När det gäller skogsbruksåtgärder stadgas i 40 § skogsvårdslagen (1979:429) att Skogsstyrelsens beslut enligt lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I skogsvårdslagen finns inga bestämmelser som specificerar vem som får överklaga ett beslut. Enligt 42 § förvaltningslagen (2017:900) får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Frågan om vem som kan anses vara berörd av ett beslut har i svensk rättstradition ofta lämnats till de rättstillämpande organen att avgöra.

I en dom den 7 februari 2013 (mål nr 4390-12 och 4396-12) fann Kammarrätten i Stockholm att miljöorganisationer under vissa förutsättningar ska ha talerätt med hänsyn till Århuskonventionens bestämmelser när det gäller beslut om jakt på rovdjur som skyddas av EU-rätten. Denna praxis har sedan vidareutvecklats genom Högsta förvaltningsdomstolens dom den 14 februari 2014 i det s.k. Änokfallet (HFD 2014 ref. 8). I målet gavs en miljöskyddsförening rätt att överklaga ett beslut enligt skogsvårdslagen (1979:429) för att säkerställa att allmänheten har tillgång till effektiva rättsmedel i enlighet med

Århuskonventionen. Miljöorganisationers talerätt har också behandlats av Högsta förvaltningsdomstolen i det s.k. vargmålet. I målet tydliggjorde domstolen Sveriges internationella åtaganden i detta hänseende (Högsta förvaltningsdomstolens beslut den 18 december 2015 i mål nr 312-15).

Regeringen gav i november 2015 en särskild utredare i uppdrag att göra en rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen. I betänkandet Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen (SOU 2017:81) bedömde utredaren att skogsvårdslagen omfattas av Århuskonventionen och att det därmed följer en förpliktelse att säkerställa att allmänheten i enlighet med nationell rätt har tillgång till effektiva rättsmedel när det gäller beslut om tillstånd och villkor för avverkning av fjällnära skog och ädellövskog. Också beslut om föreläggande eller förbud med anledning av en underrättelse om avverkning m.m. enligt 14 § skogsvårdslagen eller annan tillsyn enligt denna lag bör behandlas på motsvarande sätt. I betänkandet föreslås därför att överklagandehänvisningen i 40 § skogsvårdslagen ändras så att det framgår att dessa beslut får överklagas av sådana ideella föreningar eller andra juridiska personer som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken. Någon ändring av 40 § skogsvårdslagen i enlighet med förslaget har inte gjorts. Enligt uppgift från Regeringskansliet är ärendet om betänkande SOU 2017:81 avslutat (LI2023/00206).

Riksdagens tillkännagivande om Århuskonventionens talerätsregler

I juni 2022 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om Århuskonventionens talerätsregler när det gäller möjligheten att överklaga beslut om licens- eller skydds jakt (bet. 2021/22: MJU29, rskr. 2021/22:388–389). Utskottet anförde bl.a. att Århuskonventionens talerätsregler är alltför generöst utformade eftersom reglerna även ger miljöorganisationer som inte är direkt berörda av ett beslut om licens- eller skydds jakt möjlighet att överklaga det. Det finns därför enligt utskottet anledning att verka för en förändrad utformning av konventionen, och därigenom även av den EU-rättsliga regleringen på området, som möjliggör en reglering där enbart organisationer som kan anses direkt berörda av ett beslut om licens- eller skydds jakt ges talerätt.

I skrivelsen Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2023 (skr. 2023/24:75) anför regeringen att även EU är part till Århuskonventionen, vilket innebär att en ändring av konventionen förutsätter att Sverige driver frågan inom ramen för rådsarbetsgruppen för internationella miljöfrågor i rådet. Regeringen anger att tillkännagivandet inte är slutbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om riksdagens tillkännagivande till regeringen om att verka för en förändrad utformning av Århuskonventionen som möjliggör en reglering där enbart organisationer som kan anses direkt berörda av ett beslut om licens- eller skydds jakt ges talerätt. Utskottet har förtroende för att regeringen kommer att arbeta skyndsamt med riksdagens

tillkännagivande och under arbetet i sedvanlig form återkomma till riksdagen med information om frågans beredning.

Utskottet konstaterar vidare att Sverige som part till Århuskonventionen och som medlem i EU har åtagit sig att bl.a. ge icke-statliga organisationer tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Utskottet konstaterar att det regelverk och den domstolspraxis som vuxit fram i Sverige när det gäller miljöorganisationers talerätt till stor del är en följd av Sveriges internationella och EU-rättsliga åtaganden. Det övergripande syftet är att garantera miljöorganisationer rätt till överprövning i enlighet med Århuskonventionen.

Med hänvisning till det som anförts avstyrks motionerna 2024/25:1371 (SD) yrkande 29, 2024/25:1396 (SD) yrkandena 20–23, 2024/25:2658 (M), 2024/25:2660 (M) och 2024/25:2953 (C) yrkande 6.

Äganderätt och brukande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stärkt äganderätt och ersättning för rådhetsinskränkningar samt om äganderätt och grön infrastruktur.

Jämför reservation 22 (SD) och 23 (SD).

Motionerna

Stärkt äganderätt och ersättning för rådhetsinskränkningar

Enligt kommittémotion 2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 14 bör restriktioner när det gäller brukande av skog utöver vad som är tydligt fastlagt i lag alltid omgående åtföljas av ersättning. Dessutom ska markägaren enligt yrkande 15 vid begränsningar av markanvändningen alltid ha rätt till överläggning, förenklad rättslig prövning och möjlighet att överklaga beslutet. På ett liknande sätt anfördes i kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 20 att brukandebegränsning på myndigheters initiativ av privatägd mark, inklusive skogsmark, alltid ska föregås av överläggningar med markägaren, alltid ska leda till skälig ersättning och alltid ska kunna överklagas av markägaren. I yrkande 1 i samma motion anfördes att ett beslut om expropriering av privat mark eller begränsning när det gäller nyttjande måste vara grundat på påvisade faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål. Enligt yrkande 8 bör markägare alltid kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen när det gäller att undanta mark från brukande, så att markägarens delaktighet garanteras i utrednings- och beslutsprocessen. Enligt yrkande 9 bör ersättning vid beslut om inskränkt brukande- eller äganderätt betalas med kortast möjliga fördröjning och om det inte sker ska beslutet anses upphävt. Regeringen bör fastlägga lämpliga tidsramar för detta. I yrkande 36

anförs att det är av stor vikt att det betalas ut skäligen ersättning till markägarna när man bildar vattenskyddsområden. Frågan om ersättningsformerna vid bildandet av vattenskyddsområden behöver enligt motionärerna utredas vidare.

I motion 2024/25:1613 av Ulrika Heie (C) yrkande 1 anförs att äganderätten inte får urholkas. Det är nödvändigt att lagstiftningen förtydligas om att äganderätten även i fortsättningen ska ge ett mycket starkt skydd – samtidigt som det inte får förhindra de åtgärder som är motiverade på grund av skyddet av miljön. Enligt yrkande 2 i motionen finns ett behov av klara och tydliga ersättningsregler. Den grundläggande principen bör vara att markägaren ska ha full ersättning.

I motion 2024/25:2025 av Mats Green (M) anförs att den försvagade svenska äganderätten bör stärkas genom krav på tydligt definierade och specifika motiv för skydd av natur i allmänhet och privatägd mark i synnerhet. Enligt motion 2024/25:2028 av Mats Green och Adam Reuterskiöld (båda M) bör den försvagade svenska äganderätten stärkas genom delaktighet, påverkan och rätt för markägare att överklaga samtliga beslut som berör dennes egendom. I motion 2024/25:2029 av Mats Green (M) anförs att regeringen bör se över möjligheten att införa ett system för ersättning för beslagtagna mark på grund av art- och habitatdirektivet och artskyddsförordningen. Enligt motion 2024/25:2030 av Mats Green (M) bör regeringen överväga att genomföra en översyn och förändring av bl.a. miljöbalken och artskyddsförordningen mot bakgrund av lagstiftningen om egendomsskydd i syfte att förstärka den försvagade äganderätten.

Sten Bergheden (M) anför i motion 2024/25:2656 att det vid inskränkning i äganderätten och bestämmanderätten över mark bör betalas ut ersättning till den drabbade fastighetsägaren.

Enligt motion 2024/25:2933 av Sten Bergheden (M) bör regeringen överväga att se över införande av regler för ersättning för inskränkning i skötsel och användning av marker som berörs av Natura 2000.

Äganderätt och grön infrastruktur

Enligt kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 23 bör arbetet med grön infrastruktur, som varken är specificerat i regleringsbrevet till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning, avbrytas. I yrkande 22 anförs att offentlig planering av grön infrastruktur inte ska omfatta privata markägare om den inte har utarbetats i samråd med och med samtycke av samtliga berörda markägare. Motsvarande förslag framförs även i kommittémotion 2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 41.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Starkt äganderätt och ersättning för rådhetsinskränkningar

Skyddet för äganderätten, det s.k. egendomsskyddet, är en grundläggande fri- och rättighet enligt regeringsformen (1974:152) och den europeiska

konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Vid ingrepp i egendomsskyddet gäller enligt såväl regeringsformen som Europakonventionen en proportionalitetsprincip som innebär att nödvändigheten av ett intrång som görs i skyddet för egendom med hänvisning till det allmännas intresse måste balanseras mot den skada den enskilde drabbas av till följd av intrånget. Av 2 kap. 15 § andra stycket regeringsformen följer vidare att den enskilde ska vara tillförsäkrad ersättning när det allmänna inskränker någons användning av mark eller byggnad på ett sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten.

I de fall en lag innebär att användningen av mark eller byggnad inskränks av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl gäller att rätten till ersättning bestäms genom lag. För sådana rådighetsinskränkningar får det alltså övervägas om en rätt till ersättning ska införas. I 31 kap. 4 § miljöbalken anges sådana beslut enligt miljöbalken som berättigar till ersättning, exempelvis beslut som gäller naturreservat och beslut om biotopskyddsområden. I 31 kap. 2 § miljöbalken anges att bestämmelserna i expropriationslagen (1972:719) som huvudregel ska gälla vid ersättning enligt 31 kap. miljöbalken.

Proposition 2021/22:58 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund behandlades av utskottet våren 2022 (bet. 2021/22: MJU18). I propositionen föreslog regeringen, för att stärka ägande- och brukanderätten och erbjuda skogsägare alternativ när värdefull skog skyddas, nya ersättningsmarker och ett utökat markförsäljningsprogram från Sveaskog. Riksdagen antog regeringens förslag (rskr. 2021/22:206–207).

Våren 2022 behandlade utskottet även proposition 2021/22:207 Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog (bet. 2021/22: MJU30). I propositionen föreslogs förändringar för att tydliggöra rätten till ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog eller vid tillståndsbeslut med långtgående villkor. Riksdagen antog regeringens förslag (rskr. 2021/22:453).

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har sett över den nationella strategin för formellt skydd av skog. Enligt uppdragsbeskrivningen skulle myndigheterna särskilt beakta hur äganderättsperspektivet ska stärkas, nya skyddsformer användas och hur frivillighet som grund ska tillämpas samtidigt som skogar med höga naturvärden skyddas. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har genomfört uppdraget i dialog med markägarorganisationer, skogsnäring, miljöorganisationer och berörda myndigheter. I uppdraget ingick det att inkludera fjällnära skog i den nationella strategin. För de delar av den nationella strategin som rör fjällnära skog skulle det särskilt utredas och kompletteras med positiva incitament för markägare att lämna en intresseanmälan för formellt skydd i stället för att ansöka om avverknings-tillstånd. Den reviderade strategin för formellt skydd av skog fastställdes den 12 december 2024. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen ska senast den 31

mars 2025 lämna en uppföljning av det nya arbetssättet till Regeringskansliet. Uppföljningen ska visa i vilken mån det nya arbetssättet har bidragit till att nå de skogs- och miljöpolitiska målen samt till en stärkt äganderätt.

Artskyddsutredningen överlämnade i juni 2021 betänkandet Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar (SOU 2021:51) till regeringen. Utredningen tar bl.a. upp frågan om en tydligare ansvarsfördelning mellan det allmänna och verksamheter eller markägare vad gäller kostnaden för att bevara biologisk mångfald och möjligheterna till överklagande. Bland annat berörs rätten till ersättning vid vissa fridlysningsbeslut som i praktiken motsvarar områdes-skydd när de avsevärt försvårar pågående markanvändning, samtidigt som EU:s statsstödsregler behöver beaktas.

I februari 2024 tillsatte regeringen en skogsutredning (dir. 2024:16). Syftet var att utveckla en ändamålsenlig skogspolitik som främjar ett långsiktigt hållbart konkurrenskraftigt skogsbruk, ökad skoglig tillväxt och en långsiktigt ökad tillgång till hållbar skoglig biomassa. I december 2024 lämnade 2024 års skogspolitiska utredning delbetänkandet Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk (SOU 2024:91). I betänkandet föreslås bl.a. att markägare ska få ersättning när Skogsstyrelsen eller annan myndighet beslutar om begränsningar i rätten att avverka på produktiv skogsmark och beslutet grundas på regler om bevarande av naturvärden eller biologisk mångfald, och detta beslut medför att sedvanligt skogsbruk avsevärt försvåras på berörd del av fastigheten. Utredningen föreslår även att en skogsägars kostnader för att inhämta kunskap om arter på sin mark ska begränsas. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 20, bet. 2024/25: MJU1, rskr. 2024/25:119) anför regeringen att den har en tydlig ambition att skyddsvärda skogar ska bevaras genom formellt skydd, skogsägarnas frivilliga avsättningar och miljöhänsyn vid avverkning. Regeringen ser, i linje med förvaltarskapstanken, aktiva och engagerade skogsägare som avgörande för att stärka ekosystemen i skogen, värna natur och kulturvärden och för att ta till vara skogens avgörande roll i klimatarbetet, bl.a. som kolsänka och förnybar råvara. Staten har en viktig roll som en stor skogsägare. Regeringen anför att arbetet fortsätter med att genomföra reformen att äganderätten bör stärkas vid formellt skydd av skog genom att frivillighet ska vara en grundläggande utgångspunkt och ett huvudsakligt arbetssätt för myndigheterna. Eventuella undantag ska göras restriktivt när så är befogat. Kopplat till artskyddet pågår för närvarande en utredning inom Regeringskansliet som ska ta fram nya bestämmelser om nationell fridlysning och ett ändamålsenligt regelverk för rätten till ersättning för markägare. Utredningens förslag kommer att utgöra ett komplement till Artskyddsutredningens betänkande, Skydd av arter – vårt gemensamma arv (SOU 2021:51), som bereds inom Regeringskansliet.

Av 7 kap. 22 § miljöbalken framgår att länsstyrelsen eller kommunen kan meddela föreskrifter om inrättande av vattenskyddsområde. Ett sådant beslut kan kombineras med skyddsföreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga

över fastigheter inom området om det behövs för att tillgodose syftet med vattenskyddsområdet. Dessa skyddsföreskrifter riktas till fastighetsägare och kan t.ex. reglera användning av petroleumprodukter, dagvattenhantering och enskilda avlopp. Av 31 kap. 4 § miljöbalken framgår, som nämnts ovan, att fastighetsägare har rätt till ersättning på grund av vissa beslut som innebär att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet avsevärt försvåras. Detta gäller bl.a. beslut om föreskrifter enligt 7 kap. 22 § om åtgärder och inskränkningar som rör vattenskyddsområden.

Riksdagens tillkännagivanden om äganderätt, egendomsskydd och ersättning

I juni 2019 riktade riksdagen, på konstitutionsutskottets förslag, en uppmaning till regeringen om att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté som ska se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet. Konstitutionsutskottet anförde att det är betydelsefullt att samhället värnar äganderätten och att markägare så långt som möjligt bör få bestämma över sin egendom. Beslut som rör exempelvis skydd av värdefulla områden, arter och ekosystem bör bygga på samarbete med markägare och respekt för äganderätten. Med stärkt egendomsskydd säkras Sveriges viktiga naturtillgångar och en omställning till ett mer hållbart samhälle, enligt utskottet (bet. 2018/19:KU27, rskr. 2018/19:281). Av skrivelse 2023/24:75 framgår att regeringen den 12 juni 2023 beslutade att ge en parlamentarisk kommitté i uppdrag att bl.a. se över vissa frågor som rör egendomsskyddet i regeringsformen (dir. 2023:83). Genom direktiven ansågs tillkännagivandet tillgodosett och slutbehandlat.

Den 15 januari 2025 lämnade 2023 års fri- och rättighetskommitté sitt betänkande Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter (SOU 2025:2). Kommittén föreslår bl.a. att det i 2 kap. regeringsformen införs en bestämmelse om att var och en har rätt att få sin sak prövad av domstol eller annat oavhängigt rättskipningsorgan enligt bestämmelser som meddelas i lag. Kommittén har även diskuterat om det finns skäl att ändra de möjligheter till inskränkningar i egendomsskyddet och näringsfriheten som följer av regeringsformen samt prövat olika alternativ för att stärka grundlagsskyddet. Det var dock enligt betänkandet inte möjligt att uppnå ett tillräckligt brett parlamentariskt stöd för en sådan ändring och kommittén beslutade därför att avstå från att lägga fram något förslag till ändring av regeringsformen när det gäller egendomsskyddet och näringsfriheten. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

I juni 2022 beslutade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, om två tillkännagivanden som rör frågor om äganderätt och ersättning (bet. 2021/22:MJU29, rskr. 2021/22:388–389). Enligt det första tillkännagivandet måste det skapas bättre förutsättningar för att de myndigheter som beslutar om inskränkningar i äganderätten och ersättning för att kompensera sådana rådhetsinskränkningar ska kunna upprätthålla proportionalitetsprincipen och

rätten till ersättning. Utskottet anförde i huvudsak att det finns brister i tillämpningen när det gäller proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning för rådgivningsinskränkningar i förhållande till markägare, vilket är problematiskt med tanke på att skyddet för äganderätten är en grundläggande fri- och rättighet.

Enligt skrivelse 2023/24:75 gav regeringen den 9 juni 2022 i uppdrag till Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen att – i enlighet med den inriktning som finns beskriven i proposition 2021/22:58 – se över den nationella strategin för formellt skydd av skog och särskilt beakta hur äganderättsperspektivet ska stärkas, nya skyddsformer användas och hur frivillighet som grund ska tillämpas samtidigt som skogar med höga naturvärden skyddas (se ovan). I uppdraget anmodar regeringen myndigheterna att bedriva arbetet på sätt som överensstämmer med tillkännagivandet. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2025. Regeringen ansåg mot denna bakgrund att tillkännagivandet var tillgodosett och slutbehandlat, vilket redovisades i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 20). Riksdagen har dock angett att den inte delar regeringens bedömning (bet. 2023/24: MJU1, rskr. 2023/24:104). Regeringen anger därför att punkten inte är slutbehandlad.

Det andra tillkännagivandet rör äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd. Utskottet anförde i sitt ställningstagande bl.a. att myndigheterna behöver ta tydligare hänsyn till äganderätten i beslut och ställningstaganden och att kortare handläggningstider och ett mer serviceinriktat bemötande bör eftersträvas. När markägaren har kommit överens med staten om formellt skydd bör huvudregeln vara att ersättning ska betalas ut i anslutning till skyddsbeslutet. Samtliga nu beskrivna aspekter behöver enligt utskottet hanteras inom ramen för såväl den kommande parlamentariska kommitténs uppdrag (jfr riksdagens tillkännagivande från 2019 som det redogörs för ovan) som i den löpande myndighetsutövningen i skogliga frågor.

I skrivelse 2023/24:75 hänvisar regeringen till beslutet som nämns ovan om att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté som bl.a. ska bedöma vilka generella förutsättningar som bör gälla för att en inskränkning i näringsfriheten och egendomsskyddet ska vara godtagbar (dir. 2023:83). Regeringen ansåg mot denna bakgrund att tillkännagivandet var tillgodosett och slutbehandlat, vilket redovisades i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 20). Riksdagen har dock angett att den inte delar regeringens bedömning (bet. 2023/24: MJU1, rskr. 2023/24:104). Regeringen anger därför att punkten inte är slutbehandlad.

Äganderätt och grön infrastruktur

Naturvårdsverket definierar grön infrastruktur som ekologiskt funktionella nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och ekosystemtjänster som är viktiga för samhället främjas i hela landskapet. I

praktiken innebär arbetet med grön infrastruktur att skydd, bevarande, restaurering och återskapande av livsmiljöer, ekosystemfunktioner och naturliga processer beaktas såväl i fysisk planering och pågående mark- och vattenanvändning som i brukande och förvaltning av naturresurser. Regionala handlingsplaner för grön infrastruktur är en central åtgärd i den nationella strategin för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (prop. 2013/14:141, bet. 2013/14: MJU27, rskr. 2013/14:359).

Samtliga länsstyrelser har tagit fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Handlingsplanerna har tagits fram i dialog och samverkan med flera berörda aktörer.

I oktober 2018 redovisade länsstyrelserna ett regeringsuppdrag där det framgår att arbetet med grön infrastruktur möjliggör ökad transparens och att det ger underlag för landskapsaktörer. Vid samma tidpunkt redovisade Naturvårdsverket även ett uppdrag om grön infrastruktur (NV-01521-1). Av redovisningen framgår att området är under utveckling och att många komplexa frågor hanteras. Myndigheten bedömde att fortsatt och fördjupad dialog samt samverkan med berörda aktörer är avgörande. Därtill pekade myndigheten ut förutsättningar och områden som är relevanta att fokusera på i det långsiktiga arbetet med grön infrastruktur.

Riksdagens tillkännagivande om att avbryta arbetet med grön infrastruktur

I juni 2022 beslutade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, om ett tillkännagivande om att avbryta arbetet med grön infrastruktur (bet. 2021/22: MJU29, rskr. 2021/22:388–389). I sitt ställningstagande framhöll utskottet i huvudsak följande. När uppdraget om handlingsplaner för grön infrastruktur gavs var utgångspunkten att det inte skulle påverka det privata ägandet. Utskottet har dock fått tydliga signaler om att det enskilda ägandet har utmanats. Det är viktigt att, inom ramen för arbetet med artskyddsutredningens förslag och riksdagens tillkännagivande om att se över egendomsskyddet, utreda hur handlingsplanerna för grön infrastruktur påverkar det enskilda ägandet och brukandet och om det finns bättre sätt att värna olika ekosystem och arter. I avvaktan på detta bör arbetet med grön infrastruktur avbrytas och inga nya handlingsplaner tas fram.

I skrivelse 2022/23:75 redovisar regeringen att frågan behöver beredas vidare inom Regeringskansliet, bl.a. mot bakgrund av det tidigare nämnda uppdraget om att se över den nationella strategin för formellt skydd av skog som ska redovisas senast den 31 mars 2025.

Utskottets ställningstagande

Stärkt äganderätt och ersättning för rådighetsinskränkningar

Utskottet påminner om att riksdagen under 2022 riktade två tillkännagivanden till regeringen om rätten till ersättning vid rådighetsinskränkningar och utbetalningen av ersättning vid beslut om formellt skydd. Utskottet välkomnar

därför att den reviderade strategin för formellt skydd av skog har fastställts och att Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen senast den 31 mars 2025 ska lämna en uppföljning av det nya arbetssättet till Regeringskansliet. Uppföljningen ska visa i vilken mån det nya arbetssättet har bidragit till att nå de skogs- och miljöpolitiska målen samt till en stärkt äganderätt.

Utskottet ser vidare positivt på att regeringen har för avsikt att fortsätta arbetet med att genomföra den reform som aviserades i skogspropositionen när det gäller stärkt äganderätt vid formellt skydd av skog. Därutöver konstaterar utskottet att beredningen av Artskyddsutredningens betänkande fortsätter och att det pågår en utredning inom Regeringskansliet som ska ta fram nya bestämmelser om nationell fridlysning och ett ändamålsenligt regelverk för rätten till ersättning för markägare.

Med hänvisning till det anförda och det arbete som pågår föreslår utskottet att motionerna 2024/25:1370 (SD) yrkandena 14 och 15, 2024/25:1371 (SD) yrkandena 1, 8, 9, 20 och 36, 2024/25:1613 (C) yrkandena 1 och 2, 2024/25:2025 (M), 2024/25:2028 (M), 2024/25:2029 (M), 2024/25:2030 (M), 2024/25:2656 (M) och 2024/25:2933 (M) lämnas utan åtgärd.

Äganderätt och grön infrastruktur

Utskottet konstaterar att riksdagen under 2022 beslutade om ett tillkännagivande om att avbryta arbetet med grön infrastruktur. Regeringen har i skrivelse 2022/23:75 redovisat att frågan behöver beredas vidare inom Regeringskansliet, bl.a. mot bakgrund av ett pågående regeringsuppdrag. Utskottet förutsätter att regeringen skyndsamt arbetar vidare med riksdagens tillkännagivande och finner inte skäl att på nytt rikta någon uppmaning till regeringen när det gäller denna fråga. Motionerna 2024/25:1370 (SD) yrkande 41 och 2024/25:1371 (SD) yrkandena 22 och 23 avstyrks därmed.

Regler och riktvärden för buller

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår yrkanden om regler och riktvärden för buller.
Jämför reservation 24 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:1340 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkande 17 anföras att bullerreglerna bör ses över. Motionärerna hänvisar till att många städer förtäts så att idrottsytor och bostadsytor hamnar mycket nära varandra, vilket ibland leder till konflikter mellan de boende och idrottsföreningar. Motionärerna menar att det inte kan vara rimligt att barns idrottande ska bli lidande till följd av ett omodernt regelverk som missgynnar barns idrottande och fritidsaktiviteter.

Ingemar Kihlström (KD) föreslår i motion 2024/25:162 att den högsta tillåtna ljudnivån för idrottsanläggningar ska ändras till samma nivå som gäller för väg och järnväg.

Kompletterande uppgifter

Både miljöbalken, plan- och bygglagen (2010:900) samt plan- och byggförordningen (2011:338) innehåller uttryckliga krav på hänsyn till allmänna intressen som hälsa och säkerhet. Buller kan få konsekvenser för människors hälsa, och därför ska den som planlägger väga in ljudmiljön i bedömningen. Om man bedriver en verksamhet som kan ge störningar genom buller kan man vara skyldig att vidta skyddsåtgärder, begränsningar eller försiktighetsmått.

I november 2022 tog Naturvårdsverket fram en vägledning om buller från idrottsplatser (2022-11-28). Vägledningen har tagits fram för att minska risken för störningar från buller från idrottsutövning. Vägledningen innehåller inte riktvärdena angivna som decibelnivåer. Ljud från idrottsplatser är mycket varierande till sin karaktär, både i ljudstyrka och varaktighet, och Naturvårdsverket bedömer att ett siffervärde inte är ändamålsenligt för att ha en effektiv tillsyn och minska risken för störning där den uppstår. I vägledningen finns stöd för hur en olägenhetsbedömning enligt miljöbalken bör göras. Det finns även exempel på åtgärder som kan vidtas.

Boverkets rapport 2020:22 Buller från idrottsplatser – en vägledning har tagits fram för bedömning av buller utomhus från idrottsplatser och liknande anläggningar vid tillämpning av plan- och bygglagen. Vägledningen är i första hand avsedd att användas vid detaljplanläggning eller bygglovsprövning av ny bostadsbebyggelse i områden som exponeras för buller från idrottsplatser.

I december 2020 meddelade Mark- och miljööverdomstolen dom i det s.k. Boovallemålet (M 7353-19). Mark- och miljööverdomstolen bedömde i det aktuella målet att buller från en så omfattande verksamhet som bedrivs på Boovalen gav upphov till en sådan olägenhet för människors hälsa som avses i miljöbalken. Domstolen bedömde inte att bullerstörningarna var så stora att den organiserade idrottsverksamheten behövde förbjudas men att kommunen måste genomföra vissa åtgärder för att begränsa bullerpåverkan. Domstolen kom fram till att bullerskydd inte var en miljömässigt motiverad och rimlig åtgärd i detta fall. Däremot ansåg domstolen att tiderna inom vilka idrottsverksamheten fick pågå skulle begränsas. I sin bedömning tog domstolen hänsyn till verksamhetens storlek, närheten till bostäder och de ljudnivåer som verksamheten orsakar. Domstolen anförde även att det i ett fall som det aktuella inte var lämpligt att tillämpa riktvärdena i Naturvårdsverkets vägledning om industribuller och annat verksamhetsbuller (NV rapport 6583).

Naturvårdsverkets vägledning om industribuller och annat verksamhetsbuller avser främst de verksamheter som förtecknas i 2–32 kap. miljöprövningsförfordningen (2013:251).

Naturvårdsverket har i Allmänna råd om buller från motorsportbanor, halkövningsbanor och banor för provning av motordrivna fordon (NFS

2004:16) angett riktvärden för buller. Råden är avsedda att ge vägledning om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått om störning av buller från främst permanenta sport-, halkövnings- eller provningsbanor för motor-drivna fordon.

Utskottets ställningstagande

Idrottsanläggningar behöver adekvata förutsättningar för att kunna säkerställa goda möjligheter för barns och ungas idrottande. Utskottet noterar samtidigt att buller påverkar vår hälsa och vår möjlighet till en god livskvalitet. Utskottet konstaterar att Naturvårdsverket har publicerat en särskild vägledning om buller från idrottsplatser. Vägledningen kan fungera som stöd för att minska bullerstörningar samtidigt som goda möjligheter till idrottsutövning bibehålls. Utskottet vill också framhålla att Boverket utformat en vägledning som kan användas vid detaljplaneläggning eller bygglovsprövning av ny bostadsbebyggelse i områden som exponeras för buller från idrottsplatser. Vidare noterar utskottet att mark- och miljööverdomstolen har uttalat att Naturvårdsverkets vägledning om industribuller och annat verksamhetsbuller inte är lämplig att använda i ärenden som rör idrottsverksamhet. Utskottet anser mot denna bakgrund att motionerna 2024/25:162 (KD) och 2024/25:1340 (SD) yrkande 17 kan lämnas utan åtgärd i den utsträckning de inte kan anses tillgodosedda. Motionsyrkandena avstyrks.

Offentlig upphandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om offentlig upphandling.

Jämför reservation 25 (SD), 26 (S), 27 (V), 28 (C), 29 (MP) och 30 (SD).

Motionerna

Krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling

I kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6 anfördes att allt kött som upphandlas via offentlig upphandling i Sverige ska komma från djur som har bedövats före slakt, i enlighet med svensk standard.

I motion 2024/25:907 av Magnus Manhammar (S) anfördes att regeringen bör verka för att offentliga upphandlingar av animaliska livsmedel ska ställa krav på att produktionen har skett med höga krav på djurskydd och låg grad av användning av antibiotika. Genom att ställa dessa krav vid upphandling av animaliska livsmedel borde svenska alternativ vinna upphandlingar ofta. Det i sin tur gynnar svenska livsmedelsproducenter och kan i förlängningen stärka vår självförsörjandegrad.

Enligt motion 2024/25:2133 av Sanna Backeskog m.fl. (S) bör man se över möjligheten att ställa stärkta krav på djurskydd och hållbarhet vid offentliga upphandlingar. Genom att ställa krav i offentliga upphandlingar kan nya normer skapas som t.ex. skulle kunna leda till bättre välfärd för våra djur och driva på den gröna omställningen.

Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling

Enligt kommittémotion 2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 bör offentlig upphandling användas som ett effektivt verktyg för en cirkulär omställning. För att driva på denna utveckling bör det enligt motionärerna sättas ett ambitiöst mål på exempelvis 20 procent återvunna produkter i statens upphandlingar. Det gäller särskilt möbler, textilier och inredning i offentlig sektor där graden av produkter med återvunnet material är mycket låg.

I kommittémotion 2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46 framhålls vikten av att statliga och kommunala upphandlingar främjar hållbara och cirkulära lösningar. Enligt motionärerna utgör offentlig upphandling ett viktigt verktyg i omställningen. Statliga och kommunala upphandlingar bör prioritera giftfria, fossilfria och cirkulära lösningar i linje med den klimatpolitiska handlingsplanen och strategin för cirkulär ekonomi.

Enligt kommittémotion 2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 184 bör regeringen verka för att klimatsmart mat ska vara norm i offentlig sektor. Enligt motionärerna innebär klimatsmart mat framför allt växtbaserad mat, men också mer säsongsanpassad mat, mat som transporteras kortare sträckor och att animaliska livsmedel kommer från djur som betar gräs och inte föds upp på sådant som vi människor kan äta. Enligt yrkande 185 i motionen bör klimatkraven i offentlig upphandling öka och åtgärder genomföras för att minska klimatpåverkan från offentlig konsumtion. Upphandlingsmyndigheten har utvecklat stöd för en mer hållbar upphandling med minskad klimatpåverkan och detta arbete bör stärkas och utvecklas.

Enligt kommittémotion 2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 4.2. bör Sverige anta ett mål om minst 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till 2030.

I kommittémotion 2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 82 anför att ekomålet bör säkras inom offentlig upphandling av livsmedel. Motionärerna anför att offentliga upphandlare står för en stor del av konsumtionen av ekologiska och kravmärkta svenska livsmedel, och de utgör därför en viktig källa till stabila inkomster för Sveriges ekologiska producenter.

Vissa övriga krav vid offentlig upphandling

Enligt kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 16 bör regeringen göra en satsning på en större andel närproducerade livsmedel i de offentliga upphandlingarna. Motionärerna anför att Sverige i flera avseenden har högre minimikrav för matproduktion än övriga EU och vår

offentliga sektor ska i ljuset av detta inte missgynna svensk och lokal produktion. I kommittémotion 2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkande 28 anförs att vilt ger kött med låg miljöpåverkan och att regeringen bör verka för att kommunerna köper in och serverar viltkött i skolor, på äldreboenden och andra kommunala verksamheter. Enligt motion 2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 6 bör en översyn göras med syftet att främja offentlig upphandling av närproducerat viltkött.

I motion 2024/25:997 av Rickard Nordin (C) anförs att mat som serveras av det offentliga ska uppfylla samma krav som det offentliga ställer på svensk produktion.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

De lagar som styr offentlig upphandling bygger på vissa grundläggande principer för EU-samarbetet, bl.a. principen om icke-diskriminering. Principen innebär ett förbud mot att diskriminera leverantörer på grund av deras nationalitet (t.ex. medborgarskap eller etablerings- eller verksamhetsland). Det betyder att en upphandlande myndighet inte får ställa krav som bara svenska företag känner till eller kan klara att uppfylla. Det gäller även när den upphandlande myndigheten inte förväntar sig att några utländska leverantörer ska lämna anbud. Bestämmelserna i upphandlingslagarna ska alltid tolkas mot bakgrund av denna princip. Därför är det inte tillåtet att som krav ange att en produkt ska vara fångad eller uppfödd i Sverige eller producerad enligt svensk lagstiftning. Det finns däremot inget förbud mot att i en upphandling ställa krav som omfattas av svensk lagstiftning. Det är mot bakgrund av samma princip som regel inte heller tillåtet att kräva att en produkt ska vara lokal- eller närproducerad i en upphandling, men det finns andra möjligheter att skapa förutsättningar för lokala råvaror i offentliga kök.

I juni 2016 antog regeringen en nationell upphandlingsstrategi för att skapa förnyelse inom den offentliga sektorn och i näringslivet (Fi2016/00833/OU). Målet är att få fler myndigheter att använda offentliga inköp som ett strategiskt verktyg i sin verksamhet. Strategin innehåller sju inriktningsmål, och kopplat till dessa mål finns handfasta tips och råd om hur verksamheten kan arbeta för att uppfylla målen.

Enligt mål 6 i upphandlingsstrategin ska den offentliga upphandlingen vara miljömässigt ansvarsfull. Det anges att den miljöanpassade upphandlingen måste öka i hela den offentliga sektorn, att inköp kan användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömål samt att krav om djurskydd bör ställas. Vidare anges att den offentliga upphandlingen av produkter och tjänster bättre bör styra mot samhällets ambitioner och motsvara de höga krav på djurskydds- och miljöhänsyn som den svenska lagstiftningen ställer.

Upphandlingsmyndigheten har utarbetat ett antal hållbarhetskriterier, i form av miljökrav och sociala krav, för ett tiotal produktområden som i sin tur omfattar hundratals produkter. Dessa är frivilliga att använda. Hållbarhetskriterierna, som bl.a. finns för djurskydd, kan användas i upphandlande

myndigheters kravställning. Upphandlingsmyndighetens befintliga stöd gör det möjligt för upphandlande myndigheter att ställa krav i fråga om exempelvis avlivning, eftersom det finns hållbarhetskriterier för slaktmetoder som säkerställer att upphandlade köttprodukter ska komma från djur som varit helt bedövade när de avblodades och helt medvetslösa fram till dess att döden inträdde oavsett bedövningsmetod. Kriterier för fullständig bedövning vid avblodning enligt gällande regler i Sverige och EU finns för alla djurslag.

Den 20 juni 2017 beslutade riksdagen om Sveriges livsmedelsstrategi. Dess långsiktiga mål fram till 2030 innebär bl.a. att svensk livsmedelsproduktion ska öka och att konkurrenskraften ska stärkas. I strategin har den offentliga sektorn en framträdande roll i att sträva mot de långsiktiga målen. Enligt livsmedelsstrategin är det viktigt att den offentliga sektorn kan ställa krav som motsvarar samhällets ambitioner när det gäller t.ex. miljö och djurskydd på de livsmedel och måltidstjänster som köps in. Livsmedelsstrategin anger att detta också innebär att svenska bönder får bättre möjligheter att konkurrera i upphandlingar och samtidigt öka den svenska livsmedelsproduktionen.

I den nationella livsmedelsstrategin finns även ett inriktningsmål om 60 procent ekologiska livsmedel i offentlig sektor 2030. Enligt Upphandlingsmyndigheten låg andelen ekologiska livsmedel inom offentlig sektor i Sverige på 38 procent 2019, vilket då var högst andel i världen. En rapport från Ekomatcentrum från 2023 visar att andelen ekologiskt i offentlig sektor minskade till 37 procent under 2022.

I praktiken innebär inte livsmedelsstrategins målsättning att den offentliga sektorn kan ställa krav på enbart svenska råvaror eller svensktillverkade produkter. Att offentlig sektor ställer krav i enlighet med livsmedelsstrategin skapar dock ökade möjligheter för svenska producenter att konkurrera på lika villkor på den offentliga marknaden. Samtidigt kan offentliga inköp i Sverige bidra till utveckling i andra länder genom att de krav som ställs på miljö och djurskydd främjar och driver en hållbar utveckling i livsmedelsproduktionen för att kunna erbjudas på den offentliga marknaden.

För att underlätta för upphandlande organisationer att arbeta med livsmedelsstrategins ambitioner som mål har Upphandlingsmyndigheten tagit fram kravpaket som samlar de hållbarhetskriterier som omfattar djurskyddsaspekter och miljöaspekter som återfinns i svensk lagstiftning eller frivilliga branschöverenskommelser i Sverige. Upphandlingsmyndighetens kravpaket är i enlighet med den nationella livsmedelsstrategin och gör det enklare att använda hållbarhetskriterier för att bättre styra mot och motsvara samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö.

I april 2022 lämnade Miljömålsberedningen delbetänkandet Sveriges globala klimatavtryck (SOU 2022:15) till regeringen. Miljömålsberedningens uppdrag har varit att föreslå en samlad strategi för att minska klimatpåverkan från konsumtion med ambitionen att nå en klimatomåligt hållbar konsumtion på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. Miljömålsberedningen lämnar flera förslag om hur det klimatpolitiska ramverket ska kunna få genomslag i offentlig upphandling. Bland annat föreslås en ny

resultatindikator om klimatkrav till regeringens mål för den offentliga upphandlingen, ett etappmål inom miljömålssystemet om att utsläppen från offentligt upphandlade varor och tjänster ska minska snabbare än utsläppen från samhället i övrigt och en lagstadgad skyldighet för alla upphandlande myndigheter och enheter att beakta de nationella klimatmålen i sin offentliga upphandling. Miljömålsberedningen föreslår även att relevanta myndigheter ska utveckla tillsyn och statistik samt även starta arbetet för att bygga upp en databas med livscykelanalyser och livscykelkostnader. Dessutom föreslår Miljömålsberedningen en ny programutbildning för offentliga upphandlare med delar om klimat, utsläpp från offentlig konsumtion och tillvägagångssätt för att minska utsläppen.

Med utgångspunkt i utredningens förslag gav regeringen i regleringsbrevet för 2023 Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att uppdatera sitt verktyg för analyser av de offentliga inköpens miljö- och klimatpåverkan. Myndigheten skulle bl.a. vidta åtgärder för att förbättra kvaliteten på de utsläppsfaktorer som används vid analyserna, och samstämmigheten med Statistiska centralbyråns synsätt och beräkningar ska öka. Myndigheten skulle även utveckla stödet till upphandlande myndigheter och enheter om hur analysverktyget kan användas för att prioritera åtgärder för att minska inköpens miljö- och klimatpåverkan. Uppdraget redovisades den 21 januari 2025 i rapporten Uppdrag om de offentliga inköpens miljö- och klimatpåverkan. Av rapporten framgår bl.a. att Upphandlingsmyndigheten har utvecklat en metod, miljöspendanalys, för att beräkna och analysera den miljö- och klimatpåverkan som uppstår till följd av offentliga inköp. Beräkningarna och analysen kan användas dels av offentliga organisationer som ett strategiskt verktyg i planeringen av inköp för att göra val som minskar klimatpåverkan, dels för att visa hur offentliga inköp påverkar miljön och klimatet. I rapporten anges att miljöspendanalys är en metod som utgår från ett inköpsperspektiv. Syftet med miljöspendanalysen är att det ska vara möjligt att dra slutsatser som är användbara för att styra de inköp som har störst miljöpåverkan mot inköp med mindre miljöpåverkan. För att metodstödet ska vara relevant för upphandlande organisationer behöver klimatindikatorerna uppdateras löpande enligt myndigheten.

I juni 2022 beslutade regeringen om en lagrådsremiss om en skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling med koppling till ett förslag i Miljömålsberedningens betänkande. I lagrådsremissen, som grundas på promemorian En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling (Ds 2021:31) föreslås att det ska införas en skyldighet att vid offentlig upphandling beakta bl.a. klimat, miljö och djuromsorg, om upphandlingens art motiverar det. Vidare föreslås bl.a. att upphandlande myndigheter och enheter ska besluta om riktlinjer för hur dessa intressen ska beaktas.

I ett svar på en skriftlig fråga som ställdes mot bakgrund av lagrådsremissen om skyldigheten att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling (fr. 2023/24:958) anförde statsrådet Erik Slottner (KD) den 12 juni 2024 följande:

Amanda Palmstierna har frågat mig om jag är beredd att lägga fram förslaget om att upphandlande myndigheter och enheter ska besluta om riktlinjer för hur vissa samhällsintressen ska beaktas.

Upphandling kan bidra till olika samhällsnyttor. Flera företag ser det också som positivt att kunna konkurrera med andra värden än bara pris, vilket vi ska värna.

Just nu pågår en översyn av den nationella upphandlingsstrategin. Utifrån identifierade problem och vad som brister i de offentliga inköpen bedömer regeringen att lösningen i första hand inte ligger i att ändra på upphandlingsreglerna.

För att den offentliga upphandlingen ska bidra till de s.k. samhällsintressena behöver upphandlande myndigheters förmåga att göra bra upphandlingar förbättras. Likaså behöver uppföljningen av de offentliga kontrakten öka avsevärt och avbrytas om man inte får det som avtalats.

Synsättet på offentlig upphandling måste skifta från att vara en administrativ uppgift till ett strategiskt verktyg. En bättre strategisk styrning och organisering av inköpsverksamheten är en förutsättning för att göra rätt prioriteringar i olika upphandlingar.

Att införa krav på riktlinjer att beakta samhällsintressena riskerar att inte vara en ändamålsenlig åtgärd. Inte minst innan de upphandlande organisationerna har förutsättningar att göra rätt analyser och strategiska val och prioriteringar.

Upphandlingsmyndigheten fick i regleringsbrevet för budgetåret 2024 i uppdrag att analysera möjligheterna att förbättra konkurrensen genom att öka användningen av utvärderingsmodeller som inte enbart innefattar pris utan även kvalitetsaspekter såsom anbudets bidrag till olika samhällsintressen. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2024.

Det nämnda uppdraget har redovisats i rapporten Uppdrag om att analysera användningen av kvalitetskriterier i anbudsutvärderingen (dnr UHM-2024-0038).

Upphandlingsmyndigheten fick 2022 i uppdrag att stärka och utveckla den offentliga upphandlingen så att den i ökad utsträckning bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi och ett fossilfritt samhälle (M2022/00439). Enligt uppdraget skulle Upphandlingsmyndigheten arbeta med att förstärka sitt stöd till upphandling som främjar cirkulär ekonomi och ett fossilfritt samhälle och utarbeta ett förslag till och införa en handlingsplan för detta. Målet var att bidra till Agenda 2030 och klimatmålet om nollutsläpp 2045 i enlighet med regeringens klimatpolitiska handlingsplan (prop. 2019/20:65) och strategin för cirkulär ekonomi (M2020/01133). En delrapport lämnades i mars 2023 där ett antal insatser beskrivs. Regeringen beslutade i december 2023 att uppdraget skulle upphöra per den 1 januari 2024 (Fi2023/03300).

Riksrevisionen har granskat statens arbete för att uppnå en miljömässigt hållbar statlig upphandling. Resultatet av granskningen redovisades i november 2022 i granskningsrapporten Miljömässig hållbarhet vid statlig upphandling – på rätt väg men långt kvar (RiR 2022:25). Riksrevisionens övergripande slutsats är att många myndigheter saknar en tillräckligt välorganiserad inköpsprocess och tillräcklig miljökompetens för att de ska kunna sägas arbeta effektivt med miljöhänsyn. Det krävs därför ytterligare insatser av de berörda myndigheterna, regeringen och de myndigheter som har

stödjande funktioner innan statens arbete som helhet kan betraktas som effektivt.

Regeringen överlämnade den 21 mars 2023 sin skrivelse över Riksrevisionens granskningsrapport till riksdagen (skr. 2022/23:81). I skrivelsen anförde regeringen bl.a. att det behövs mer information om hur myndigheterna tar miljöhänsyn i upphandlingsprocessen för att få en bättre och mer heläckande bild av arbetet med miljöhänsyn i upphandlingar. Regeringen instämde även i Riksrevisionens bedömning att det är viktigt att fortsätta betona vikten av att ta miljöhänsyn i upphandlingsarbetet. Regeringen redovisade vidare bl.a. att Naturvårdsverket med anledning av ett regeringsuppdrag har lämnat ett förslag på förändringar i redovisningen av krav och analyser med hänsyn till miljöfrågor i upphandling, vilket bereds inom Regeringskansliet. Regeringen uppgav även att en översyn av den nationella upphandlingsstrategin påbörjats i syfte att ta fram en mer praktiskt inriktad handlingsplan med åtgärder som ska kunna följas upp, för att underlätta för leverantörer och stötta inköpsorganisationer.

Den 9 februari 2023 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera hur de svenska djurskyddsbestämmelserna påverkar svenska livsmedelsproducenters konkurrenskraft i förhållande till livsmedelsproducenter i andra medlemsstater inom EU samt att undersöka möjliga åtgärder, inklusive regelförenklingar, för att med bibehållna högt ställda djurhållningskrav stärka konkurrenskraften för svensk livsmedelsproduktion (dir. 2023:19). En del i uppdraget var att kartlägga i vilken utsträckning krav på djurskydd ställs vid offentlig upphandling. Uppdraget redovisades i augusti 2024. I betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56) anfördes att det av utredningens kartläggning framgår att det saknas statistik på ett övergripande plan när det gäller i vilken utsträckning det ställs krav på djurskydd vid offentlig upphandling. Det framgår dock att det vid kommunernas offentliga inköp av livsmedel i hög utsträckning köps in av svenskt ursprung när det gäller de livsmedel som är relevanta för utredningen. Utredningsbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

När det gäller upphandling av vilt kan noteras att regeringen i april 2020 beslutade om ett antal uppdrag till olika myndigheter för att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin. Jordbruksverket fick bl.a. i uppdrag att under 2020 utlysa 7 miljoner kronor för åtgärder som bidrar till att mer vildsvinskött når konsumenter, varav 1 miljon kronor öronmärks för åtgärder gentemot den offentliga sektorn. Under 2021–2025 ska myndigheten utlysa medel för åtgärder som bidrar till att mer vildsvinskött når konsumenter inom den offentliga sektorn. Satsningarna kan innebära att sprida information om vildsvinsköttets potential i den offentliga sektorn och möjligheter till upphandling av vildsvinskött.

I skrivelsen Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) anges att den offentliga sektorn bör efterfråga klimatsmarta produkter och tjänster samt bidra till att det utvecklas nya gröna teknologier

om upphandlingens art motiverar detta. Det underlättar då om den offentliga efterfrågan är tydlig, enhetlig och långsiktig. Det kan öka förutsägbarheten för leverantörerna, underlätta deras omställning till fossilfria tjänster och produkter och minska deras investeringsrisker vid kommersialisering av nya klimatsmarta lösningar. Regeringen anför i skrivelsen att den därför avser att undersöka möjligheten att samordna kravställningen i de offentliga upphandlingarna inom olika sektorer. Utskottet välkomnade detta (bet. 2023/24:MJU15).

Riksdagens tillkännagivande om djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling

I juni 2022 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav (bet. 2021/22:MJU29, rskr. 2021/22:388–9). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande att de åtgärder som vidtagits inte är tillräckliga eftersom en alltför stor andel av de livsmedel som upphandlas genom det offentliga fortfarande inte har producerats på ett sätt som motsvarar de minimikrav som ställs på den svenska livsmedelsproduktionen. Det finns därför enligt utskottet behov av att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav. I skrivelse 2023/24:75 hänvisar regeringen till beslutet i februari 2023 om att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. kartlägga i vilken utsträckning krav på djurskydd ställs vid offentlig upphandling (se ovan). Regeringen anger att tillkännagivandet inte är slutbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Krav på djurskydds- och miljöhänsyn vid offentlig upphandling

Inledningsvis konstaterar utskottet att det redan enligt nuvarande regelverk är möjligt att ställa krav på djurskydds- och miljöhänsyn vid offentlig upphandling. Kraven måste dock vara förenliga med de grundläggande principerna inom EU-rätten om likabehandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, proportionalitet och öppenhet. Utskottet noterar att det framgår av den nationella upphandlingsstrategin att offentlig upphandling av produkter och tjänster bättre bör styra mot samhällets ambitioner och motsvara den höga nivå på djurskydds- och miljöhänsyn som den svenska lagstiftningen ställer. Upphandlingsmyndigheten har tagit fram kravpaket med hållbarhetskriterier som ska underlätta för upphandlande aktörer att uppfylla dessa mål. Utskottet konstaterar att riksdagen under 2022 riktade en uppmaning till regeringen om att vidta ytterligare åtgärder för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje

med svenska djurskydds- och miljökrav. Utskottet noterar att regeringen inlett en översyn av den nationella upphandlingsstrategin.

När det gäller andelen ekologiska livsmedel i offentlig upphandling påminner utskottet om att det finns ett inriktningsmål inom ramen för den nationella livsmedelsstrategin om 60 procent ekologiska livsmedel i offentlig sektor 2030. Likaså framhåller strategin den offentliga sektorns betydelse för att stärka svenska livsmedelsproducenters möjlighet att konkurrera i upphandlingar och därmed främja svensk livsmedelsproduktion. Vidare konstaterar utskottet att Miljömålsberedningen har lämnat flera förslag om hur det klimatpolitiska ramverket ska kunna få genomslag i offentlig upphandling.

Utskottet noterar även att Upphandlingsmyndigheten har haft i uppdrag att bl.a. utveckla stödet till upphandlande myndigheter och enheter om hur analysverktyg kan användas för att prioritera åtgärder för att minska inköpens miljö- och klimatpåverkan.

Med hänvisning till det som anförs ovan och till det arbete som pågår ser utskottet inga skäl att nu vidta åtgärder med anledning av motionerna 2024/25:907 (S), 2024/25:1373 (SD) yrkande 6, 2024/25:2133 (S), 2024/25:1927 (V) yrkande 4.2, 2024/25:2519 (C) yrkande 2, 2024/25:2613 (MP) yrkandena 184 och 185, 2024/25:3055 (MP) yrkande 82 och 2024/25:3109 (S) yrkande 46. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Vissa övriga krav vid offentlig upphandling

Utskottet konstaterar att det inte är tillåtet att som krav vid offentlig upphandling ange att en produkt ska vara fångad eller uppfödd i Sverige eller producerad enligt svensk lagstiftning. Det är inte heller tillåtet att kräva att en produkt ska vara lokal- eller närproducerad. Utskottet ser dock positivt på de åtgärder som har vidtagits när det gäller dels upphandling av fisk och vilt, dels förbättrade förutsättningar för lokala producenter vid offentlig upphandling. Utskottet finner inte skäl att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna 2024/25:997 (C), 2024/25:1373 (SD) yrkande 16, 2024/25:1396 (SD) yrkande 28 och 2024/25:2978 (SD) yrkande 6.

Miljöbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår yrkanden om straff för miljöbrott och arbetet med miljöbrottsbekämpningen.

Jämför reservation 31 (S), 32 (SD) och 33 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11 anförs att möjligheterna att skärpa straffen för de grövre miljöbrotten bör ses

över. Motionärerna menar att miljöbrottsligheten är ett växande problem i det svenska samhället och att det är viktigt att miljöbrott ges prioritet hos de rättsvårdande myndigheterna eftersom konsekvenserna för djur, natur och människor är allvarliga.

Enligt kommittémotion 2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 13 behövs ett effektivt arbete mot miljöbrott som samtidigt inte medför ett betungande regelverk. Motionärerna anser att det är centralt att i högre grad kunna både förebygga och upptäcka miljöbrottslighet och för det krävs bl.a. större samverkan mellan myndigheter, en bättre process när det gäller tillståndsgivning samt effektivare tillsyn på fältet.

I kommittémotion 2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 53 anför att regeringen bör utreda möjligheten att införa brottsrubriceringen synnerligen grovt miljöbrott för att effektivt motverka och avskräcka från miljöbrott. Motionärerna anför att straffen för grova miljöbrott är relativt låga i dag i relation till den omfattande skada dessa brott kan orsaka på vår miljö, vår hälsa och vårt samhälle.

Kompletterande uppgifter

För miljöbrott döms enligt 29 kap. 1 § miljöbalken den som, med uppsåt eller av oaktsamhet

- orsakar att det i mark, vatten eller luft släpps ut ett ämne som typiskt sett eller i det enskilda fallet medför eller kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse, eller någon annan betydande olägenhet i miljön
- förvarar ett ämne eller hanterar avfall på ett sätt som kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön
- orsakar en betydande olägenhet i miljön genom buller, skakning eller strålning
- bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som ändrar yt- eller grundvattennivån på ett sätt som skadar eller kan skada människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som medför eller kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön.

Straffet för miljöbrott är böter eller fängelse i högst två år. För grovt miljöbrott är straffet fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har medfört eller kunnat medföra varaktiga skador av stor omfattning, om gärningen annars varit av särskilt farlig art eller innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag eller om gärningspersonen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

Miljösanktionsavgifter regleras i 30 kap. miljöbalken och förordningen (2012:259) om miljösanktionsavgifter. Syftet med avgiften är att verka

avskräckande och därmed bidra till att upprätthålla hög standard i miljö-påverkande verksamhet. Miljösanktionsavgiften kan beslutas mot både näringsidkare, myndigheter och enskilda som bedriver verksamhet som faller inom ramen för miljöbalken.

Enligt 30 kap. 1 § miljöbalken får regeringen föreskriva att en särskild avgift ska betalas för vissa överträdelser. De överträdelser som kan leda till en miljösanktionsavgift beskrivs närmare i förordningen om miljösanktionsavgifter. Avgiftens storlek ska framgå av föreskrifterna och vara minst 1 000 kronor och högst 1 000 000 kronor. Avgiften bestäms schablonmässigt för olika typer av överträdelser. Det finns särskilda bestämmelser om avgift i de fall en överträdelse fortsätter eller om det är fråga om upprepade överträdelser.

Det är tillsynsmyndigheten som beslutar om miljösanktionsavgift. Beslutet kan enligt 30 kap. 7 § miljöbalken överklagas till mark- och miljödomstolen. Avgiften ska betalas även om överträdelsen inte begåtts uppsåtligt eller av oaktamhet, men det finns undantag för fall där en avgift bedöms vara oskälig.

I april 2016 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över miljötillsynen och sanktionssystemet i miljöbalken (Enhetliga och effektiva system för miljötillsyn och sanktioner, dir. 2016:32). Syftet var att optimera resurserna och utveckla genomförandet av tillsynen så att den blir mer enhetlig och effektiv och bidrar till att miljö kvalitetsmålen nås samt att fler miljöbrott upptäcks, utreds och beivras. Utredningen presenterade i juni 2017 betänkandet Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet (SOU 2017:63). Där konstaterades bl.a. att en sanktionsväxling på kemikalielagstiftningens område kan förväntas leda till ett effektivare sanktionssystem. I utredningen föreslogs att det skulle tillsättas en ny statlig utredning, en miljöstraffrättsutredning, med uppdrag att se över hela 29 kap. miljöbalken i syfte att skapa ett effektivt, proportionerligt och ekvivalent sanktionssystem.

Den 16 juni 2022 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att se över hur sanktionssystemet i miljöbalken och miljöbrottsbekämpningen kan stärkas (dir. 2022:69). Översynen ska syfta till att säkerställa att det miljörettsliga sanktionssystemet är effektivt och att samhällets möjligheter att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra överträdelser av miljölagstiftningen förbättras. Utredaren ska vid utförandet av uppdraget särskilt beakta de utmaningar som följer av att den organiserade brottsligheten har ökat sin närvaro på miljöområdet. Utredaren ska bl.a.

- ta ställning till hur den miljöstraffrättsliga regleringen kan skärpas och bli mer effektiv
- ta ställning till om, och i så fall hur, miljösanktionsavgifter kan användas i fler fall och analysera om avgiftsnivåerna behöver höjas för att avgifterna ska vara effektiva
- analysera och föreslå åtgärder som förbättrar möjligheterna att upptäcka, utreda och lagföra miljöbrottslighet
- föreslå åtgärder som förebygger brottslig verksamhet på avfallsområdet

- lämna nödvändiga författningsförslag.

När det gäller skärpning av den miljöstraffrättsliga regleringen specificeras uppdraget så att utredningen bl.a. ska

- identifiera överträdelser som kännetecknar eller är ett uttryck för miljöbrottslighet som sker systematiskt i vinningssyfte
- ta ställning till om straffbestämmelserna i 29 kap. miljöbalken är ändamålsenligt utformade och på ett effektivt sätt träffar straffvärda överträdelser av miljölagstiftningen, särskilt överträdelser som sker systematiskt i vinningssyfte, och föreslå de ändringar som behövs
- ta ställning till om de omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om miljöbrottslighet är grov är ändamålsenliga och vid behov lämna förslag på nya kvalifikationsgrunder eller ändringar i befintliga kvalifikationsgrunder
- ta ställning till om straffskalorna i 29 kap. miljöbalken speglar miljöbrottslighetens allvar och är proportionerliga och vid behov föreslå justerade straffskalor.

Uppdraget skulle ha redovisats senast den 21 december 2023.

Den 5 oktober 2023 fattade regeringen beslut om utvidgning av och förlängd tid för uppdraget (dir. 2023:139). Tilläggsuppdraget omfattar frågan om att göra det möjligt att påföra sanktionsavgifter för mindre allvarliga överträdelser av miljölagstiftningen, samtidigt som allvarligare överträdelser av samma regler är kriminaliserade. I tilläggsdirektivet anför regeringen bl.a. att det av olika skäl förekommer att åsidosättandet av centrala delar av miljölagstiftningen inte möts av någon reaktion från samhällets sida, samtidigt som mindre allvarliga förseelser bestraffas genom miljöstraffsavgifter. Det kan därför enligt regeringen ifrågasättas om det nuvarande systemet är effektivt, proportionerligt och avskräckande. Det kan vara lämpligt att vissa överträdelser som i dag är kriminaliserade, men som enbart leder till böter, i stället bestraffas med miljöstraffsavgifter. Det måste dock samtidigt fortfarande vara möjligt att väcka åtal för brott om agerandet är att betrakta som en del av en allvarligare överträdelse. Sanktionsregleringen bör vara utformad så att det finns utrymme för att kriminalisera åsidosättandet av en skyldighet enligt miljölagstiftningen i vissa situationer och för att i andra situationer bestraffa överträdelsen genom en miljöstraffsavgift.

Enligt tilläggsdirektivet ska utredaren därför

- bedöma om, och oavsett ställningstagande i sak, lämna förslag som möjliggör att sanktionsavgifter kan påföras för mindre allvarliga överträdelser av miljölagstiftningen samtidigt som allvarligare överträdelser av samma regler är kriminaliserade
- redogöra för hur förslagen är förenliga med dubbelbestraffningsförbudet
- föreslå ändringar som innebär att den ansvariga tillsynsmyndigheten informeras när en anmälan till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten inte leder till att åtal väcks eller till att ett beslut om företagsbot

fattas, så att tillsynsmyndigheten kan utreda om det finns skäl att i stället påföra en sanktionsavgift

- se till att förslagen inte försvårar ett genomförande av EU-förordningar och direktiv på miljöområdet som för närvarande är föremål för revidering
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas den 24 februari 2025.

Regeringen gav den 16 juni 2022 Naturvårdsverket och nio andra myndigheter i uppdrag att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet. Naturvårdsverket ska samordna uppdraget som också getts till Kustbevakningen, Polismyndigheten, Tullverket, Åklagarmyndigheten samt länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens, Stockholms, Skåne och Västra Götalands län. Uppdraget baseras på den skrivelse med lägesbild och åtgärdsförslag för att motverka avfallsbrott som Naturvårdsverket och de nio andra myndigheterna lämnade till regeringen den 7 mars 2022. I skrivelsen beskrev myndigheterna bristerna i samverkan kring avfallsbrott. En djupare samverkan skulle ge ökade möjligheter för berörda myndigheter att dela information och genomföra gemensamma kontroller. I uppdraget ska myndigheterna fortsätta att utveckla den samverkan som har påbörjats och ta initiativ till samverkan med andra myndigheter som eventuellt är berörda. Myndigheterna ska vid behov lämna nödvändiga författningsförslag för att underlätta samverkan, förtydliga eller ändra ansvarsfördelning eller underlätta ett strukturerat informationsutbyte mellan berörda myndigheter inklusive kommunala tillsynsmyndigheter. I uppdraget ingår även att identifiera eventuella behov av ytterligare förebyggande och andra åtgärder mot illegal avfallshantering som inte tillgodoses genom pågående utredningar eller uppdrag. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2026.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 20) anför regeringen att stora potentiella vinster i kombination med låg upptäcktsrisk innebär att avfallshantering är intressant för den organiserade brottsligheten. Skärpta regler och en effektivare tillsyn på avfallsområdet samt en väl fungerande myndighetssamverkan när det gäller avfallsbrottslighet behövs. Det pågående långsiktiga arbetet är enligt regeringen viktigt för att kunna ge resultat under de kommande åren. Regeringen anser att det är oacceptabelt att oseriösa företag utnyttjar luckor i den svenska lagstiftningen för att tjäna stora pengar på att dumpa avfall i naturen. Detta riskerar att förgifta människor, djur och vår miljö och skapar också kostnader för samhället. En utredning om miljöstraffrätten pågår därför, samtidigt som nya EU-regler om avfallstransporter har beslutats. Regeringen satsar 10 miljoner kronor i budgeten för 2025 på att motverka avfallsbrottsligheten samt för att stoppa illegala avfallstransporter till och från Sverige. En effektiv tillsyn är enligt regeringen viktig för att förhindra att oseriösa aktörer skaffar sig konkurrensfördelar genom att inte följa lagstiftningen och för att upptäcka verksamheter med kriminella syften.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser allvarligt på miljöbrottslighet och kopplingarna till organiserad brottslighet. Utskottet välkomnar därför att den pågående Miljöstraffrättsutredningen ser över hur sanktionssystemet för miljöbalken och miljöbrottsbekämpningen kan stärkas. Utskottet noterar att utredningen särskilt ska beakta de utmaningar som följer av att den organiserade brottsligheten har ökat sin närvaro på miljöområdet. Utredningen ska även ta ställning till om de omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om miljöbrottslighet är grov är ändamålsenliga och vid behov lämna förslag på nya kvalifikationsgrunder eller ändringar i befintliga kvalifikationsgrunder och ta ställning till om straffskalorna i miljöbalken speglar miljöbrottslighetens allvar och är proportionerliga och vid behov föreslå justerade straffskalor. Utskottet noterar även att utredningen enligt tilläggsdirektivet ska se över och lämna förslag på om vissa överträdelser som i dag är kriminaliserade i stället ska bestraffas med miljöstraffsavgifter. I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår ser utskottet ingen anledning att vidta de åtgärder som efterfrågas i motionerna 2024/25:1398 (SD) yrkande 11, 2024/25:2519 (C) yrkande 13 och 2024/25:3109 (S) yrkande 53. Motionerna avstyrks därmed.

Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföreningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföreningar.

Jämför reservation 34 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:1313 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 9 efterfrågas ett ökat samhällsstöd och stöd för rättsskydd till fastighetsägare med egen brunn som får vattnet förstört av verksamhet som de inte har rådighet över. Motionärerna anför att förorenaren ska vara den som står för kostnaden, men innan ansvarsförhållandet är fastlagt finns ett behov av att staten går in och stöttar den drabbade juridiskt och ekonomiskt för att sedan kunna utkräva ersättning från den som anses ha förorenat mark och vatten från början. Enligt yrkande 18 bör prissättningen av PFAS återspegla samhällets totala kostnad. I yrkande 19 bör staten kunna stötta PFAS-förgiftade privatpersoner med ekonomisk, juridisk och medicinsk hjälp innan ansvarsförhållandet är fastlagt. Även enligt kommittémotion 2024/25:1312 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1 bör staten snabbt kunna stötta privatpersoner som PFAS-förgiftats genom sina livsmedel med ekonomisk, juridisk och medicinsk hjälp innan ansvarsförhållandet är fastlagt. I yrkande 2 i motionen anför att principen om

att förorenaren betalar (polluter pays principle) ska gälla även vid hälsoskador. Enligt yrkande 6 bör företag som sätter ut PFAS på marknaden bidra till en skadeståndsfond.

Kompletterande uppgifter

Den 1 augusti 2007 genomfördes ändringar i 10 kap. miljöbalken med anledning av genomförandet av det s.k. miljöansvarsdirektivet (Europa-parlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador). Genomförandet innebar bl.a. att det infördes bestämmelser om allvarliga miljöskador och att terminologin förändrades. Övriga miljöskador benämns efter lagändringen föroreningsskador. Utredning, efterbehandling och andra åtgärder för att avhjälpa föroreningsskador och allvarliga miljöskador kallas med en gemensam term för avhjälpande (10 kap. 1 § tredje stycket miljöbalken).

Alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälpas, i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. (2 kap. 8 § miljöbalken). Med föroreningsskada avses förorening av ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning som kan medföra skada eller olägenhet för miljö eller människors hälsa (10 kap. 1 § miljöbalken). Enligt 10 kap. 4 § miljöbalken ska en skälighetsbedömning alltid göras av ansvarets omfattning när en skada anses ha skett.

När det gäller sanering av förorenade områden gäller följande. Om det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare eller om verksamhetsutövaren inte kan utföra eller bekosta efterbehandling, kan den fastighetsägare som har förvärvat fastigheten efter den 31 december 1998 och som vid förvärvet kände till föroreningen eller då borde ha upptäckt den få ett ansvar. Om det har konstaterats att det finns en efterbehandlingsansvarig ska den ansvarige i skälig omfattning utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön (10 kap. 4 § miljöbalken). För prioriterade objekt med allvarlig föroreningsproblematik där det saknas ansvar enligt 10 kap. miljöbalken kan utredningar och åtgärder bekostas av staten via Naturvårdsverket. Under vissa förutsättningar kan efterbehandlingsåtgärder finansieras av statliga bidragsmedel. I förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande, återfinns bestämmelser om när bidrag kan lämnas och till vad.

Inom utgiftsområde 20 används anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden för att åtgärda förorenade områden där ingen kan hållas ansvarig. I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1, utg.omr. 20) avsattes ca 1 miljard kronor under anslaget. Av budgetpropositionen framgår att det har pågått flera uppdrag under 2023 för att minska spridningen av PFAS. Naturvårdsverket har arbetat med att utveckla och stärka den nationella samordningen och vägledningen kring problemen med PFAS-förorenade

områden. Statens geotekniska institut har i enlighet med regleringsbrevet för 2022 arbetat med uppdrag om teknikutveckling och forskning för att kunna åtgärda PFAS-förorenade områden samtidigt som länsstyrelserna har arbetat för en bättre kartläggning och helhetsbild av antalet PFAS-förorenade områden i Sverige. Från 2023 har det blivit möjligt för länsstyrelserna att söka bidrag från Naturvårdsverkets saneringsanslag för att genomföra provtagning av förorenade sedimentområden och för platser med misstänkt PFAS-förorening. För perioden 2023–2025 har länsstyrelserna hittills ansökt om bidrag för provtagning av 313 områden med misstänkt PFAS-förorening och för 471 sedimentområden, till en kostnad av 63 respektive 73,2 miljoner kronor.

Flera statliga utredningar har sedan 1980-talet behandlat frågan om ersättning och återställning vid miljöskador. Frågan om inrättande av en fond har utretts av Miljöskadefondutredningen som föreslog en sådan fond (Miljöskadefond, SOU 1987:15). Från fonden skulle ersättning kunna lämnas för miljöskador när skadestånd enligt dåvarande miljöskadelagen (1986:225) inte kunde betalas till den skadelidande. Med hänvisning till att en försäkringslösning skulle ge skadelidande i princip samma skydd som den föreslagna miljöskadefonden och eftersom försäkringslösningen gav fördelar framför fondlösningen – främst när det gällde finansiering, skadereglering och administration – ansåg departementschefen att försäkringslösningen borde väljas (prop. 1987/88:85 s. 201). Frågan utreddes därefter på nytt och när miljöbalken infördes kom den att innehålla ett särskilt kapitel för miljöskadeförsäkring och saneringsförsäkring (33 kap.). Bestämmelserna upphävdes dock vid utgången av 2009 (prop. 2008/09:217 Miljöbalkens försäkringar och avhjälpande av förorenade områden m.m.). Utskottet anförde bl.a. följande vid behandlingen av propositionen (bet. 2009/10: MJU6):

Propositionens lagförslag har inte föranlett något motionsyrkande eller några andra erinringar under utskottsbehandlingen. Som regeringen anför är det den blygsamma användningen som främst talar för att miljöskadeförsäkringen och saneringsförsäkringen bör avskaffas. Det är inte rimligt att verksamhetsutövare ska betala och staten organisera en ersättningsordning som används i så liten utsträckning. Utskottet instämmer sammantaget i de skäl som regeringen har anført för avskaffandet av miljöskadeförsäkringen och saneringsförsäkringen. Utskottet föreslår att riksdagen antar det i propositionen framlagda lagförslaget.

Enligt 32 kap. 1 § miljöbalken ska skadestånd betalas för personskada och sakskada samt ren förmögenhetsskada som verksamhet på en fastighet har orsakat i sin omgivning. En ren förmögenhetsskada som inte har orsakats genom brott ersätts dock endast om skadan är av någon betydelse. En skada, som inte har orsakats med uppsåt eller genom vårdslöshet, ersätts bara om den störning som har orsakat skadan inte skäligen bör tålas med hänsyn till förhållandena på orten eller till dess allmänna förekomst under jämförliga förhållanden.

De störningar som omfattas av miljöskadebestämmelserna räknas upp i 32 kap. 3 § 1–8 miljöbalken. Störningar som kan aktualisera ersättnings-skyldighet är bl.a. förorening av vattenområden, förorening av grundvatten, ändring av grundvattennivån, luftförorening som även omfattar besvärande ofarlig lukt, markförorening, buller, skakningar samt annan liknande störning.

Den 5 december 2023 meddelade Högsta domstolen sin dom i det s.k. PFAS-målet (mål T 486-23). I domen slår Högsta domstolen fast att drygt 150 boende i Ronneby, som genom dricksvattnet fått höga halter av PFAS i blodet, har drabbats av personskada i skadeståndsrättslig mening. Högsta domstolen konstaterar att risken för att ett fysiskt defekttillstånd ska inträda i framtiden principiellt sett inte i sig kan anses utgöra en personskada. Till skillnad från hovrätten anser Högsta domstolen emellertid att utredningen ger tillräckligt stöd för att dra slutsatsen att ett sådant defekttillstånd redan har uppkommit hos var och en av klagandena i form av förhöjda halter av PFAS i blodet. Därigenom anses klagandena ha drabbats av personskada. De boendes talan har gått ut på att domstolen ska fastställa att de drabbats av en personskada i skadeståndsrättslig mening. Detta har Högsta domstolen fastställt. Däremot har det inte ingått i Högsta domstolens prövning att ta ställning till i vilken utsträckning personskadorna har medfört några skadeföljder som ger dem rätt till ersättning.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan innehåller miljöbalken bestämmelser om vem som i olika situationer kan hållas ansvarig för att avhjälpa en uppkommen skada eller olägenhet. Vem som i det enskilda fallet ska hållas ansvarig för en förorenings-skada eller en allvarlig miljöskada, och som därmed är skyldig att avhjälpa densamma, får avgöras med tillämpning av gällande regler och den praxis som har utvecklats i frågan. När det gäller personskador noterar utskottet att vissa skadestandsfrågor i samband med PFAS-föroreningar har varit föremål för prövning i Högsta domstolen och att ytterligare domstolsprocesser kan komma att bli aktuella. Med hänvisning till det som anförts avstyrker utskottet motionerna 2024/25:1312 (MP) yrkandena 1, 2 och 6 samt 2024/25:1313 (MP) yrkandena 9, 18 och 19.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om luftföroreningar, lokaliserings- och organisationsfrågor, tillsynsavgifter och miljöskadliga subventioner.

Jämför reservation 35 (MP), 36 (SD) och 37 (MP).

Motionerna

Standardiserade riktvärden för luftföroreningar

Enligt motion 2024/25:735 av Magnus Manhammar (S) bör regeringen överväga möjligheten att ta fram standardiserade riktvärden för luftföroreningar i Sverige. Motionären anför att många industrier i Sverige släpper ut luftämnen som kan upplevas som obehagliga av omgivningen, och luftbesvär från industriell verksamhet kan behöva prövas som en sanitär olägenhet.

Lokaliserings- och organisationsfrågor

Enligt partimotion 2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 108 bör Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) lyda under Utbildningsdepartementet, likt övriga högskolor i Sverige. Detta skulle säkra en enhetlig utbildningsförvaltning i hela Sverige.

I motion 2024/25:1194 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 2 anføres att Livsmedelsverket bör flyttas till Skåne. För att förstå och utveckla livsmedelssektorn bör Livsmedelsverket vara placerat där produktionen sker.

Tillsynsavgifter

Enligt kommittémotion 2024/25:1457 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 14 bör tillsynsavgifterna för gruvverksamhet differentieras så att större hänsyn tas till verksamhetens omfattning och så att avgifterna bättre speglar statens faktiska kostnader för det tillsynsarbete som har utförts. Tillsynsavgifterna bör vidare tas ut först efter utförd tillsyn.

Enligt motion 2024/25:697 av Daniel Persson (SD) bör regeringen utreda möjligheterna att reglera avgifterna för miljötillsyn så att företagen inte missgynnas beroende på i vilken kommun de verkar. Motionären framhåller att flera företagare är kritiska mot att det är så stora skillnader mellan avgifterna för miljötillsyn mellan olika kommuner. Tillsynen bör ge företag möjligheten att verka på lika villkor.

Miljöskadliga subventioner

Enligt kommittémotion 2024/25:798 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) bör regeringen ge Naturvårdsverket i uppdrag att identifiera miljöskadliga subventioner och ta fram en handlingsplan för att fasa ut dem så snabbt som möjligt. I ett åtgärds mål i Kunming-Montreal-ramverket för biologisk mångfald anges att världens länder senast till 2025 ska identifiera subventioner som är skadliga för den biologiska mångfalden och påbörja arbetet med att fasa ut dem. Fram till 2030 ska dessa subventioner minskas med 500 miljarder dollar årligen.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Standardiserade riktvärden för luftföroreningar

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (2 kap. 3 § miljöbalken).

Definitionen av olägenhet för människors hälsa finns i 9 kap. 3 § miljöbalken och innebär en störning som enligt en medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig. Både fysisk och psykisk påverkan omfattas. Det gäller även störningar som i första hand påverkar välbefinnandet i inte ringa grad, t.ex. lukt och termiskt inomhusklimat. Bedömningen måste utgå från vad människor i allmänhet anser vara en olägenhet och inte enbart en enskild persons reaktion i det enskilda fallet. Hänsyn ska dock tas till personer som är något känsligare än normalt, exempelvis allergiker (prop. 1997/98:45).

Vid Mittuniversitetet genomfördes projektet Datadriven prediktering av farliga utsläpp av gaser för hållbara processindustrier mellan mars 2021 och november 2023. Projektet beskrivs utförligt i utskottets betänkande 2023/24: MJU13 Övergripande miljöfrågor.

IVL Svenska Miljöinstitutet uppger att institutet kan modellera specifika luktdande ämnen. Om lukten beror på en sammansättning av gaser kan institutet beräkna spridningen av luktekvivalenter och ge en uppskattning av luktstörningar i närområdet baserat på prover från utsläppskällan och en luktpanel.

Svenska institutet för standarder (SIS) är utsett av regeringen till svenskt standardiseringsorgan inom ansvarsområdena för internationella standardiseringsorganisationen (ISO) och Europeiska standardiseringskommittén (CEN). ISO och CEN har ett nätverk av experter som arbetar med att skapa internationella standarder. SIS har tagit fram standarden Utomhusluft – Bestämning av lukt i utomhusluft genom fältinspektion (Del 1 Rutnätsmetod,

SS-EN-16841-1:2016 och Del 2 Plymmetod, SS-EN-16841-2:2016). I standarden beskrivs mätmetoden för bestämning av luktexponeringsnivån i luften.

Riksdagen behandlade ett likalydande yrkande om luftföroreningar under förra riksmötet (bet. 2023/24: MJU13). I sitt ställningstagande anförde utskottet följande:

Inledningsvis konstaterar utskottet att uppfattningen om lukt är ytterst subjektiv. Rent allmänt får dock vissa lukter, t.ex. lukten av organiska svavelföroreningar och svavelväte, anses vara obehagliga. Lukt kan i vissa fall således anses vara en sådan miljöpåverkan som verksamhetsutövaren kan behöva redovisa i samband med ansökan om tillstånd för en verksamhet som riskerar att ge upphov till sådan olägenhet för omgivningen. Utskottet noterar att det pågår projekt som syftar till att kunna förutse utsläpp av såväl farliga som besvärande gaser från t.ex. massabruk och bioraffinaderier. Vidare har IVL Svenska Miljöinstitutet och SIS utvecklat modeller och standarder som kan användas för att mäta och bedöma nivån av vissa luktämnen i luften.

Utskottet avstyrkte motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag och avslag motionen (prot. 2023/24:105).

Lokaliserings- och organisationsfrågor

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) är ett universitet i internationell toppklass med forskning, utbildning och miljöanalys inom vetenskaper för hållbart liv. Huvudorter är Alnarp, Umeå och Uppsala, men verksamhet bedrivs också på forskningsstationer, försöksparker och utbildningsorter i hela landet. SLU är ett universitet med samlad kunskap om ett hållbart nyttjande av de biologiska naturresurserna inom miljöområdet och livsvetenskaperna. SLU:s kunskap är efterfrågad såväl inom den gröna sektorn – bl.a. jordbruk, skogsbruk, fiske och industri – som hos beslutsfattare. SLU rankas som världens fjärde bästa universitet inom jord- och skogsbruk av 451 (QS World University Rankings), och det kommer på tolfte plats av 500 listade universitet i ekologi (Shanghai ranking).

Som enda lärosäte i landet är SLU inte underordnat Utbildningsdepartementet utan sorterar under Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. Universitetet finansieras genom anslaget 1:23 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel i statens budget. Det finns även avgiftsfinansierad verksamhet vid SLU.

Regeringen och riksdagen har med hänvisning till ett tydligt sektorsansvar i propositionen Forskning för kunskap och framsteg (prop. 1992/93:170) beslutat att SLU ska ligga under det departement och det statsråd som har ansvar för frågor kopplade till de areella näringarna. Regeringen ansåg i propositionen att fördelarna med anknytningen till bl.a. skogs- och jordbrukssektorn uppväger det samordningsarbete som kan behövas i förhållande till högskolan i övrigt.

När det gäller Livsmedelverkets lokalisering behandlade utskottet den frågan under förra riksmötet (bet. 2023/24: MJU13). Utskottet redogjorde bl.a.

för näringsutskottets tidigare behandling av frågan om lokalisering av statliga myndigheter och för Riksrevisionens rapport Etablering av myndigheter utanför Stockholm – små regionala bidrag utan äventyrad effektivitet på lång sikt (RiR 2023:1) samt regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer (skr. 2022/23:125). I sitt ställningstagande anförde utskottet följande:

Utskottet konstaterar att Riksrevisionen nyligen har genomfört en omfattande granskning av etablering av statliga myndigheter utanför Stockholm, och att den visar på att lokaliseringsbesluten medfört ett litet men positivt bidrag till regional utveckling samtidigt som myndigheternas möjligheter att bedriva sin verksamhet effektivt på lång sikt inte äventyrats. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter arbeta att kontinuerligt med frågan om statlig närvaro i hela landet, i enlighet med målen för den regionala politiken.

Utskottet föreslog att motionen skulle lämnas utan åtgärd. Riksdagen följde utskottets förslag och avslog motionen (prot. 2023/24:105).

Tillsynsavgifter

Enligt 2 kap. 1 § första stycket förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken ska en provnings- och tillsynsavgift betalas av den som driver eller har tillstånd till en verksamhet som

1. är tillståndspliktig enligt miljöprovningsförordningen (2013:251)
2. har ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 a § eller 6 b § miljöbalken efter ett föreläggande att ansöka om tillstånd eller en frivillig ansökan om tillstånd eller
3. har upphört att vara tillståndspliktig men bedrivs med stöd av ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken.

Närmare bestämmelser om i vilka fall utvinning, brytning och bearbetning av torv, olja, gas, kol, malm, mineral, berg, naturgrus och annat kräver tillstånd återfinns i 4 kap. 1–17 §§ miljöprovningsförordningen (2013:251).

Av 2 kap. 2 § första stycket förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken framgår att provnings- och tillsynsavgiften är det belopp som anges i bilagan till förordningen. Av 2 kap. 3 § samma förordning följer att om verksamheten är tillståndspliktig och omfattas av ett tillstånd, ska man till grund för beräkningen av provnings- och tillsynsavgiften använda det belopp som anges i bilagan för den storlek eller omfattning av verksamheten som omfattas av tillståndet. Om verksamheten är tillståndspliktig utan att omfattas av något tillstånd, ska man till grund för beräkning av avgiften använda det belopp som anges i bilagan för den storlek eller omfattning som verksamheten faktiskt har.

Av 2 kap. 6 § förordningen framgår att tillsynsavgiften ska betalas fr.o.m. det kalenderår som följer efter det att tillstånd till verksamheten gavs eller, om verksamheten bedrivs utan tillstånd, det kalenderår som följer efter det att

verksamheten påbörjades. Avgiften ska därefter betalas för varje påbörjat kalenderår.

När det gäller den tillsyn som kommunerna utövar anges i 1 kap. 2 § förordningen att det i 27 kap. 1 § miljöbalken finns bestämmelser om rätt för en kommun att meddela föreskrifter om avgifter för kommunens prövning, tillsyn och kontroll. Kommunerna bestämmer således själva de avgifter som de kommunala nämnderna ska debitera. Kommunfullmäktige fattar dessa beslut. Den s.k. självkostnadsprincipen gäller för avgifterna. Den uttrycks i 2 kap. 6 § kommunallagen (2017:725) och innebär att kommuner och regioner inte får ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

Miljöskadliga subventioner

I december 2022 hölls FN:s konferens om biologisk mångfald, CBD COP15 i Montreal, Kanada, där världens länder enades om ett nytt globalt ramverk för biologisk mångfald, även kallat Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework. Det nya globala ramverket innehåller mål för att vända den negativa trenden för biologisk mångfald och för att stoppa utrotningen av djur och växter. Ramverket innehåller även mål om genomförandeåtgärder såsom finansiering och olika aktörers deltagande, däribland urfolk och lokala samhällen, kvinnor och ungdomar. Ramverket omfattar mål och åtgärder som vänder sig till staterna, näringslivet, akademien, civilsamhället och allmänheten. Enligt åtgärds mål 18 i ramverket ska länderna senast 2025 ha identifierat, och på ett proportionerligt, rimligt, verkkningsfullt och rättvist sätt eliminerat, fasat ut eller reformerat incitament, inklusive subventioner, som är skadliga för den biologiska mångfalden, och väsentligt och successivt minska sådana subventioner med minst 500 miljarder amerikanska dollar per år fram t.o.m. 2030, med de skadligaste incitamenten först. Länderna ska även utöka de positiva incitamenten för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald.

I ett svar på en skriftlig fråga om miljöskadliga subventioner (fr. 2024/25:163) anförde klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L) den 16 oktober 2024 följande:

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag i regleringsbrev för budgetåret 2024 att ta fram underlag för Sveriges rapportering av miljöskadliga subventioner till EU-kommissionen. I uppdraget ingår även att redovisa svårigheter med att identifiera och bedöma subventionerna, för att kunna bidra till utvecklingen av gemensam metod och vägledning. Naturvårdsverket ska även inhämta kunskap och underlag från andra myndigheter. I uppdraget ingår även att undersöka hur rapporteringen kan koordineras med rapporteringen av energisubventioner och fossila bränsle-subventioner (NEKP). Rapporteringen bidrar till Sveriges arbete med att identifiera och bedöma subventioner, men även till att utveckla metoden för rapportering och därmed transparens gällande miljöskadliga subventioner inom EU. Rapporteringen bidrar till att kunna följa upp åtaganden inom Kunming-Montreal ramverket.

Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2025 ska Naturvårdsverket redovisa uppdraget till Regeringskansliet senast den 31 mars 2025.

Utskottets ställningstagande

Standardiserade riktvärden för luftföroreningar

Utskottet behandlade en motion om riktvärden för luftföroreningar under förra riksmötet. Som framgår ovan avstyrkte utskottet den aktuella motionen. Utskottet vidhåller sitt ställningstagande och avstyrker därmed motion 2024/25:735 (S).

Lokaliserings- och organisationsfrågor

Utskottet noterar att regeringen och riksdagen tidigare med hänvisning till ett tydligt sektorsansvar beslutat att SLU ska ligga under det departement och det statsråd som har ansvar för frågor med anknytning till de areella näringarna. Fördelarna med anknytningen till bl.a. skogs- och jordbrukssektorn ansågs då uppväga det samordningsarbete som kan behövas i förhållande till högskolan i övrigt. Utskottet vill framhålla att SLU är ett väl fungerande universitet med hög internationell ranking. Kunskapen vid universitetet är efterfrågad bl.a. inom den gröna sektorn.

Utskottet ser inte några skäl att ändra på den rådande organisatoriska ordningen för SLU i detta avseende. Därmed avstyrks motion 2024/25:3217 (MP) yrkande 108.

När det gäller frågan om Livsmedelverkets lokalisering behandlade utskottet den frågan under förra riksmötet. Som framgår ovan fann utskottet inte skäl att bifalla den då aktuella motionen. Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning och avstyrker därmed motion 2024/25:1194 (C) yrkande 2.

Tillsynsavgifter

När det gäller frågan om tillsynsavgifter för gruvverksamhet kan utskottet, mot bakgrund av redovisningen ovan, konstatera att tillsynsavgifterna för gruvverksamhet är differentierade på det sätt som har efterfrågats av motionärerna. Utskottet konstaterar vidare att avgifter för tillsyn enligt miljöbalken tas ut för varje påbörjat kalenderår. Utskottet ser inget behov av att ändra regleringen av tillsynsavgifter när det gäller gruvverksamhet. Utskottet avstyrker därmed motion 2024/25:1457 (SD) yrkande 14.

När det gäller de avgifter för miljötillsyn som kommuner tar ut så är det kommunfullmäktige som beslutar om storleken på dessa. Kommuner och regioner får dock inte, på grund av den s.k. självkostnadsprincipen, ta ut högre avgifter än vad som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller. Utskottet ser inte några skäl att ta något initiativ med anledning av motion 2024/25:697 (SD). Därmed avstyrks motionen.

Miljöskadliga subventioner

Som framgår ovan har regeringen gett Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram underlag för Sveriges rapportering av miljöskadliga subventioner till EU-kommissionen. Denna rapportering bidrar även till uppföljningen av Sveriges åtaganden inom Kunming-Montreal-ramverket. Naturvårdsverket ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet senast den 31 mars 2025. Utskottet utgår från att regeringen följer upp åtagandena inom Kunming-Montreal-ramverket. Därmed avstyrks motion 2024/25:798 (MP).

Reservationer

1. Miljömålssystemet, punkt 1 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 124.

Ställningstagande

Etappmål inom ramen för miljömålssystemet är ett konkret sätt att möjliggöra ett mer målinriktat, effektivt arbete. Som Miljömålsberedningen har anfört bör regeringen därför besluta om nya etappmål om farliga ämnen i miljömålssystemet och utreda fler etappmål med fokus på farliga ämnen i havsmiljön.

2. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 15 och
avslår motionerna
2024/25:683 av Eric Palmqvist (SD) och
2024/25:2740 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att ta fram förslag på en reformerad miljöbalk som bättre balanserar hänsyn till såväl miljö som klimat. Tillståndsgivningen bör ändras så att tillståndprocesserna läggs parallellt i stället för som i dag efter varandra. Dessutom bör översynen av tillståndprocesserna omfatta även miljöbalkens utformning och omfattning. Så som

miljöbalken ser ut i dag värderas inte klimat som nytta. Miljöbalkens utformning och tolkningsutrymme omöjliggör förutsägbarhet och standardisering av tillståndprocesserna och därför bör ett ökat arbete med nationella riktlinjer och gränsvärden göras för att skapa förutsägbarhet för industrin.

3. Vissa andra förändringar i miljöbalken, punkt 3 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1457 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 15 och

2024/25:1464 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 10.

Ställningstagande

I takt med att nya och förfinade brytnings- och utvinningsmetoder utvecklas och nya metaller och mineral efterfrågas på marknaden kan gamla och sedan länge nedlagda gruvor bli intressanta att utveckla. Det finns mycket att vinna på att gammal industrimark åter tas i bruk i enlighet med moderna miljö- och säkerhetsregelverk. I de fall efterarbete till godtagbar standard inte har utförts och verksamheten avslutades före 1969 är det i dag staten som ansvarar för att hantera eventuella föroreningar och skador på miljön. Resurserna för efterarbete på dessa områden är emellertid begränsade. Ansvarsfördelningen mellan företag som vill göra en nyetablering på ett sådant område och staten måste utredas och förtydligas, och detta primärt för att säkerställa att företag som gör nyetableringar på gammal industrimark inte ärver tidigare verksamheters försyndelser, vilket skulle kunna ha en hämmande inverkan på investeringsviljan. En eventuell utredning bör också beakta de samhälleliga vinsterna av att gamla övergivna gruvschakt, slagghögar och liknande stängslas in av i dag verksamma aktörer och om dessa ska kunna ta del av de statliga medel som finns att tillgå för efterarbete av verksamheter som avslutades före 1969.

4. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 4 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 19 och 20,

2024/25:3134 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 10 och

2024/25:3136 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 15 och 16 samt avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1559 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkandena 1 och 2,

2024/25:1743 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 1–3,

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 18 och 20,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 72 och 75,

2024/25:2919 av Sten Bergheden (M),

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 14,

2024/25:3145 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M) och

2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 46.

Ställningstagande

Sverige ska ha högt satta miljömål för industriell verksamhet med välfungerande samråd med berörda intressen. Däremot är det besvärande att tillståndprocesserna inte sällan är tidsutdragna och svårförutsägbara. Reformering av ramverken i form av lagstiftning och regelverk är en viktig del för att Sverige ska få bättre fungerande tillståndprocesser och därmed underlätta för nyindustrialisering och förverkligandet av klimatomställningen.

Det krävs snabbare, effektivare och enklare tillståndprocesser med höga miljökrav. Det är enligt motionärerna viktigt att Sverige får bättre fungerande tillståndprocesser och att nyindustrialiseringen och förverkligandet av klimatomställningen därmed underlättas. Ändringstillstånd bör göras till huvudregel i miljötillståndprocesser annars kommer samma restriktiva tolkning som görs i dag att fortsätta att tillämpas. Fler verksamheter kan då ändra sina tillstånd på ett lättare sätt, vilket är centralt för att effektivisera tillståndprocesserna. Med den lagtexten som nyligen antagits finns en uppenbar risk att nuvarande förhållanden i stort sett vidmakthålls, dvs. att myndigheternas bedömningar även i fortsättningen blir styrande för när det är

olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändring av verksamheten. I förlängningen torde detta innebära att de önskade effektiviseringarna av tillståndprocesserna uteblir, med uteblivna eller försenade investeringar som följd. Eftersom miljöprövningsutredningen har berett frågan om ändrings-tillstånd finns det tillräckligt underlag för ett regeringsförslag i enlighet med utredningens förslag.

Den socialdemokratiska regeringen gav ett tillfälligt tillstånd till Cementa att fortsätta brytning i Slite. För att undvika att Sverige hamnar i situationer där verksamheter som är samhällsviktiga ska en permanent möjlighet för regeringen att tillståndspröva sådan verksamhet införas. Regeringen har ytterligare förstärkt behovet genom att neka tillstånd till två andra ansökningar om kalkbrytning, i Norrbotten respektive Värmland. En s.k. lex Cementa bör därför införas med en permanent möjlighet för regeringen att tillståndspröva samhällsviktig verksamhet.

5. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 4 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 18 och 20,

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 14 och

2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 46 och

avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1559 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkandena 1 och 2,

2024/25:1743 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 1–3,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 72 och 75,

2024/25:2919 av Sten Bergheden (M),

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 19 och 20,

2024/25:3134 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 10,

2024/25:3136 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 15 och 16 samt

2024/25:3145 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M).

Ställningstagande

Vi i Centerpartiet har som mål att tiden för tillståndprocesser ska halveras. Det bör även bli tydligare för sökanden vad som förväntas, hur lång tid

processen kommer att ta och på vilka grunder beslut kommer att fattas. Samarbetet med myndigheter måste förbättras och regelverk förenklas. Kostnaderna ska sänkas för både näringslivet och skattebetalarna. Allt detta ska ske med bibehållen omsorg om miljö och klimat. Regeringen bör därför fortsätta att verka för en förenklad och effektiviserad miljöprövnings- och tillståndprocess med bibehållen omsorg om miljö och klimat.

Tillståndprocesserna för industri och infrastruktur ska vara effektiva, förutsägbara, konsekventa, rättssäkra och leva upp till ambitiösa skydd för miljö och klimat. De förslag som regeringen lade i proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning bygger på en utredning från tiden med förra regeringen och under samarbetet inom januariavtalet. Förslagen i propositionen behöver genomföras, men det är långt ifrån tillräckligt. Det behövs många fler åtgärder. Miljöbalken behöver reformeras genom en avvägningsregel i miljöbalkens portalparagraf där en verksamhets klimatnytta kan vägas in. Statens arbete med näringslivet behöver också strömlinjeformas med en enkel, tydlig och samlad väg in hos respektive länsstyrelse, och det bör ges uppdrag åt länsstyrelsen att samordna myndigheternas kompletteringskrav.

Det är också nödvändigt att förbättra hanteringen av tillståndsärenden, och därför bör det tillsättas en tillståndsberedning som ska fungera likt Försvarsberedningen och jobba nära statsråd och expertmyndigheter för att under maximalt ett år lösa de största problem som företagen upplever. Företagens administrativa börda måste kapas. Man behöver också bl.a. förbättra samexistensen mellan gröna investeringar och Försvarsmaktens behov. Tillståndsberedningen bör hantera frågor om vilken myndighet som ska kunna bli "en väg in" för samtliga tillståndsfrågor eller om det ska tillsättas särskilda team för klimatprojekt över vissa belopp som ska kunna lotsas igenom den administrativa hanteringen. En beredning som består av samtliga partier medför att det kommer att finnas god förankring och långsiktig majoritet för förslagen i riksdagen.

Regeringen bör även överväga att tillsätta en kriskommission för ny kraft med uppdrag att se över lagstiftning och tillståndprocesser och korta handläggningen till maximalt två år. All relevant lagstiftning och regelgivning samt genomförandet av berörda EU-regelverk bör ses över för att möjliggöra kraftigt förkortade och förenklade tillståndprocesser. Kriskommissionen ska ha som mål att korta ned den sammanlagda tiden för tillståndsprövningar för ny kraft, för anslutningar och för industriella verksamheter från dagens åtta till tio år till högst två år, i linje med de mest effektiva länderna i Europa. Översynen bör också omfatta tillståndprocesser för industriella verksamheter som är avgörande för klimatomställningen.

6. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 4 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1743 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 1–3 och

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 72 och 75 samt

avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1559 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkandena 1 och 2,

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 18 och 20,

2024/25:2919 av Sten Bergheden (M),

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 14,

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 19 och 20,

2024/25:3134 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 10,

2024/25:3136 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 15 och 16,

2024/25:3145 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M) och

2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 46.

Ställningstagande

Det finns en problematik som många verksamhetsutövare står inför med omfattande tillståndsansökningar. En utökad användning av ändringstillstånd skulle kunna möjliggöra snabbare och enklare miljöprocesser. Samtidigt är det grundläggande att prövningens omfattning är ändamålsenlig, och med ett föråldrat grundtillstånd som exempelvis byggts på med påbyggnadstillstånd eller ändringstillstånd är risken stor att det blir svårt att avgöra. Resultatet kan bli ett lägre miljöskydd. En bredare användning av ändringstillstånd måste därför kopplas till en obligatorisk omprövning av tillstånd då grundtillståndet är äldre än miljöbalken. En obligatorisk omprövning måste göras efter maximalt 20 år, för att uppfylla målet om bästa möjliga teknik enligt miljöbalken, och bättre tillvarata kunskapsutveckling gällande miljöskydd, klimataspekter och människors hälsa. Genom en prövning med miljöbalken som grund följer även viktiga aspekter som krav på exempelvis artskydd, miljökvalitetsnormer för vatten och lämplig lokalisering. Regeringen bör därför skyndsamt återkomma med förslag på att obligatorisk omprövning av tillstånd för miljöfarlig verksamhet ska göras maximalt 20 år efter att dom eller

beslut meddelats, för att möjliggöra ett samtidigt genomförande med regeringens förslag om ändringstillstånd som huvudregel.

Det finns stora risker för att människors hälsa och miljön påverkas på ett otillåtet sätt vid en generell möjlighet till giltighetsförlängning av tillstånd för en miljöfarlig verksamhet utan krav på miljökonsekvensbedömning (MKB). Riskerna är särskilt stora eftersom systemet med obligatorisk omprövning av föråldrade tillstånd ännu inte införts. Därför bör krav på MKB införas för giltighetsförlängning av tillstånd för en miljöfarlig verksamhet.

Till Kammarkollegiets uppgifter hör att föra allmänhetens talan i miljöprocesser. Kammarkollegiet för det allmänna talan för att ta till vara miljöintressen och andra allmänna intressen enligt miljöbalken. Det innebär bl.a. att bevaka att t.ex. vattenkraftverk utformas med respekt för växt- och djurliv och orsakar så liten skada som möjligt för miljön. Kammarkollegiet företräder även allmänt vattenområde, om inte någon annan myndighet har den uppgiften. De allmänna vattenområden som kan företräddas av Kammarkollegiet är havet, Väner, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland i de fall där det inte är enskilt vatten på grund av att det hör till någon fastighet. Kammarkollegiet har mycket omfattande erfarenhet av omprövningar. Att ta bort Kammarkollegiet som partsmyndighet framstår därför varken som ändamålsenligt eller effektivt. De taleberättigade myndigheterna förestår olika sakområden och expertis. Kammarkollegiets roll bör tillvaratas och Kammarkollegiet bör därför åter vara partsmyndighet i miljöprocesserna enligt vad som gällde före lagändringen enligt proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning.

Förslagen från Miljöprövningsutredningen (SOU 2022:33) om att effektivisera tillämpningen av regelverket för tillstånd och omprövning bör genomföras. Det är angeläget att tillståndprocesserna blir snabba och samplanerade med bibehållen miljöprestanda. Ändringstillstånd bör göras till regel. Det bör bli enklare att ändra villkor i stället för tillstånd, använda obligatorisk omprövning av miljöfarlig verksamhet vars tillstånd är mer än 40 år kompletterat med fler generella föreskrifter och öka klimathandledningen från centrala myndigheter i prövningsprocessen.

Tillståndprocesserna behöver bli snabbare med bibehållen miljöprestanda. Eftersom samhället ska ställa om och byggas snabbt behöver också förutsättningarna för samplanering och parallella processer möjliggöras, för att möjliggöra en effektiv samhällsbyggnad. Den gröna industriomställningen behöver ske snabbt och på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt, i syfte att begränsa de summerade växthusgasutsläppen så mycket som möjligt. För att möjliggöra detta behöver tillståndprocesserna genomföras snabbare med bibehållen miljöprestanda. För att snabba upp tillståndprocesser för modern teknik bör Miljöprövningsutredningens (SOU 2022:33) förslag genomföras. Ändringstillstånd bör göras till regel och det ska bli enklare att ändra villkor i stället för tillstånd, använda obligatorisk omprövning av miljöfarlig verksamhet vars tillstånd är mer än 40 år kompletterat med fler generella föreskrifter samt öka klimathandledningen från centrala myndigheter i

prövningsprocessen. Förslagen från Miljöprövningsutredningen är viktiga för att snabba upp och modernisera tillståndsprövningsprocessen så att den fungerar för ökad omställning. Regeringens ändringar av utredningens förslag ger miljömässiga försämringar. Obligatorisk omprövning av moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet måste fortsätta att göras 20 år efter att dom eller beslut meddelats. Vidare bör möjligheten att förlänga giltighetstiden för en ansökan som gäller tillstånd för en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet eller ett gällande Natura 2000-tillstånd tas bort.

Klimaträttsutredningen har lagt fram väl utredda förslag för hur det klimatpolitiska ramverket med klimatmålen ska få verkan i det befintliga regelverket för industrins miljötillstånd. Regeringen bör genomföra dessa förslag. Dagens domstolspraxis som säger att koldioxidutsläpp inte bör regleras i enskilda tillstånd behöver ändras och det ska tydliggöras att verksamheters klimatpåverkan, både positiv och negativ, måste beaktas vid tillståndsprövningsprocessen. Miljöbalkens regler om villkorens utformning bör moderniseras så att de är i linje med EU:s uppdaterade krav på förnybara material och bränslen, energieffektiva system och god hushållning av resurser i övrigt. För att säkerställa regeringens möjlighet att styra mot klimatmålen behöver en regel inrättas om att det krävs särskilda skäl och regeringens godkännande för en verksamhet eller en åtgärd som kan befaras föranleda utsläpp som äventyrar klimatmålen. Genomförande av klimaträttsutredningens förslag om ändringar i miljöbalken, bl.a. förslaget om ändring av 2 kap. 9 § att regeringen kan tidsbegränsa eller stoppa fossilutsläpp om det bryter mot klimatmålen, bidrar till att säkerställa detta. Lagstiftningen måste bli hårdare mot höga växthusgasutsläpp i tillståndsprövningar. Genom att utveckla lagstiftningen kan det fossila stoppas i ett tidigt skede och investeringarna i stället styras mot det förnybara, resurseffektiva och cirkulära. Miljöpartiet vill även gå över till tidsbegränsade tillstånd för verksamheter med stor klimatpåverkan. Pågående verksamheter med icke tidsbegränsade tillstånd som har stor påverkan på klimatet ska kunna omprövas. En nationell plan bör upprättas med hjälp av myndigheter för att arbetet ska genomföras tillsammans med alla berörda aktörer. Det möjliggör att utfasningen av kol, olja och fossilgas kan ske på ett planerat och rättvist sätt.

7. Resursfrågor, punkt 5 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:1743 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 4 och

avslår motion

2024/25:1559 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkande 3.

Ställningstagande

För att underlätta för verksamheter som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen att få tillstånd samt ytterligare effektivisera miljöprövningsprocessen, föreslår Miljöprövningsutredningen ett särskilt stöd genom en s.k. klimatstyrka. Klimatstyrkans huvudsyfte är att utgöra en handläggarpool som kan ge stöd till länsstyrelser runt om i landet i handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen. Myndigheternas resurser för att hantera miljöprövningar är inte jämnt fördelade över landet. Samtidigt görs nu en klimatdriven industriomställning i olika delar av landet, där resurserna inte bedöms vara tillräckliga för att möta behovet. Dessutom kommer behovet framöver sannolikt att vara ojämnt fördelat över landet och över tid. En ytterligare resurs och buffert för att även hantera en ojämn ärendetillströmning och tillfällig arbetsanhopning i form av en klimatstyrka skulle kunna bidra till att utjämna skillnaderna och därmed leda till en mer effektiv miljöprövning. Regeringen bör därför inrätta en klimatstyrka med huvudsyftet att ge stöd till länsstyrelser runt om i landet i handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen.

8. Klimat och miljöprövning, punkt 6 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:554 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 25.

Ställningstagande

Svensk stålindustri är världsledande på flera områden och en viktig exportindustri, och det fossilfria stålet är framtiden och en nödvändig del av den gröna industriella omställningen. För att fossilfritt stål ska bli möjligt behövs satsningar och arbete för att bygga ut elnätet och den förnybara energin. Arbetet med energieffektivisering måste öka och arbetet med att ta fram anläggningar för vätgas intensifieras. Detta bygger på en politisk vilja och en samverkan mellan statliga myndigheter, forskningsinstanser och industrin. Stålindustrins möjligheter till omställning är också avhängiga effektiva och rättssäkra tillståndprocesser. Klimatarbetet måste vara

långsiktigt och innehålla tydliga målsättningar så att industrin klarar en omställning även i tider av lågkonjunktur eller ökad global konkurrens. Myndigheter och institutioner bör därför se över hur klimat kan prioriteras i tillståndprocesserna.

9. Vissa övriga frågor om miljöprövning, punkt 7 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 16 och

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10 och

avslår motionerna

2024/25:7 av Cecilia Engström (KD),

2024/25:2467 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 30,

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 19 och

2024/25:2946 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

I många fall är miljöintressen orsak till överklaganden, vilket medför långa plan- och byggprocesser. Det behöver göras större avvägningar mellan bostadsförsörjningen och miljöskyddet när det gäller miljöprövningar och tillämpning av miljöbalken. Bostadsförsörjningen och annat nödvändigt byggande bör vid en avvägning ges en större tyngd i förhållande till artskyddet. Vid beslut om markanvändning, exempelvis upprättande av detaljplaner, görs prövning enligt både plan- och bygglagen och miljöbalken, vilket ger små eller inga möjligheter att göra en avvägning mellan skyddsintresset och värdet av bostadsbyggandet. Ur samhällsekonomiskt perspektiv fungerar miljöbalkens prövningar bristfälligt. I många fall hindras byggande. Det är angeläget att hänsyn tas till ett samhällsekonomiskt perspektiv sett till bostadsbyggande vid miljöprövningar.

I Sverige har vi ett smart energisystem där vi skapat goda möjligheter att ta vara på alla resurser. Sveriges väl utbyggda fjärrvärmenät och effektiva kraftvärmeverk är goda exempel som många länder skulle behöva ta intryck av. Däremot ligger många andra länder före när det kommer till att använda sig av energiaskor. Restprodukterna från förbränningen, slagggrus, klassas i dag som ett icke farligt avfall men det krävs tillstånd från myndigheter vid användning. Slagggrusets egenskaper passar väl som förstärkning i vägar och

andra asfalterade ytor. Att använda slaggrus i stället för krossat berg eller naturgrus medför enligt IVL Svenska Miljöinstitutet stora klimatvinster. Processerna för tillstånd är i dag ofta långa och oförutsägbara, vilket skadar svenska företags möjligheter att göra nya cirkulära affärer. Det är eftersträvarvärt att arbeta för att skapa bättre möjligheter att använda slaggrus i Sverige.

10. Vissa övriga frågor om miljöprövning, punkt 7 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2467 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 30 och

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 19 och
avslår motionerna

2024/25:7 av Cecilia Engström (KD),

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 16,

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10 och

2024/25:2946 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Det har under de senaste åren kommit ett antal avslag från domstolar på miljötillståndsansökningar på grund av vad som i allmänhetens ögon kan anses vara petitesser. Det har bl.a. handlat om företag som har skickat samrådsinbjudningar till alla invånare i stället för att skicka till enbart vissa specifikt, konkurrenser som inte fått möjlighet att tycka till samt andra saker som kan anses vara detaljer. Att ansökan avvisas och skickas tillbaka till bolaget efter flera år av förberedelser och miljonbelopp på grund av små formaliamissar gör också att domstolsprocesserna korkas igen, samtidigt som det blir dyrare och krångligare för företagen. Med målet att halvera tiden för tillståndsprocesserna är det därför viktigt att det inte blir fler domstolsmål än nödvändigt. Det som kan anses vara petitesser bör därför inte fälla en hel tillståndsansökan på tusentals sidor. För att undvika det bör en proportionalitetsprincip införas. Är felaktigheten av liten eller ringa betydelse bör tillstånd ändå kunna ges, i stället för att tillståndsansökan återförvisas till bolaget med alla förseningar som det medför. En sådan återförvisning är sannolikt mycket samhällsekonomiskt kostsam och ett slöseri med samhällets tid och resurser, samtidigt som konkurrenskraft och omställning hämmas.

Riksdagen bör därför uppmana regeringen att utreda och införa en sådan proportionalitetsprincip i miljötillståndshantering.

11. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 8 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 21 och avslår motionerna

2024/25:54 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 8,

2024/25:2527 av Alexandra Anstrell (M),

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38 och

2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 11.

Ställningstagande

För att kunna möta framtidens behov av förnybar el är det avgörande att möjliggöra för fler vindkraftsetableringar. Det förutsätter att kommunerna ges stärkta incitament för att medverka till utbyggd vindkraft och att eventuella invändningar mot etableringar inkommer tidigare i tillståndsprocessen. Ett tidigare lagt kommunalt ställningstagande skulle innebära en tydlig effektivisering och skapa förutsebarhet i tillståndsprövningen för vindkraft, utan att tumma på kommunens rätt till inflytande. Därför bör regeringen snarast genomföra förslaget om reformering av det kommunala vetot i proposition 2021/22:210, som två gånger lagts fram för beslut i riksdagen men som avslagits av regeringen med stöd av Sverigedemokraterna. Därutöver behöver regeringen skyndsamt lägga fram förslagen i utredningen Värdet av vinden (SOU 2023:18) om möjligheter att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av etableringarna.

12. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 8 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:54 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 8 och
avslår motionerna

2024/25:2527 av Alexandra Anstrell (M),
2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38,
2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 11 och
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 21.

Ställningstagande

Kommunerna har i dag i praktiken vetorätt mot vindkraft. Det beror på att en kommun som är negativt inställd till vindkraft helt enkelt kan låta bli att ta upp sådana ärenden och därmed helt bromsa utbyggnaden. Formerna för kommunernas inflytande på vindkraftssidan måste därför förändras, och kravet på tillstyrkan bör tas bort. Kommunerna bör dock på ett tidigt stadium involveras och vara med i processen. Det är även viktigt att upprätthålla höga krav på en rättssäker prövning med hänsyn till människors hälsa och miljön. Kommunernas åsikt ska väga tungt, men i ett läge där Sverige på energiområdet ska gå från fossil energi och kärnkraftsenergi till förnybar energi är ett kommunalt veto orimligt. Möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft bör avskaffas.

13. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 8 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38 och
2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 11 och
avslår motionerna

2024/25:54 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 8,
2024/25:2527 av Alexandra Anstrell (M) och
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 21.

Ställningstagande

För att den positiva utvecklingen vad gäller förnybar energi ska hålla i sig behövs aktiv politik. Det handlar bl.a. om att sätta upp mål för de olika

kraftslagen. För att det ska bli möjligt behöver bl.a. det kommunala vetot tidigareläggas och reformeras så att fattade beslut gäller. Men framför allt behöver den lokala nyttan öka genom att en högre lokal elbonus införs som ger kommunerna betalt för den förnybara el som de producerar. Närboende till vindkraft bör ges rätt till deläggande och ersättning från vindkraftsbolagen. Sverige bör bli ett land där alla som vill får delta i bygget av vår framtida kraftproduktion – och därigenom dela på frukterna av produktionen. Det kommunala vetot bör reformeras för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar.

14. Havsbaserad vindkraft, punkt 9 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 53 och avslår motionerna

2024/25:910 av Magnus Manhammar (S) yrkandena 1 och 2 samt 2024/25:3031 av Aron Emilsson (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vid etableringsbeslut för vindkraftsparker till havs behöver hänsyn tas till yrkesfiskets behov. Fler havsvindparker är viktiga för Sveriges elproduktion och är något positivt, men det finns också en mycket stark oro från yrkesfiskarna när det gäller val av placering. De menar att många av dessa parker föreslås placeras i fiskenäringens viktigaste vatten. Genom samverkan kan dock en utbyggd havsbaserad vindkraft och en välmående svensk fiskenäring gå hand i hand. Under den socialdemokratiska regeringen uppnåddes viktig samverkan mellan berörda parter och yrkesfiskarna. Den nuvarande regeringen har inte säkerställt att vindkraftsetableringarna och det svenska fisket kan samexistera. Mot denna bakgrund är det motiverat att förbättra hänsyn och samverkan mellan myndigheter och yrkesfiskare.

15. Återställande av natur vid avveckling av vindkraft, punkt 10 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1465 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9 och
avslår motion

2024/25:969 av Cecilia Rönn (L).

Ställningstagande

Tidigare överslagsberäkningar har visat att kostnaden för att montera ned ett uttjänt två megawatts vindkraftverk kan uppgå till ca 700 000 kronor. Enligt gällande lagstiftning saknar kommunerna rätt att ställa krav på ekonomiska garantier för att den som uppför ett vindkraftverk verkligen också finansierar skrotningen när det blir dags. Det kan bli problematiskt om vindkraftsbolaget har fått ekonomiska bekymmer när vindkraftverkets ekonomiska eller tekniska livslängd har uppnåtts. I värsta fall kan markägaren tvingas stå för nedmonteringskostnaden. Det är därför angeläget att ansvarsförhållandet redan i dagsläget utreds och fastställs. De som uppför eller driver vindkraftverk bör därför fondera medel på låsta konton för att säkerställa betalning av de kostnader som uppstår vid nedmontering och skrotning.

16. Tillståndprocesser i övrigt, punkt 11 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1465 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 8 och
avslår motionerna

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 39,
2024/25:2876 av Sten Bergheden (M),

2024/25:3031 av Aron Emilsson (SD) yrkande 3 och
2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 12.

Ställningstagande

Vindkraftverken utgör även ett hot mot många djurarter, såsom rovfåglar och fladdermöss, som riskerar att dödas av bladens rotation. Vid ansökningsförfarandet för uppförande av nya vindkraftverk menar ornitologer att de får för lite tid på sig för den kartering som ska göras, vilket leder till ett undermåligt underlag. Det är rimligt att kräva att en inventering och kartering av djurlivet ska vara gjord redan när exploatören ansöker om att få uppföra nya vindkraftverk.

17. Tillståndprocesser i övrigt, punkt 11 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 39 och

2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 12 och

avslår motionerna

2024/25:1465 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 8,

2024/25:2876 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:3031 av Aron Emilsson (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Tillståndprocesserna för vindkraft bör effektiviseras genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet. Det är angeläget att åtgärder vidtas för att den positiva utvecklingen när det gäller förnybar energi ska hålla i sig. Vindkraften är i dag den billigaste energikällan.

18. Torvfrågor, punkt 12 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21 och

2024/25:1399 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1–3, 5, 7 och 9–13 samt

avslår motion

2024/25:1307 av Rebecka Le Moine och Märta Stenevi (båda MP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Dikning av skogsmark används för att öka produktionen, minska översvämningsrisker och undvika körsador. Trots att dikning är förbjuden i södra Sverige, kan dispens beviljas av länsstyrelsen vid särskilda skäl. Att förenkla dispensförfarandet, speciellt för rensning av äldre diken, kan förbättra hanteringen av översvämnningar och utnyttja de positiva effekterna av dikning mer effektivt. Ett förfarande som ersätter det nuvarande förbudet med tillståndsplikt eller ett enklare dispensförfarande kan övervägas för att förbättra förhållandena. Återvätning av torvmarker där skog nu växer har diskuterats, men kunskapen om kolbalansen för sådan mark under svenska förhållanden är otillräcklig. Det är viktigt att inte genomföra återvätning om det inte finns ett starkt vetenskapligt stöd för att det ger klara miljöfördelar utan att kompromissa med skogsproduktionen. Forskning bör prioriteras för att förstå effekterna av återvätning på både kolbindning och skogsproduktion. Sverigedemokraterna föreslår att varje beslut om återvätning ska föregås av noggranna studier av kolbalansen på berörd mark. Ytterligare forskning och en individuell bedömning av kolbalansen bör ligga till grund för beslut om återvätning.

Ett ökat torvbruk från dagens mycket låga nivå behöver uppmuntras av samhället, eftersom torven fyller uppenbara funktioner och eftersom torvmarker inte är en bristvara i Sverige. Det är i detta sammanhang värt att understryka att tillvaratagandet och förädlingen av torv i Sverige endast sker på torvmarker som sedan tidigare har varit påverkade av dikning, därtill ofta med statliga bidrag, eller av tidigare torvproduktion. Här bör alltså en distinktion göras mellan av människan påverkade och orörda våtmarker. Det har tyvärr blivit allt svårare att få tillstånd till torvbruk och den här utvecklingen behöver skyndsamt vändas, självklart med rimlig hänsyn tagen till miljöintressen när intressekonflikter uppstår.

Först och främst behöver därför nu en bred utredning tillsättas om hur Sveriges tillvaratagande av torv som växttorv i form av odlingssubstrat och strömaterial inom djurhållningen samt som energitorv i kombination med trädbränsle på bästa sätt kan ökas. Tillståndsverksamheten för torvbruk bör utredas med syftet att göra det lättare och enklare att få tillstånd på lämpliga marker över hela landet.

Nyttjande av torv har kommit att få en klang av att man utnyttjar en engångsresurs, när det i själva verket handlar om en grön, växande resurs. Därför behöver den terminologi som används av myndigheter vid tillståndsprövning anpassas efter den nomenklatur som anges i proposition 2015/16:178 En samlad torvprövning och miljöbalken med tillhörande förordningar, så att man talar om torvbruk och skörd och utvinning av torv.

Svensk livsmedelssäkerhet bör även beaktas i förhållande till möjligheten att säkerställa och öka nyttjandet av torv som odlingssubstrat.

Det har blivit mycket svårare att få tillstånd till torvskörd, trots att det är så små arealer det handlar om och trots att torven verkligen behövs. Därför behöver tillståndsverksamheten ses över. Redan dikade torvmarker där markanvändningen sedan tidigare har ändrats till skogs- eller jordbruk, bör rimligen definieras som just mark för skogs- eller jordbruk och inte som naturtypen våtmark, vilket skulle kunna göra det enklare att få tillstånd för torvbruk. Tillstånd till torvbruk ska dessutom kunna sökas utan föregående erhållen dispens från miljöbalkens bestämmelser om markavvattning. I dag stannar tillståndsprocessen redan där, trots att det rör sig om redan dikade marker. Det är ju bara på sådana som torvtäkter planeras. Om tillstånd i stället skulle kunna sökas utan denna dispens, skulle det säkerställas att en ordentlig utredning av för- och nackdelar med det aktuella projektet genomförs i samband med prövningen, innan beslut tas.

Marker som skulle kunna vara lämpliga för torvskörd och som tidigare avvattnats för skogsbruk eller jordbruk definieras i dag inkorrekt som kvarvarande våtmarker. De borde rimligen definieras som den pågående markanvändning de faktiskt vanligen har och har haft sedan de en gång dikades, exempelvis som marker ägnade för jord- eller skogsbruk.

Myndigheter som arbetar med företagande på landsbygden ska ha ett främjandeuppdrag, dvs. de ska i första hand verka för att ekonomiskt nyttiga och sysselsättningsskapande verksamheter får bedrivas, men så miljömässigt skonsamt som möjligt. I linje med detta bör den tillståndsansvariga myndigheten efter att ha meddelat avslag på ansökan om torvbruk på en given mark anvisa förslag på alternativa lämpliga marker.

Efter nyttjande ska markerna där torv skördats efterbehandlas. Dikade tidigare nyttjade torvmarker ska kunna efterbehandlas med olika metoder, bl.a. återvätning, skapande av ny våtmark och skogsodling. Markägare, torvproducenter och myndigheter bör tillsammans söka efter lämpligaste metod i varje aktuellt fall för sådan efterbehandling. Samma lösning överallt är knappast den bästa lösningen.

19. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 13 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 47,

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 19,

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12 och

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 57 och 58.

Ställningstagande

Specialister inom myndigheter som arbetar med areella näringar bör ha adekvat utbildning i dessa näringar. Detta är en förutsättning för att föra en konstruktiv och stöttande dialog med näringsidkarna.

När tillsyn bedrivs av en verksamhet med förståelse för verksamhetens villkor blir den rättvisande och effektiv och leder till ändamålsenliga beslut som är lättare att efterleva och ökad effektivitet för det som samhället vill åstadkomma. På samma gång blir besluten mer olika där förutsättningarna är olika och där flexibilitet behövs och mer lika där förutsättningarna är lika. Önskade skillnader i beslut som har att göra med bristande förståelse för näringen undanröjs således. Det bör därför införas ett formellt lagkrav på att kontrollanter ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar. Kravet kan t.ex. uppfyllas genom att kontrollanterna har tidigare arbetslivserfarenhet eller genom skräddarsydda insatser, som utbildning eller vidareutbildning.

Det är mycket viktigt att de som arbetar med miljö- och djurtillsyn har relevant kompetens för ändamålet. Det är också en förutsättning för en fungerande långtgående målstyrning som styrningsmodell. I dag saknas formella kompetenskrav på att personal som kontrollerar djurskydd och miljökrav ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar. Sådana krav bör ställas. Det betyder exempelvis att de som arbetar med djurskyddstillsyn av animalieproduktion som minimikrav ska ha haft praktik inom djurhållning och i största möjliga mån ha egen yrkeserfarenhet av djurhållning. Erfaren tillsynspersonal kan vid tillsyn se både de hinder och möjligheter som finns vid regelefterlevnad i verksamheten. I en målstyrd tillsyn finns olika sätt att uppfylla reglernas krav. Om tillsynspersonalen har förståelse för verksamheten finns möjlighet att finna sätt att leva upp till

kraven som passar den aktuella verksamheten. Det skulle underlätta att uppfylla förvaltningslagens krav på proportionalitet och öka möjligheten att genomskåda fusk. Även personal på de myndigheter som hanterar frågor som berör de landsbygdsnära näringarna bör ha god förståelse för de aktuella näringarna.

Rättssäkerheten vid tillsyn måste öka. I dag kan olika bedömningar göras i olika kommuner, vilket i vissa fall resulterar i kommunala särkrav. Länsstyrelserna bör öka ansträngningarna att likrikta tillsynen i kommunerna. En särskild miljöprövningsdelegation inom en eller ett par länsstyrelser, med särskild kompetens inom jordbruk för beslut som rör jordbruksärenden, bör upprättas.

20. Talerättsfrågor, punkt 14 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 29 och

2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkandena 20–23 och avslår motionerna

2024/25:2658 av Sten Bergheden (M),

2024/25:2660 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Sverige har anslutit sig till Århuskonventionen, som innehåller regler om att allmänheten ska få tillgång till miljöinformation, rätt att delta i större beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Enligt konventionen kan miljöorganisationer i detta sammanhang klassas som allmänhet. Högsta förvaltningsdomstolen har också slagit fast att en miljöorganisation, t.ex. Naturskyddsföreningen, har rätt att överklaga ett tillstånd om avverkning i fjällnära skog, det s.k. Änokfallet 2014, med hänvisning till Århuskonventionen. Regeringen beslutade i november 2015 att göra en rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen och att i det sammanhanget bl.a. se över möjligheten för miljöorganisationer att begära rättslig prövning i miljöfrågor. Om det införs nya bestämmelser som medför möjlighet till överklaganden enligt skogsvårdslagen öppnar det för att normala skogsbruksåtgärder kan bli föremål för rättslig prövning. Detta i sig skulle

öppna för juridisk aktivism från miljöorganisationer, med resultatet att enskildas och företags vanliga brukande av skogen skulle kunna förhalas och begränsas. Åtgärder såsom omföring av mark från skogsbruk till annan markanvändning omfattas av långtgående prövningar i olika forum, vilket är förståeligt. Vardagligt skogsbruk däremot, vilket kan innefatta exempelvis plantering, röjning, gallring och slutavverkning, bör inte omfattas av konventionen. Århuskonventionens intentioner har i Sverige tillämpats för långt, vilket har satt en praxis som hotar att skapa stora problem för skogsbrukare. Miljöorganisationer ska därför inte ges möjlighet att ta initiativ till rättslig prövning av beslut som rör normala skogsbruksåtgärder för privata skogsägare. Sveriges tillämpning av Århuskonventionen behöver ses över med speciell hänsyn till markägarnas behov av att kunna sköta sin egendom inom lagens ramar och utan störningar.

Miljöorganisationernas talerätt när det gäller konsekvenserna av den nuvarande lagstiftningen bör utredas, och regeringen bör återkomma med förslag på hur lagstiftningen och tillämpningen kan förbättras. Århuskonventionen reglerar bl.a. vilka som kan överklaga olika myndighetsbeslut och domslut inom miljöområdet. Det är problematiskt att organisationer som har sitt säte i någon storstad och som agerar miljöorganisation på sociala medier ges rätten att obstruera och styra svensk jakt- och viltpolitik. Endast den organisation som är direkt berörd bör kunna överklaga beslut om skydds- och licensjakt. Det nuvarande regelverket om talerättens utformning behöver ändras när det gäller rätten att överklaga. Det finns exempel på hur miljöorganisationer får bidrag för att aktivt motverka myndighetsbeslut, vilket är en orimlig ordning. Sådana bidrag bör upphöra.

21. Talerätsfrågor, punkt 14 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 6 och
avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 29,

2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkandena 20–23,

2024/25:2658 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:2660 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Ett allt vanligare problem är att s.k. berörd allmänhet överklagar avverkningsanmälningar och miljöbeslut som gäller skogen. I dag anses berörd allmänhet avse såväl enskilda som intresseföreningar. Det i sin tur innebär att organisationer utan lokal koppling kan driva juridiska processer mot enskilda människor som har begränsat med resurser, tid och juridiskt kunnande. Inte sällan berör dessa ärenden marker som sagda organisation har en obefintlig relation till och kan glömma så snart processerna är avslutade. För de små lokalsamhällen som får sin lokala ekonomi skjuten i sank blir dock konsekvenserna högst påtagliga och långvariga. Det är problematiskt att vem som helst oavsett anknytning kan överklaga dessa beslut. Det måste därför övervägas om den svenska tolkningen av vad som anses vara berörd allmänhet och som enligt Århuskonventionen har rätt att överklaga miljöbeslut är rimligt avvägd.

22. Stärkt äganderätt och ersättning för rådhetsinskränkningar, punkt 15 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 14 och 15 samt

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1, 8, 9, 20 och 36 samt

avslår motionerna

2024/25:1613 av Ulrika Heie (C) yrkandena 1 och 2,

2024/25:2025 av Mats Green (M),

2024/25:2028 av Mats Green och Adam Reuterskiöld (båda M),

2024/25:2029 av Mats Green (M),

2024/25:2030 av Mats Green (M),

2024/25:2656 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:2933 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

För att bibehålla skogsägarnas förtroende för staten och säkerställa en fortsatt positiv utveckling av skogsbruket är det viktigt att skogsägare känner att staten stöder deras skogsförvaltning. I vissa undantagsfall kan dock restriktioner vara nödvändiga, exempelvis för att skydda livsmiljöer för akut eller starkt hotade

arter eller av andra specifika miljöskäl kopplade till det berörda skogsområdet. Sådana restriktioner bör dock, om de går utöver vad lagen tydligt föreskriver, alltid och omedelbart kompenseras med ersättning som fullt ut täcker skogsägarens ekonomiska förluster.

Expropriation, liksom inskränkningar av brukanderätt för privata ägare, ska i det längsta undvikas eftersom det skadar markägares tilltro till långsiktiga egna satsningar. Staten är en stor markägare och i första hand bör allmänt ägd mark användas för offentliga syften, exempelvis för naturskydd av olika slag. Det kan dock inte undvikas att privat mark ibland måste tas i anspråk. Den som genom expropriation eller ett liknande förfarande tvingas att avstå sin egendom eller brukandet av den måste vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller en byggnad på ett sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten försvåras eller någon annan skada uppkommer. Kompensationsmodellerna för brukande- begränsningar av mark som inskränker brukande- eller äganderätten behöver utredas för att begränsa ekonomiska förluster för markägaren och skydda dennes tilltro till säkerheten i att utveckla och driva sin verksamhet. Markägare bör alltid kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen när det gäller att undanta mark från brukande, så att markägarens delaktighet garanteras i utrednings- och beslutsprocessen.

Beslut om expropriering av privat mark eller begränsning när det gäller nyttjande måste vara grundat på påvisade faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål. Innan beslut tas om formellt skydd av privat mark bör andra metoder än totalt skydd alltid övervägas. Brukandebegränsning på myndigheters initiativ av privatägd mark, inklusive skogsmark, ska alltid föregås av överläggningar med markägaren, leda till skälig ersättning och kunna överklagas av markägaren. Ersättning vid beslut om inskränkt brukande- eller äganderätt ska betalas med kortast möjliga fördröjning och inom en tid som riksdagen beslutar, och om så inte sker ska beslutet anses upphävt.

Dricksvattenutredningen (SOU 2016:32) belyste problemen med bildande av vattenskyddsområden. Det ställs höga hälso- och säkerhetskrav på produktion och distribution av allmänt dricksvatten. De framtida perspektiven, med ökande risker när det gäller tillgång till rent dricksvatten, gör det nödvändigt för kommunerna att långsiktigt skydda och förvalta strategiska dricksvattenförekomster. Frågan hur formerna för ersättning ser ut vid bildande av vattenskyddsområden behöver utredas vidare. Det är av stor vikt att vattenskyddsområden bildas på ett rättssäkert sätt med skälig ersättning till markägarna.

23. Äganderätt och grön infrastruktur, punkt 16 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 41 och

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 22 och 23.

Ställningstagande

Länsstyrelserna arbetar sedan ett antal år med planering för att binda samman naturen över stora områden genom vad som kallas planer för grön infrastruktur. Arbetet med grön infrastruktur är varken specificerat i regleringsbrevet till länsstyrelserna eller i länsstyrelsernas arbetsordning och bör därför avbrytas. Denna typ av verksamhetsplaner för annans markanvändning bör dessutom inte omfatta enskilda mindre markägare. Det strider fullständigt mot alla rimliga definitioner av äganderätt och likhet inför lagen, eftersom de kan leda till att två markgrannar med identisk skog behandlas olika av myndigheterna. Det är markägaren som ska planera skötseln av sin mark, inte länsstyrelserna. Planerna för grön infrastruktur bör inte vara tillåtna om man inte kan visa att de redan från första början har utarbetats i samråd med och med godkännande av samtliga berörda markägare. I annat fall bör upprättade planer annulleras. Staten ska däremot med fördel kunna upprätta planer för grön infrastruktur på egen mark, men lämpligen ska detta inte göras av länsstyrelserna utan av registrerad ägare, i första hand Sveaskog och Fastighetsverket. En speciell typ av planering av grön infrastruktur handlar om passager för större vilt förbi hinder, såsom större vägar. Med tanke på att denna planering inte innefattar begränsningar i markanvändningen är det lämpligt att den kvarstår hos länsstyrelserna. Man bör vara medveten om att passager medför stora koncentrationer av vilt. Därför måste planeringen innefatta samråd med berörda parter, i första hand markägare.

24. Regler och riktvärden för buller, punkt 17 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1340 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkande 17 och

avslår motion

2024/25:162 av Ingemar Kihlström (KD).

Ställningstagande

Många städer förtätas, vilket får till följd att idrottsytor och bostadsytor hamnar mycket nära varandra. I bl.a. Stockholm har det här lett till konflikter mellan de boende och idrottsföreningar. De boende har klagat över höga bullernivåer, medan idrottsföreningen menar att barn och ungdomar som idrottar inte kan anses som ett störande moment enligt befintliga bullerregler. Med tanke på den anläggningsbrist som råder och det förtätningsarbete som genomförs i flera städer bör bullerreglerna ses över. Det kan inte vara rimligt att barns idrottande ska bli lidande till följd av ett omodernt regelverk som missgynnar barns idrottande och fritidsaktiviteter.

25. Krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling, punkt 18 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6 och

avslår motionerna

2024/25:907 av Magnus Manhammar (S) och

2024/25:2133 av Sanna Backeskog m.fl. (S).

Ställningstagande

Sverige har kanske världens mest ambitiösa djurskydd. Det är något som vi bör vara stolta över och som ska värnas. Det är viktigt att det finns förutsättningar för att upprätthålla djurskyddet, inte minst för att vår djur- och livsmedelsproduktion ska behålla sin konkurrenskraft. Utan lönsamhet i livsmedelsproduktionen kommer svensk livsmedelsproduktion att konkurreras ut, och alltmer av den mat vi äter kommer att komma från djurhållning med sämre djurskydd. I Sverige gäller krav på bedövning innan slakt, men det kravet finns inte i de flesta andra länder. Många svenskar äter i dag kött utan att veta om att det kommer från djur som har halal- eller kosher-slaktats utan bedövning. Slaktmetoderna innebär i korthet att djuren slaktas och avblodas helt utan bedövning. Det innebär ett utdraget dödsförlopp med onödigt lidande, smärta och ångest. Enligt en fransk kartläggning kan det ta upp till elva minuter innan de panikslagna korna dör av blodförlust. Enligt Jordbruksverket är slakt utan bedövning förenad med smärta för djuren, och djur som utsätts för denna slaktmetod är medvetna och känner smärtan längre innan de förlorar medvetandet än vad man tidigare trott. Problematiken behöver angripas från flera vinklar. Sverige bör bl.a. kräva garantier på att all mat som upphandlas via offentlig upphandling kommer från djur som slaktats och avblodats efter bedövning i enlighet med svenska djurskyddsregler.

26. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 19 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46 och avslår motionerna

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 4.2,

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 184 och 185 samt

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 82.

Ställningstagande

Den offentliga sektorns storlek medför att den offentliga upphandlingen kan vara ett viktigt verktyg i omställningen. Det behöver säkerställas att statliga och kommunala upphandlingar prioriterar giftfria, fossilfria och cirkulära

lösningar i linje med den klimatpolitiska handlingsplanen och strategin för cirkulär ekonomi. Ett konkret exempel är att uppdatera riktlinjerna för offentlig upphandling för att främja återvinning och återanvändning. Genom sådana åtgärder kan offentlig upphandling fortsätta att driva klimatomställningen framåt.

27. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 19 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 4.2 och
avslår motionerna

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 184 och 185,

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 82 och

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46.

Ställningstagande

Den ekologiska produktionen bidrar till att nå ett flertal av våra nationella miljömål samt de globala hållbarhetsmålen och det globala ramverket för biologisk mångfald. Satsningar på ekologiska livsmedel inom offentlig sektor bidrar till att våra gemensamma medel används till att hållbar mat kan serveras på våra skolor, sjukhus och äldreboenden. Samtidigt innebär det att skattepengar investeras i gemensamma nyttigheter för oss alla, som biologisk mångfald, rent vatten, bördiga jordar och förbättrad djurvälfärd. Det är värdefullt för det långsiktiga arbetet inom det ekologiska lantbruket att riksdagen även antar mål för offentlig konsumtion. I dag står ekologiska livsmedel för ca 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor. Sverige har goda förutsättningar att till 2030 öka dessa nivåer. Sverige bör anta ett mål om minst 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till 2030.

28. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 19 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 och

avslår motionerna

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 4.2,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 184 och 185,

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 82 och

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46.

Ställningstagande

Den offentliga sektorn har stora möjligheter att påverka klimatomställningen och miljöarbetet i en mer progressiv riktning. Varje år upphandlas varor och tjänster för hela 800 miljarder kronor. I de flesta upphandlingar är priset avgörande för utvärdering och tilldelning. Ord som cirkulär, återvinningsbarhet och återbrukbar återfinns däremot sällan i upphandlingsunderlag och kravspecifikationer. Offentlig upphandling behöver i högre utsträckning användas som ett effektivt verktyg för en cirkulär omställning. Ett effektivt sätt att åstadkomma detta är att införa ökande etappmål i syfte att öka andelen upphandlingar som ställer skarpa krav på cirkularitet och resurseffektivitet. Det gäller särskilt möbler, textilier och inredning i offentlig sektor, där graden av produkter med återvunnet material är mycket låg. För att driva på denna utveckling bör ett ambitiöst mål sättas på exempelvis 20 procent återvunnet material i statens upphandlingar.

29. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 19 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 184 och 185 samt
2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 82 och
avslår motionerna
2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 4.2,
2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 och
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46.

Ställningstagande

Lagen om offentlig upphandling behöver uppdateras så att all offentlig upphandling ska beakta miljöhänsyn och klimatpåverkan, och så att låg klimatpåverkan och resursanvändning blir styrande faktorer. Klimatkraven i offentlig upphandling bör öka och åtgärder genomföras för att minska klimatpåverkan från offentlig konsumtion. Upphandlingsmyndigheten har utvecklat stöd för en mer hållbar upphandling med minskad klimatpåverkan, och detta arbete bör stärkas och utvecklas. För att nå målet om att offentlig sektor ska gå före i omställningen och nå nära nollutsläpp till 2030 bör det bli obligatoriskt för upphandlande organisationer att beakta klimatpåverkan vid all offentlig upphandling. Den nuvarande regeringen valde att stoppa den nya lagen om klimatkrav i offentlig upphandling som skulle ha börjat gälla i juli 2023.

Varje dag serveras ca 3 miljoner offentliga måltider inom skola, vård och omsorg. För att minska utsläppen bör normen vara klimatsmart mat i offentlig sektor. Klimatsmart mat innebär framför allt en ökad andel växtbaserad mat, men också mer säsongsanpassad mat, mat som transporteras kortare sträckor samt att animaliska livsmedel kommer från djur som betar gräs och inte föds upp på sådant som vi människor kan äta.

Offentliga upphandlare står för en stor del av konsumtionen av ekologiska och kravmärkta svenska livsmedel och utgör därför en viktig källa till stabila inkomster för Sveriges ekologiska producenter. Tyvärr ser vi att ett ökande antal kommuner överger sina mål om inköp av ekologiska produkter inom den offentliga upphandlingen, och många är oroad över att behöva göra det framöver, till följd av det höjda kostnadsläget och den ansträngda ekonomin. Därmed är även det nationella målet om 60 procent ekologisk upphandling till 2030 i fara. För att möjliggöra för kommuner och regioner att hålla fast vid sina ekomål och fortsätta att stödja svensk, ekologisk produktion bör kommunerna ges möjlighet till ökade ekonomiska resurser.

30. Vissa övriga krav vid offentlig upphandling, punkt 20 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 16 och

2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkande 28 och avslår motionerna

2024/25:997 av Rickard Nordin (C) och

2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Motionärerna anför att Sverige i flera avseenden har högre minimikrav för matproduktion än övriga EU och vår offentliga sektor bör i ljuset av detta inte missgynna svensk och lokal produktion. Många kommuner och landsting köper i dag in livsmedel som är olagliga att producera i Sverige enligt gällande miljö- och djurskyddslagstiftning.

Den offentliga sektorn är en stor kund till jordbruket. En satsning bör göras för att i första hand öka andelen närproducerade livsmedel i de offentliga upphandlingarna. Om livsmedlen är närproducerade får de gärna också vara ekologiska. De inköpsregler som den offentliga sektorn fastslår bör i första hand gynna närproducerad mat. De krav på andelen ekomärkt mat i offentliga kök som många kommuner satt upp, överstiger på många håll den mängd lokalt producerad ekomärkt mat som finns. Målsättningen om ekologisk produktion leder alltså till import. Det är orimligt. Sverige har i flera avseenden högre minimikrav enligt gällande lagstiftning för matproduktion än EU, och vår offentliga sektor ska i ljuset av detta inte missgynna svensk och lokal produktion. Finland kan tjäna som inspiration och modell, eftersom de har modeller för offentliga inköp av i första hand finskproducerad mat. Om tvingande regler för kommuner och landsting i det här avseendet inte anses förenliga med EU-reglerna för den inre marknaden, bör Sverige verka för att ändra EU-reglerna för att möjliggöra sådan styrning. En större inhemsk konsumtion av svenskproducerad mat ger fördelar för miljö, klimat, djurskydd och landsbygdens förutsättningar samt stärker livsmedelsberedskapen i Sverige genom en stabil efterfrågan på svensk mat och genom upparbetade processer.

Tillgängligheten på viltkött behöver öka så att fler kan få möjlighet att äta viltkött. Viltet har stor potential att nå fler konsumenter om man lyckas

förändra attityderna till jakt och viltkött. Regeringen bör verka för att kommunerna köper in och serverar viltkött i skolor, på äldreboenden och andra kommunala verksamheter.

31. Miljöbrott, punkt 21 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 53 och
avslår motionerna

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11 och
2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 13.

Ställningstagande

Miljöbrotten är ett växande problem i vårt samhälle som kan få allvarliga följder för både miljön och människors hälsa. Dessa brott kan leda till allt från ödeläggande bränder till skadliga utsläpp. Det vanligaste motivet är pengar. Forskning och polisens rapporter indikerar en stark koppling mellan miljöbrott och större brottsnätverk. Alltför många miljöbrott förblir olösta och de påföljder som finns i dag är otillräckliga. Ofta är det skattebetalarna som får stå för kostnaden för dessa brott, som när myndigheter och kommuner måste hantera stora mängder illegal dumpning. För att komma åt miljöbrotten och den organiserade brottsligheten krävs därför åtgärder som ökar möjligheterna att upptäcka miljöbrottslighet och minska den ekonomiska förtjänsten. I dag är straffen för grova miljöbrott relativt låga i relation till den omfattande skada dessa brott kan orsaka på vår miljö, vår hälsa och vårt samhälle. För att effektivt motverka och avskräcka från miljöbrott bör möjligheten att införa brottsrubriceringen synnerligen grovt miljöbrott ses över.

32. Miljöbrott, punkt 21 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11 och avslår motionerna

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 13 och

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 53.

Ställningstagande

Miljöbrottsligheten är ett växande problem i det svenska samhället. Särskilt utbredda är problemen när det kommer till transport och hantering av farligt avfall. Det är viktigt att miljöbrott ges prioritet hos de rättsvårdande myndigheterna eftersom konsekvenserna för djur, natur och människor är allvarliga. Särskilt problematiskt är att organiserade kriminella nätverk i dag verkar på marknaden. Möjligheterna att skärpa straffen för de grövre miljöbrotten bör därför ses över.

33. Miljöbrott, punkt 21 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 13 och avslår motionerna

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11 och

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 53.

Ställningstagande

Det krävs fler åtgärder i arbetet mot miljöbrottslighet som samtidigt inte medför ett betungande regelverk som försvårar för seriösa aktörer att verka. Det är centralt att i högre grad kunna både förebygga och upptäcka miljöbrottslighet. Därför krävs det bl.a. större samverkan mellan myndigheter, en bättre process för tillståndsgivning och effektivare tillsyn på fältet. Den pågående miljöstraffrättsutredningen har i uppdrag att utreda vissa delar av detta men det kan finnas ytterligare saker som behöver ses över.

34. Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar, punkt 22 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1312 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 6 samt

2024/25:1313 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 9, 18 och 19.

Ställningstagande

Staten bör snabbt kunna stötta privatpersoner som förgiftats av PFAS med ekonomisk, juridisk och medicinsk hjälp innan ansvarsförhållandet är fastlagt. Det kan bl.a. handla om rättshjälp, t.ex. att utan kostnad få hjälp att driva en grupptalan när ansvarsfrågan är outredd. Det kan också röra sig om stöd och hjälp med provtagning och hälsokontroller, men också med kostnader som uppkommer i samband med sjukvård, testning och uppföljning. Det centrala är att man inte ska lämnas helt ensam att hantera skyhöga gifthalter i blodet. En utredning bör precisera vem som är stödberättigad och hur mycket stöd man kan få, men man ska inte själv behöva betala för rättshjälp eller sjukvård när man utan förskyllan blivit förgiftad av miljögifter i vanliga livsmedel. Regler behöver utformas för hur en enskild medborgare som förgiftats eller som fått sitt brunnsvatten förstört utan egen förskyllan ska kunna ersättas och kompenseras. Staten behöver också ta ett större ansvar för att PFAS-kontaminerad mark saneras skyndsamt.

Principen att förorenaren betalar är lagfäst i Miljöbalken när det gäller miljöföroreningar. Principen ska fortsätta att gälla och stärkas, men här behöver även hälsoskador inkluderas. När ansvaret för förgiftningen är klarlagt är det rimligt att förorenaren ersätter staten för kostnader som uppkommit under processens gång.

Prissättningen av PFAS bör återspegla samhällets totala kostnad. Det är viktigt att kostnaden för PFAS-föroreningar och förgiftningar hamnar på den som sätter ämnena på marknaden i enlighet med principen om att förorenaren betalar. Då behöver prissättningen av PFAS återspegla samhällets totala kostnad, vilken kan bli hög.

Företag som sätter ut PFAS på marknaden bör bidra till en skadeståndsfond. Det pågår ett arbete med att förbjuda en stor grupp PFAS-ämnen i Europa. Detta är basalt för att dessa ämnen inte ska fortsätta öka i vår omgivning. Det är viktigt med ett brett förbud, men i de fall där producenter fortsätter sätta produkter på marknaden som innehåller PFAS, kanske på grund av undantag

när kemikalierna anses nödvändiga, bör producenterna bidra till att betala kostnaden för PFAS i samhället. Delar av dessa pengar ska gå till en skadeståndsfond för PFAS drabbade.

35. Lokaliserings- och organisationsfrågor, punkt 24 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 108 och

avslår motion

2024/25:1194 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 2.

Ställningstagande

I dag lyder samtliga av Sveriges högskolor och universitet under Utbildningsdepartementet, förutom Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Även övriga myndigheter inom utbildningsområdet lyder under Utbildningsdepartementet. Det finns ingen tydlig anledning till varför just SLU bör vara ett undantag. För att säkra en likformig utbildningsförvaltning i hela Sverige bör SLU, likt resten av högskolorna i landet, lyda under Utbildningsdepartementet.

36. Tillsynsavgifter, punkt 25 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1457 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 14 och

avslår motion

2024/25:697 av Daniel Persson (SD).

Ställningstagande

Gruvnäringen betalar varje år avgifter för att finansiera prövningsprocesser och tillsyn. Under våren 2015 beslutade regeringen att höja tillsynsavgifterna med 50 procent för att de i större utsträckning ska täcka statens utgifter. En höjning av avgiften för tillsyn, oavsett storlek, slår mycket hårdare mot en liten verksamhet än mot en stor och reflekterar inte alltid de faktiska kostnader som tillsynen innebär. Avgifterna för tillsyn bör därför differentieras på ett sätt som tar större hänsyn till verksamhetens omfattning och bättre speglar statens faktiska kostnader för utförd tillsynsarbete. Vidare bör tillsynsavgifter först tas ut efter utförd tillsyn.

37. Miljöskadliga subventioner, punkt 26 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:798 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP).

Ställningstagande

Den 19 december 2022 antogs Kunming-Montreal-ramverket för biologisk mångfald. I ramverkets åtgärdsplan 18 anges att världens länder senast till 2025 ska identifiera subventioner som är skadliga för den biologiska mångfalden och påbörja arbetet med att fasa ut dem. Fram till 2030 ska dessa subventioner minskas med 500 miljarder dollar årligen. Trots att Sverige har ratificerat avtalet har detta arbete inte påbörjats. Miljöskadliga subventioner är ett gigantiskt problem globalt. Enligt IMF subventionerades olja, kol och gas med totalt 7 biljoner dollar under 2022. Det motsvarar 145 miljarder kronor i minuten, och stöden till fossila bränslen är tio till tolv gånger högre än stöden till förnybara bränslen.

I en rapport från 2024 har WWF visat att EU lägger mellan 350 och 520 miljarder kronor på att stödja aktiviteter som skadar naturen. Den största delen av dessa pengar går till jordbruket – enligt rapporten går hela 58–60 procent av pengarna från den gemensamma jordbrukspolitiken till verksamheter som skadar den biologiska mångfalden. Även Sverige lägger stora summor pengar på miljöskadliga subventioner. Förra året lades 31 miljarder kronor av statsbudgeten på att göra det billigare med fossila bränslen; det är 10 miljarder kronor mer än den totala klimat-, miljö- och naturbudgeten.

De miljöskadliga subventionerna utgörs dock av mycket mer än bara subventioner till fossila bränslen och det totala omfånget är inte känt.

Naturvårdsverket har gjort en kartläggning av miljöskadliga subventioner som senast uppdaterades 2017, men detta arbete är redan föråldrat. De miljöskadliga subventionerna kostar samhället flera miljarder varje år, samtidigt som de förvärrar de pågående klimat- och artkriserna, förvränger marknadsincitament och motverkar det viktiga klimatanpassningsarbetet. Att identifiera dessa miljöskadliga subventioner och att så snabbt som möjligt påbörja utfasningen av dessa är därför av största vikt.

Regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att identifiera miljöskadliga subventioner och ta fram en handlingsplan för att fasa ut dessa så snabbt som möjligt.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:7 av Cecilia Engström (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda gränsvärden för tillstånd avseende biogasanläggningar för att förbättra förutsättningar för inhemsk biogasproduktion och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:54 av Birger Lahti m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:162 av Ingemar Kihlström (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra maximal tillåten ljudnivå för idrottsanläggningar till samma nivå som gäller för väg och järnväg och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:554 av Birger Lahti m.fl. (V):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter och institutioner bör se över hur klimat kan prioriteras i tillståndsprocessen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:683 av Eric Palmqvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över miljöbalken i sin helhet i enlighet med motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:697 av Daniel Persson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att reglera avgifterna för miljötillsyn så företagen inte missgynnas beroende på i vilken kommun företagen verkar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:735 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att ta fram standardiserade riktvärden för luftföroreningar i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:798 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Naturvårdsverket i uppdrag att identifiera miljöskadliga subventioner och ta fram en handlingsplan för att fasa ut dem så snabbt som möjligt och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:907 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att offentliga upphandlingar av animaliska livsmedel ska kravställa att produktionen ska ha skett med höga krav på djurskydd och låg grad av användning av antibiotika och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:910 av Magnus Manhammar (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att det utreds var och hur man bäst bör bygga havsbaserad vindkraft för minimerad negativ miljöpåverkan och maximerad miljönytta och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att verka för att det genomförs en översyn av de utsedda områdena för vindkraft i havsplanerna utifrån dagens tekniska möjligheter och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:969 av Cecilia Rönn (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en lag kan utformas för att vindkraftsbolagen ska avsätta pengar för att återställa naturen när vindkraften har nått sin livslängd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:997 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mat som serveras av det offentliga ska uppfylla samma krav som det offentliga ställer på svensk produktion och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1194 av Niels Paarup-Petersen (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Livsmedelsverket till Skåne och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1307 av Rebecka Le Moine och Märta Stenevi (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda öppnandet av nya torvtäkter och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fasa ut den pågående torvbrytningen och återställa torvtäkterna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1312 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten snabbt ska kunna stötta privatpersoner som PFAS-förgiftats genom sina livsmedel med ekonomisk, juridisk och medicinsk hjälp innan ansvarsförhållandet är fastlagt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polluter pays principle (principen om att förorenaren betalar) ska gälla även vid hälsoskador och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att företag som sätter ut PFAS på marknaden ska bidra till en skadeståndsfond och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1313 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ökat stöd för samhällsstöd och rättsskydd till fastighetsägare med egen brunn som får vattnet förstört av verksamhet de inte har rådighet över, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prissättningen av PFAS bör återspegla samhällets totala kostnad och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska kunna stötta PFAS-förgiftade privatpersoner med ekonomisk, juridisk och medicinsk hjälp innan ansvarsförhållandet är fastlagt och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1340 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över bullerreglerna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1370 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att restriktioner beträffande brukande av skog utöver vad som är tydligt fastlagt i lag alltid och omgående ska åtföljas av ersättning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till överläggning, förenklad rättslig prövning och möjlighet att överklaga för markägare vars markanvändning begränsas och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återvätning av torvmark bevuxen med skog och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att enskilda markägare inte ska omfattas av grön infrastruktur och om det som i övrigt anförs i motionen om grön infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att specialister inom myndigheter som arbetar med areella näringar bör ha adekvat utbildning i dessa näringar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beslut om expropriering av privat mark eller begränsning av dess nyttjande måste vara grundat på påvisade faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndprocesser för en lång rad verksamheter behöver utredas beträffande tiden för tillståndshanteringen, hur ofta följdfrågor ställs av myndigheter, hur ofta tillstånd ges respektive avslås samt geografiska skillnader i dessa frågor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägare alltid bör kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen kring undantagande från brukande, så att markägarens delaktighet i utrednings- och beslutsprocessen garanteras, och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersättning vid beslut om inskränkt brukande- eller äganderätt ska betalas med kortast möjliga fördröjning och inom tid som riksdagen beslutar om samt att om så ej sker ska beslutet anses upphävt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att specialister på myndigheter som arbetar med areella näringar ska ha formell och tillräcklig utbildning inom dessa näringar och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brukandebegränsning på myndigheters initiativ av privatägd mark, inklusive skogsmark, alltid ska föregås av överläggningar med markägaren, alltid ska leda till skälig ersättning och alltid ska kunna överklagas av markägaren, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig planering av grön infrastruktur inte ska omfatta privata markägare utan deras medverkan och samtycke och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbete med grön infrastruktur som inte är specificerat vare sig i regleringsbrev till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning bör avbrytas och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges tillämpning av Århuskonventionen inte ska ge miljöorganisationer möjlighet att ifrågasätta enskilda markägares vardagliga skogsbruksåtgärder inom pågående markanvändning och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättningsformerna vid bildandet av vattenskyddsområden och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att allt kött som upphandlas via offentlig upphandling i Sverige ska komma från djur som har bedövats före slakt, i enlighet med svensk standard, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas ett lagkrav om att kontrollanter ska ha förståelse för näringsverksamheten och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på en större andel närproducerade livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hänsyn bör tas till ett samhällsekonomiskt perspektiv sett till bostadsbyggande vid miljöprövningar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att formella kompetenskrav ska införas så att personal som kontrollerar djurskydd och miljökrav ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en eller flera särskilda miljöprövningsdelegationer med särskild kompetens inom jordbruk bör upprättas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bidrag till miljöorganisationer som motarbetar myndighetsbeslut ska upphöra, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationers talerätt i viltfrågor avseende organisationskraven för att tillerkännas talerätt och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationernas talerätt avseende att endast den organisation som är direkt berörd ska kunna överklaga beslut kring skydds- och licensjakt och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationernas talerätt avseende att konsekvenserna av nuvarande lagstiftning bör utredas och att regeringen bör återkomma med förslag på hur lagstiftning och tillämpning kan förbättras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vilt som kött med låg miljöpåverkan i offentliga verksamheter och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att öka användandet av slaggrus i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för grövre miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1399 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om hur Sveriges tillvaratagande av torv som växttorv i form av odlingssubstrat och strömaterial inom djurhållningen samt som energitorv i kombination med trädbränsle på bästa sätt kan ökas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsverksamheten för torvbruk behöver utredas med syftet att förenkla att få tillstånd på härför lämpliga marker över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en enhetlig terminologi av myndigheter vid tillståndsprövning och som anpassas efter den nomenklatur som anges i propositionen ”En samlad torvprövning” och miljöbalken med tillhörande förordningar, så att man talar om torvbruk och skörd och utvinning av torv, och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsekvenserna av Ukrainakriget för svensk livsmedelssäkerhet i förhållande till möjligheten att säkerställa och öka nyttjandet av torv som odlingssubstrat bör utredas skyndsamt och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att redan dikade torvmarker där markanvändningen överförs till skogs- eller jordbruk ska definieras som just mark för skogs- eller jordbruk och inte såsom naturtypen våtmarker och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för ett ökat skördande av torv på påverkad torvmark och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillstånd till torvbruk ska kunna sökas utan föregående erhållen dispens från miljöbalkens bestämmelser om markavvattning, för att på så sätt säkerställa att en ordentlig utredning av för- och nackdelar med det aktuella projektet genomförs, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att marker som tidigare avvattnats för skogs- eller jordbruk inte ska definieras som ”kvarvarande våtmarker”, utan som marker med den pågående markanvändning de faktiskt har, exempelvis skogsbruk, och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsansvarig myndighet vid avslag på ansökan om torvbruk för en given mark ska anvisa förslag på alternativa marker, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägare, producenter och myndigheter tillsammans bör söka efter lämpligaste metod för efterbehandling efter avslutad torvskörd i varje aktuellt fall och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1457 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om differentierade tillsynsavgifter för gruvverksamhet och efterdebitering och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ansvarsfördelningen mellan stat och företag som önskar etablera ny verksamhet på övergiven industrimark och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1464 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och förtydliga regelverket gällande ansvarsfördelningen mellan stat

och verksamhetsutövare vid nyetablering på gammal industrimark och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1465 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartering och inventering av djurliv som kan drabbas av vindkraftverken ska vara på plats vid den initiala ansökan om uppförande av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vindkraftsexploaterer ska fondera medel för framtida rivning av vindkraftverken och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1559 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av regleringsbrev för de myndigheter som hanterar tillståndsärenden, med större krav på helhetssyn och hållbarhetsbegreppets samtliga tre pelare, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktualisera förslagen i Miljömyndighetsutredningens betänkande Vågar till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skjuta till extra resurser till de myndigheter som hanterar tillståndsärenden i syfte att korta ned handläggningstiderna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1613 av Ulrika Heie (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äganderätten inte får urholkas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av klara och tydliga ersättningsregler och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1743 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag på obligatorisk omprövning av moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet som sker 20 år efter att dom eller beslut meddelats för att möjliggöra ett samtidigt genomförande med regeringens förslag om ändringstillstånd som huvudregel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav på MKB bör införas för giltighetsförlängning av tillstånd för en miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kammarkollegiet åter ska vara partsmyndighet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en klimatstyrka med huvudsyftet att ge stöd till länsstyrelser runt om i landet i handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V):

- 4.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till 2030 och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser mål om 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till 2030.

2024/25:2025 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över att stärka den försvagade svenska äganderätten genom krav på tydligt definierade och specifika motiv för skydd av natur i allmänhet och privat ägd mark i synnerhet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2028 av Mats Green och Adam Reuterskiöld (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över att stärka den försvagade svenska äganderätten genom delaktighet, påverkan och rätt för markägare att överklaga samtliga beslut som berör dennes egendom och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2029 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till ett system för ersättning för beslagtagna mark på grund av art- och habitatdirektivet samt artskyddsförordningen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2030 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att stärka den försvagade svenska äganderätten genom att överväga en översyn och förändring av miljöbalken, artskyddsförordningen m.m. mot bakgrund av lagstiftning om egendomsskydd och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2133 av Sanna Backeskog m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till stärkta krav på djurskydd och hållbarhet vid offentliga upphandlingar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2467 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och införa en proportionalitetsprincip i miljötillståndshanteringen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2519 av Stina Larsson m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om offentlig upphandling som ett effektivt verktyg för en cirkulär omställning och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett effektivt arbete mot miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för förenklad och effektiviserad miljöprövning och tillståndprocess och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en proportionalitetsprincip för avslag i miljötillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av fler förslag för att ytterligare kapa ledtiderna i tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2527 av Alexandra Anstrell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att det kommunala vetot ska finnas kvar gällande vindkraftsetableringar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera och tidigarelägga det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera tillståndprocesserna för vindkraft genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra förslagen från Miljöprövningsutredningen (SOU 2022:33)

- om att effektivisera tillämpningen av regelverk för tillstånd och omprövning och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra Klimaträttsutredningens förslag (SOU 2021:21 och 2022:21) om ändringar i miljöbalken för att genomdriva det klimatpolitiska ramverket och tillkännager detta för regeringen.
184. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att klimatsmart mat ska vara norm i offentlig sektor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
185. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka klimatkraven i offentlig upphandling och genomföra åtgärder för att minska klimatpåverkan från offentlig konsumtion och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2656 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att det vid inskränkning i äganderätten och bestämmanderätten över marken bör utgå ersättning till den drabbade fastighetsägaren och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2658 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta bort eller starkt begränsa möjligheterna att överklaga ett beslut om skyddsjakt på varg och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2660 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över talerätt i frågor om skydds- och licensjakt för små organisationer eller andra tillfälliga sammanslutningar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2740 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för en grundlig översyn av miljöbalken i syfte att förenkla, minska byråkratin och regelkrånglet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2876 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta mer hänsyn till de svenska fåglarna vid planering och utplacering av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2919 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att prioritera handläggning och tillståndsprövning för nya djurstall och förkorta handläggnings- och tillståndsprövningstid för nya djurstall och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2933 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över reglerna för ersättning för Natura 2000-områdena och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2946 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ge Jordbruksverket i uppdrag att om möjligt genomföra det som Konkurrenskraftsutredningen (SOU 2015:15) beskrev om ny vägledning, tillståndsprövning, färre miljöprövningsdelegationer och inget samråd för anmälningspliktig verksamhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om den svenska tolkningen av vad som anses vara ”berörd allmänhet” och som enligt Århuskonventionen har rätt att överklaga miljöbeslut är rimligt avvägd och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillsätta en kriskommission för ny kraft, med uppdrag att se över lagstiftning och tillståndprocesser och korta handläggning till maximalt två år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att ta fram förslag på en reformerad miljöbalk, som bättre balanserar hänsyn till såväl miljö som klimat, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn med syftet att främja offentlig upphandling av närproducerat viltkött och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3031 av Aron Emilsson (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablering av vindkraft i skärgårdar och känsliga marina miljöer ska undvikas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjliga åtgärder för ökad restriktivitet i fråga om utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP):

124. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att besluta om nya etappmål i miljömålssystemet om farliga ämnen och utreda fler etappmål med fokus på farliga ämnen i havsmiljön och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera tillståndprocesserna för vindkraft genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra ekomålet inom offentlig upphandling av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid vindkraftsetableringar till havs ska hänsyn tas till yrkesfisket och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera, förenkla och skynda på tillståndprocesser med fortsatt höga miljökrav och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra ändringstillstånd till huvudregel i miljötillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tidigare kommunalt ställningstagande för vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att statliga och kommunala upphandlingar främjar hållbara och cirkulära lösningar och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda att införa brottsrubriceringen ”synnerligen grovt miljöbrott” och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3134 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska vara regeln vid ändringsprövningar för miljötillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3136 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska vara regel vid ändringsprövningar för miljötillstånd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lex Cementa med en permanent möjlighet för regeringen att kunna tillståndspröva samhällsviktig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3145 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att effektivisera handläggningsprocesser vid miljöutredningar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C):

46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör tillsätta en tillståndsberedning vars syfte liknar Försvarsberedningen och som ska jobba nära statsråd och expertmyndigheter för att under maximalt ett år lösa ut de största problemen som kvarstår med långdragna och ineffektiva tillståndsprocesser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP):

108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) under Utbildningsdepartementet, liksom övriga högskolor i Sverige, och tillkännager detta för regeringen.